

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek och är fritt att använda. Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library and is free to use. All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

OLLE HIORTZBERG 1923

I D U N

J U L E N 1 9 2 3

Rydin

Mustads
smörblandning
Tris

Denna blandning av nykärnat mejerismör och nykärnat växtmargarin kan icke av någon skiljas från oblandat smör

Krantz

IDUNS

JULNUMMER

✿ 1923 ✿

INNEHÅLL:

Fädernas kyrka, dikt av *Ebba von Seth*. — *Mina julminnen*, av *Ellen Key*. — *Skorna*, berättelse av *Prins Wilhelm*. — *Diplomatens julminne*, av Tjeckoslovakiska ministern i Stockholm, *Wladimir Radimsky*. — *Naturlig förklaring*. *Ur Fridas sånger*, dikt och komposition av *Birger Sjöberg*. — *Två furstinnor*, en gammal hovdams minnen. — *Skojarbaronen*, berättelse av *Selma Lagerlöf*. — *En visa*, dikt av *Karl-Erik Forsslund*. — *Ett julminne från Sverige*, av finska ministern i Stockholm, *Verner Söderhjelm*. — *Ny jord*, humoresk av *Hasse Z.* — *Kärlekens äventyr*, berättelse av *Elin Wägner*. — *Skalder bland julgranarna*, beskrivning av julgranspoesi. — *Drottning Kristinas sängerska*, historisk skildring av friherre *Carl Bildt*. — *De osynliga vid julbordet*, ett och annat om julsrock. — *Prinsessan och trollen*, sagospel av *Margit Ekegård*. — *Moster Margret*, berättelse av *Albert Engström*. — *Julsol*, dikt av *Fredrik Nycander*.

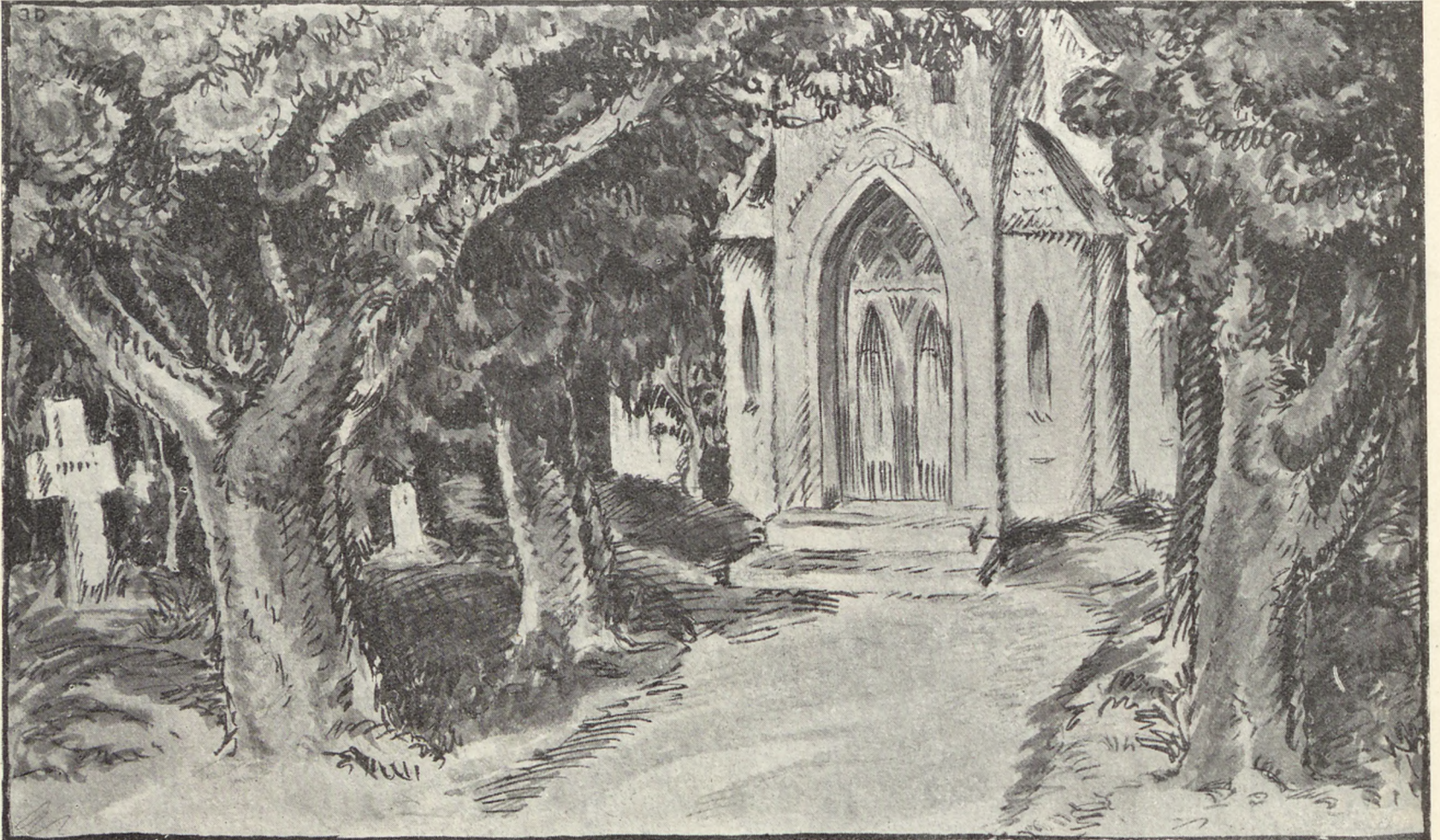
Illustrationer av *Albert Engström*, *Edvard Berggren*, *Torsten Schonberg*, *G. Lannmark* och *John Dunge*.

Julens förberedelser. En serie fotografier.

När elaka herrar voro snälla gossar. Barndomsporträtt av tolv bekanta personer, som sätta läsarnas gissningsförmåga på prov. *Roande och värdefull pristävlan*.

FÄDERNAS KYRKA

AV EBBA VON SETH

Med höga fönsterbågar står
vår gamla kyrka år från år
med sus från lönn och alm.
Mot himlens ljusa aftonsky
där står ett kors och trollen fly,
när klockans vigda malm
vid hedenhös för första gång
sjöng ut de kristnas jubelsång
i klockspel och i psalm,
om stjärnan och om herdarne,
som fingo Unders under se:
Guds son på strå och halm.

I kyrkans kor med brudemblem,
med myrtenkrona, diadem,
drog svartlock in och gyllenlock
som unga brudar följas åt
av sagoskimmer, pomp och ståt
och tärnors skära flock.
Och uti livets högtidsstund
de slöto alla sitt förbund
med nedfälld ögonfrans.
Det var så ljust i kyrkans kor;
och glädjen strålar städse stor,
inunder myrtenkrans.

I kyrkans kor med narciss-blom
och späda lövets rikedom
var stilla nattvardsgång.
På unga drag sken ljusets flod;
"När världens hopp förtvinat stod",
klart ljud den gamla sång.
Och morgonfrisk och oskuldsfull
var denna värld för deras skull
som dröjt i stilla fred,
och det var tyst i kyrkans kor
med sus som om en ängel for
på vita vingar ned.

I kyrkans kor med stilla gråt
vi följa våra döda åt
med crêpe och svarta flor,
"Ej mer med blicken skum och svag
jag skåda skall Guds anletsdrag",
det ljud i kyrkans kor.
Allt slutar med tre skovlar mull
och orgeln tonar sorgfull
i stilla requiem,
men gråt ej, anden är ej här,
han är uppstånden, skriften lär,
och nått sitt rätta hem.

Till kyrkans kor vår vandring gick
i livets stora ögonblick
vi trogna böner sänt.
Hit hava våra fäder gått
vid påsk och jul och hugnad fått
och uti ljus advent.
Och fädrens kyrka är oss kär,
i höga valv finns gömd mystär
och uti grift av sten
de store döde sova gott,
och anden har fullkomning nått
vid andra solars sken.

Vid urnött skrift och helgonbild
blir människan så god och mild,
och minnet tar oss fatt
från varje livets högtidsstund,
och murad stark står kyrkans grund:
de kristnes högste skatt.
Till gotisk dôme med marmorprakt,
till kyrkans frid i hemmets trakt,
är lika gott att fly
från världens oro, strid och kvalm;
vid barnårens enkla psalm
blir hågen ung och ny.

MINA JULMINNET

av
ELLEN KEY

DEN FÖRSTA JULAFTON JAG oklart minnes var i mitt barndoms paradiset: hos morföräldrarna. Jag hade då nyss förut fyllt fem år och har ännu inom mig bilden av en hög gran i den stora salen med sex fönster, en gran där gula vaxstapelljus lyste, massor av karameller och äpplen hängde och av papper klippta nät voro fyllda med nötter, russin och mandlar. Den nutida meningslösa och farliga seden att genom bomullskardor på julgranen härma snö, var ännu ej uppfunnen i landsorten. Och där brukades ej heller de massor av glittrande grannlåt, som nu anses höra till den julgran barnen finna vacker.

Klarare äro minnena från julaftnarna i föräldrahemmet. Men även där var det morföräldrarnas klappar, som motsågos med den största spänningen. En julafton, sedan vår far slutat julklappsutdelningen, sade han att en julklapp från morföräldrarna inte kunnat packas in men den skulle strax synas. I detsamma hördes från kökshållet stampningar och in trädde en livslevande Ölandshäst, rödbrun med klara ögon, klipska öron och namnet Misan. Hon hade alla de egenskaper, som gjorde stallet på Björnö — morföräldrahemmet — till ett trollslott. Ty detta inneslöt två lika trilska små hästar. Och de fyllde sina hjärtans begär genom att durka under ridturerna eller skena vid körturerna i den en fjärdedels mil långa ek- och lindallén. Ty de voro fullfärdiga i sin »emancipation», långt innan någon av Björnöhusets sex döttrar tänkt en tanke ditåt!

Julaftnarna i hemmet föregingos av den rysliga middagen, då hos oss den av alla barnen avskydda lutfisken och risgrynsgröten måste ätas. Och endast de halvmanformiga smörtårtorna bildade en ljuspunkt. Far hade nämligen förlagt julmaten till middagen, dels av egen smak dels av hänsyn till tjänstefolkets ledighet. Vi hade ej ens hjälp av hungern, ty ända sedan morgonen hade vi anlitat de »julhögar», som staplats längs såväl tjänarnes som barnens frukostbord. För de senare bestods fem brödkakor, mindre än tjänarnes men av samma slag: en rund kaka av saffran, en av vete, en av råg, en limpa och en vörtebröds-kaka. Bredvid brödstaplarna stodo jultallrikarna fyllda med äpplen och allehanda gotter: fikon, russin och mandel, nötter och — till stor del hemgjord — konfekt.

Som alla av förväntan fyllda barn höllo vi på att förgås av längtan och nyfikenhet innan aftonen kom. Dagen förkortades ej genom »doppning i grytan» ute i köket. Ty vår far tyckte ej om »doppet» kort före middagen klockan 2 och först

som vuxna brukade vi därför ta del i denna del av julaftonsfirandet.

Sedan middagen var över sutto vi barn i skymningen uppe i barnkammaren. Ty man lät oss lyckligtvis inte vara med om att »klä granen» såsom nutidens stackars barn bruka, för vilka granen sålunda mister sitt sagoskimmer. Vi bidade hopkrupna i mörkret och jag — som den äldsta — blev av de yngre tiggd om sagor i hoppet att dessa skulle förkorta spänningen tills vår mor ropade: Nu barn! Alla sex störtade vi ned för trappan i salen där granen — från tak till golv — lyste i all sin härlighet och julbordet stod fullt av »gotter». Men nu gingo blickarna snart till den stora klädskogen med julklappar. Alla sökte vi gissa vad paketen kunde innehålla. Klapparna kastades utefter golvet, vi barn upphämtade dem och far läste upp påskrifterna. Från mycket tidiga år minnes jag en julbock, som skrämde oss och ett mot mig riktat skämt, som kom mig att gråta — barn äro för allvarliga väsen att begripa skämt.

Redan tidigt voro julklappsböckerna julens huvudsak. Om jag undantar en Noks ark minnes jag knappt andra julklappar. Men av böckerna har jag ännu åtskilliga stående på min barndoms bokhylla. — Dagarna före julafton sökte jag — även sedan jag hunnit in i tonåren — med brännande nyfikenhet titta på julklappskorgen om den innehöll något bokliknande och min far skrev redan tidigt på en sådan klapp att »Ellen har ingen jul om hon ej får någon bok». Var och en av oss valde en stol att lägga sina klappar på och jag kunde ej lugna mig innan jag visste vilka böcker syskonen fått, ty jag motsåg den dubbla lyckan att först läsa mina och sedan deras.

På landet minnes jag från barnåren inga julotteresor. Folket fick låna hästarna till den halvmila kyrkfärden och föret var dessutom vanligen dåligt ända tills nyår. Men då vi — för vår mors behov av husläkarens närhet — bodde två vintar i Västervik, minnes jag som ett par förnämliga klappar min första psalmbok och den med vadd fodrade och stickade nya vinterkappan. Med dessa skatter gick jag vid sju år första gången till julottan, såg talgljusen vackert ordnade i hemmens stora eller små fönster och längs kyrkans bänkrader och i de blanka ljuskronorna. Där hörde jag första gången orgelbrus till julpsalmen och somnade saligt under predikan.

I Västervik voro vi på några julkalas bland jämnåriga barn och de snälla barnjungfrurna lärde oss jul- och danslekar. Där fingo vi även se »stjärngossarna» — här kallade »Kinkenkeser» — uppträda

med alla sina tillbehör och giva en dramatisk bild av det Bethlehemitiska barnamordet.

På landet hade vi varken gammaldags jullekar i barndomen eller julbaler i ungdomen. Ty vi levde i en på grannar mycket fattig bygd, där avståndet till de närmaste släktingarna — vår faster och farbror på Helgerum — var fem fjärdedels mil av en genom hiskliga backar i halka livsfarlig väg.

Min julbild kan således ej visa mycket av de gamla julseder, som dock i många svenska bygder levde kvar under 1850 till 1870-talet, men sedan av »herrskapet» började åsidosättas. Snabbt svunno tyvärr de flesta av dessa seder även hos allmogen. Endast julmaten är sig lik. Men — till dels genom Skansens inflytande — ha en del gamla julbruk börjat återtagas, inte bara hos deras kraftigaste förkämpe i vårt land — Karl-Erik Forsslund på Storgården — utan även annorstädes. Grundlig har dock ödeläggelsen av hemmens — d. v. s. barnens jul — varit under slutet av förra och början av detta århundrade. Det är en stor saknad att ej hava upplevat de riktiga gammaldags jularna. Men det vore åtminstone lyckligt om nutidens föräldrar lyssnade till vad barnen be om: »Låt oss vara hemma och fira julen alldeles som vi bruka». De stackars barnen ha ju nödgats uppleva åtskilliga jular på turisthotell och pensionat!

*

Ären 1868—1875 tillbragte vi vintrarna i Stockholm och för våra hembygdskära hjärtan betydde detta att julen inte var riktig jul. De sista jularna på 1870-talet och de första av 1880-talet firades åter i det älskade barndomshemmet. Men julljusen brunno ej längre klara, ty över oss alla låg ångesten att mista detta hem. Sedan så skett och jag flera jular var ensam i Stockholm voro julaftnarna mina svåraste dagar. Då höll jag mig alldeles ensam utom den stund, jag hade några fattiga barn runt min lilla gran.

Sedan 1910 äro julaftnarna i eget hem åter en högtid. Men mycket vemodig. »Ty minnet blev människan givet att närmas av saknaden blott.» Min farmor sjöng denna Franzénska sång. Huru sann den är vet sedan länge även hennes sondotter

Ellen Key.

SKORNA

AV
PRINS WILHELM

PÅ KÄLLAREN »SVÄRDFISKEN» gick det livligt till.

Där sutto gamla sjöbjörnar, som dubberat Kap åtminstone sex gånger och andra, som kryssat genom Magelhaens sund både fram och åter. Toviga skägg guppade upp och ner när hakorna rördes under den livliga ordväxlingen. Ögonen plirade mot pipröken alldeles som de gjort så många gånger mot dimmorna i Engelska Kanalen. Breda ryggar spände mot bänkarnas stöd så det knakade i dem, och då och då föll en bred, tjärig labb hårt i ekbordet för att ge mer eftertryck åt någon otrolig lögn. Mustiga eder omväxlade med bullrande skratt. Ölskvättarna stänkte ur de bruna krusen, som oavlatligt beskrevo bågar i luften mellan sina runda filtplattor och törstiga munnar. I taket hängde gamla önskeskepp och uppstoppade fiskar vackert grupperade kring den bjässe med svärd på nosen, som gett krogen dess namn. Men honom kunde man knappt se. Så tjock stod röken där uppe under de grå valven.

De få stadsbor, som vågat sig in, sutto vid dörren och sågo ut som om de bett om ursäkt för sin närvaro. Ty en kväll som denna var det rådligast att hålla sig ifrån »Svärdfisken». Havets folk brukade då helt och hållet lägga beslag på lokalen. Det var en gammal tradition att man skulle mötas där första kvällen. Och hade inklareringarna varit många och fartygen stora var det bäst för landkrabborna att stjälpas i sig aftonpjoltern någon annan stans.

— Tro mig eller inte, brummade skepparn på Ann-Marie från Sundsvall, hon hoppade ackurat som en bofink över brot-

ten. Det var bara åtta fot på reveln och vi låg dryga tolv. Men sjön gick hög som ett tvåvåningshus och vi följde med på taket.

— Lügens, bror. Det där kan du inbilla andra. Men anagga mej om vi inte körde rätt mot en valfisk utanför Halifax så han sprack. Det var ett Herrans väder men besten var så fet, att sjön la sig som en filbunke under allt tran, som småningom sippra ut. Och det räckte ända till Kirkwall. Mera öl!

Det var visst redan tredje sejdeln på en halvtimme, som styrman på Haverland beställde, men alla våta varor spolade lika hastigt genom honom som kylvattnet genom en kondensor.

— Vill du jag ska tro på dina förbannade lögner, så ska du också tro på mina. De är dessutom sanna.

Skepparn från Ann-Marie har rest sig upp och kastar utmanande blickar tvärs över bordet. Redan efter de första glasen brukar han bli stridslysten och söker gärna anledning till gräl.

— Sit down, idiot, säger en engelsk trawlarkapten på sitt lugna, släpiga sätt. Han har mahognygrogg i glaset och en svart pipa i mungipan. Ni skandinaver ska då alltid bråka för ingenting. Om ni ändå kunde lära er att dricka ren vara i stället för det där jolmiga maltvattnet.

— Jaså, tänker du också mästra oss, din jädrans whiskytratt? Kom hit bara ska du få känna på vad gammalt svenskt kärnvirke duger till.

— Det vet jag redan. Om det behandlas på rätta sättet blir det utmärkt pappersmassa.

Ädrorna i pannan ha svällt på den an-

dre och näsan liknar en babordslantärna i regndis när han svarar:

— Det ska du få för, pipoxe. Även om du drog upp varenda torsk i hela Nordsjön skulle du inte kunna finna en, som såg dummare ut än du. Pass upp, där!

En tom sejdel snuddar förbi brittens huvud och splittras mot väggen. Mannen nickar endast och suger vidare på sin svarta pipa.

— Det där får du stiga upp om mornarna och öva dej med. Skoal, tillägger han godmodigt och höjer glaset.

— Ä, gå och ejekta, Larsson, så du blir klar i skallen, säger styrman på Haverland. Ställ inte till med bråk. Vi ska tro varteviga ord av dina historier bara vi fortfarande få hålla fast vid att de är lögn allesamman.

— Ja, gå och ejekta, ropa flera röster. Annars kör vi ut Larsson.

— Kom, ska jag hjälpa kapten.

Det är Ann-Maries förste styrman, som talar. Han har suttit blek och frånvarande på ena nocken utan att delta i den allmänna ordväxlingen. Men nu går han resolut fram och tar sin förman med ett stadigt grepp om armen. Båda försvinna småningom mot det inre av källaren.

— Duktig pojke det där, nickar Haverlands styrman efter sin kollega. Men inbunden och konstig. Vi seglade för om masten i två hela år och under den tiden tror jag inte han sa tio ord tillhoppa.

Samtalet glider småningom in i lugnare fåror. Det är redan sent och många bryta upp för att ta reda på sina jollar, som vid det här laget böra ligga och vänta vid den breda trappan nedanför tullhuset.

När skeppar Larsson om en stund återvänder till stambordet, finner han därför detta nästan tomt. Humöret är avtrubbade och stridslusten har lagt sig.

— Min liv och kniv om han inte har rätt, den där pipoxen, med sina renare varor. Men nog ska vi ha en sängfösare innan vi går ombord. Eller hur, Smedberg.

Styrmannen nickar endast.

— Hit med två tutingar, lilla hon därborta med näsduken över håret. Jag bjuder.

En efter en släckas de gamla hornlyktorna under valvbågarna. Förr i världen ha de svängt som ankarlantärnor på något fockstag med en talgdank bakom den ärgiga kopparen, men nu har man satt in elektriska glödkroppar och gnidit stommarna blanka. Snart är det bara lampan över Larssons bord som brinner. Den kastar ett gulrött sken över fläckiga dukar, trasiga stolar och nötta golvtilljor. Luften är ännu tung, men röken har skingrats så att man kan se alla önskeskeppen på sina krokarna. Vart och ett har sin egen historia gömd bakom de grannt bemålade borden, sin egen saga, som susar genom den dammiga riggen. Fast de aldrig själva känt skvalpet av grönt saltvatten mot sina skrov eller nordostpassadens tryck mot buktigt spända segelytor, kunde de ändå förtälja ett och annat om män, som offrat allt för en livsgärning. Om upprivande arbete, behård plikt känsla, ruggiga stormar och blanka solskensdagar. Om livet i hamnarna när kniven sitter lös i slidan och den sista skillingen går till flickan vid baren. Och om vänliga tankar, som med ängslan följt bortdragande söner eller äkta män från det ögonblick skutan försvann bakom hemuddens björkdunge ända tills hon åter — kanske flera år senare — stack fram sitt bogspröt på samma plats. Ja, nog skulle önskeskeppen kunna tala om en hel hop, bara det funnes någon, som förstod dem. Men för det mesta hänga de dammiga och bortglömda under taket. Tidens lösen heter maskiner, kol, olja. Det är bara fråga om att hinna först i hamn och först ut igen. Att slå rekord och lura sina medtävlare med hjälp av en eller annan knop i fartöverskott. Vem har tid att tänka på de där gamla dammgömmorna?

Och ändå kunde Ann-Maries styrman inte låta bli att se på dem just i kväll. En gång för länge sedan hade han själv skurit ett dylikt skepp och hängt det i kammarn hos Kristin. Nog hade han klarat sig i alla väder, fått goda hyror och avlagt styrmansexamen med glans. Men hon?

— Smedberg tittar på skeppen, kan jag se, avbröt skepparn honom i hans tankegång. Ja, ja, det är nog ingen dum idé det där. När jag seglat femti gånger över Nordsjön ska jag också snida ett och hänga opp där hemma. Inte för jag önskar något annat än ro på gamla dar och en snugga om kvällen, men just för att liksom visa min tacksamhet mot långlotsen där oppe (en brun tumme pekar mot taket) som fört skutan helskinnad i hamn. Och Ann-Marie ska det förstås stå på hackbrädan. Ja, inte dröjer det värst länge heller för resten eftersom vi redan är på den 46:e gången. Kanske redan nästa år. Hå-hå, ja-ja, det blir ungefär lagom till pangsjonen, det. Och sen

blir det Smedbergs tur att fortsätta, om han sköter sig. Vad säjs?

— Åjo, mumlade denne, ty han tänkte på helt andra saker.

— Jag ska säga Smedberg, att jag tycker egentligen förbaskat bra om honom. Han har dragit mej många gånger ur knipan när blodet vart för hett och spriten gick åt huvut. Han kan också sina saker. Både meridianhöjd och timvinkel. Därför skulle jag vilja hjälpa honom och göra nånting för honom när jag en gång slutar. Men jag begriper mej ändå inte riktigt på honom. Smedberg går jämt och är så tyst som om han ruvade över planeternas efemerider. Aldrig ä han riktigt glad och aldrig kan han ta ett glas för mycket. Och aldrig sir jag honom i sällskap med någon flicka. Hur ä det fatt egentligen?

Styrmannen satt bara tyst.

— Jag ska säga, att det lönar sej rakt inte att filesofera. Ta han världen i famn och kläm ur sej vad han har på hjärtat. Det är väl nåt fruntimmer med i spelet, kan jag tro?

Men Smedberg fortfor att stirra framför sig. Håret låg uppstruket från den vita pannan, där solbrännan ritat en rand efter mösskärmen, kinderna voro insjunkna och blicken frånvarande.

— Hör nu han, när det nu i alla fall är jag, som bjuder på tutingen, kan han väl teminstingens svara på min fråga. Vad har han förresten i paketet där?

Smedberg ryckte till sig en liten kartongask, som kaptanen redan lagt handen på.

— Nå, nå, inte tänkte jag knycka den, inte. Är det till jäntan?

— Nej.

— Får jag si?

Styrmannen ser brydd ut.

— Nä-ä.

— Till vem är den då?

— Till Maj.

Svaret halkade över läpparna nästan innan han själv visste det.

— Jaså, heter hon så? Var det inte det jag kunde tro, att det ändå fanns en hon med i spelet. Sånt kommer alltid fram till sist.

— Det är inte en sån, som kaptanen tror.

— För allan del, inte har jag tänkt annat än att det skulle vara en anständig tös. Det var då för rart att jag äntligen fick veta att han har en vän i viken nästans. När blir bröllopet, om man får fråga?

— Aldrig.

Skepparn gjorde stora ögon.

— Nä, hörnu Smedberg, antingen är det verkligen en sån, som han trodde jag menade, eller också gifter man sej med jäntan. Fruntimmer ska inte kruseras. Det är bäst att hala två block med samma och lägga bänsel på. En styrmanlön räcker ju gott för hem och viv — ja, om man är sparsam, förstås. Och blir tiden lång mellan hemmadagarna finns det alltid hamnarna att ta till. Sånt hör till yrket. En riktig sjöman har hustru hemma och en vän i varje hamn. Gumman är han trogen och alla de andra glömmar han efter första hundvakt.

Smedberg skakar avvärijande på huvudet.

— Nej, det är inte alls så, som kaptanen tror.

— Ut med språket då, pojke, för hundra miljoner små gubbar.

Ett ögonblick tvekar styrmannen, men sedan börjar han på sitt kärva, tvärhuggna sätt.

— Eftersom kaptanen alltid varit så hyggelig skall jag väl tala om hur saken hänger ihop. — Det var sex år sedan det hände. Då låg jag med Elvira utanför ett litet fiskläge och lastade gatsten. En dag mötte jag fyrvaktarns dotter. Hon hade träskor på fötterna och solsken i blicken. Så tog jag henne. Vi brukade sitta på stranden om kvällarna och jag skar ett önskeskepp, som skulle hänga i kammarn. Inte var det lika fint som de här fullriggarna, men alltid dög det till fyrmästarrummet. Kristin hette briggen, ty naturligtvis skulle den ha samma namn som flickan. — Lastningen drog längre ut än som beräknats. Det är tungt att stuva gatsten, ska jag säga. Över en månad måste vi ligga kvar, och den månaden blev den lyckligaste i mitt liv. När jag for, talade Kristin om att barnet nog skulle komma på vårsidan. Då lovade jag att komma tillbaka så fort som möjligt och fästa henne med ring. Men ödet ville annorlunda. Från Hamburg fick Elvira last till Southampton och därifrån till Kanarieöarna och sedan till Kap. Det var redan långt in i februari när hon stävade nordvart igen. Då förstod jag att jag skulle komma för sent. Nå, det var inte värre än att man fick slå ihop bröllop och dop. Motiga vindar fördröjde ytterligare hemresan och första veckan i maj hade vi inte hunnit längre än till norra Biscaya.

Smedberg gjorde ett uppehåll och strök håret ur pannan. Skepparn såg, att den var våt.

— Jag hade första utkikstörn på hundvakt, fortsatte berättaren, som nu hade talat sig varm. Det var just innan det skulle till att dagas, som jag fick se något komma flytande rätt emot oss. Först kunde jag inte riktigt göra ut vad det var, men om en stund såg jag att det var en helt liten brigg, som länsade för fulla segel. Då klack det till i bröstet, ty jag kände igen henne. Och när vi närmade oss tillräckligt kunde jag tydligt läsa namnet. Kristin stod där i svarta bokstäver med litet guld omkring. Det var det enda stället jag hade använt guldfärg på eftersom den var dyrare än annan. Och jag kunde också se att ena märsrånocken var tjockare än den andra för där hade det suttit en kvist, som jag inte vågade ta bort. Hunnen några hundra meter ifrån oss, lovade briggen upp. brassade bidevind för styrbords halsar och försvann utåt Atlanten. Jag sneglade mot bryggan för att se om vaktens styrman hade observerat något. Men han stod bakom rorgångaren och kontrollerade kursen på kompassen. Då visste jag att det hade hänt tösen något. — Först i juli fick jag permission och resté till fiskläget. Det var som jag trodde. I början av maj hade hon dött när hon gav livet åt en flicka. Det hade varit under en sådan där våldsamt vårstorm som sopar allting framför sig. På natten hade fönstret i hennes rum blåst opp och det häftiga draget hade ryckt önskeskeppet från krokarna, så att det fallit i golv och splittrats. Ungen hade de döpt till Maj efter den månad hon kommit i, och fyrmästarns hade tagit hen-

ne som egen. Men efter den betan har jag aldrig kunnat bli riktigt glad igen.

Smedberg tystnade och strök över ansiktet med rockärmen. Så länge hade aldrig någon hört honom tala förut.

— Och Maj, frågade Larsson sakta.

— Maj fick solen i blicken alldeles som mor sin. Hon går på det sjätte i år. Nu lever jag bara för henne, tillade han enkelt.

— Hm, hm, hostade skepparen i sitt gråa skägg. Nu förstår jag.

— Det här ska hon ha.

Ur pappasken tog Smedberg fram ett par vita sidenskor.

— Maj, lilla Maj, mumlade han och strök med handen över det glänsande tyget. Ingen har så nätta fötter som du, ingen sådan sving i steget. För dig kan bara det bästa vara gott nog.

De båda männen sutto tysta. Ute hördes droppet av ett tröstlöst oktoberregn mot asfalten och den gamla rådhusklockan tvärs över gatan slog två dova slag. Men under de skumma valven drog liksom ett sus genom önskeskeppens riggar. Det var alla minnen, som lättade ankar och åter foro ut på världsomsegling i nattens tysta timmar.

*

Få dagar därefter låg Ann-Marie på kryss mellan Sandön och fastlandet. Regn och tjocka hade stått i ända sedan man lämnat den gamla hansestadens jättenhamn, och en pinande nordost blåste med ett eftertryck, som både skeppare och styrman tyckte värt ett bättre väderstreck.

Under sådana förhållanden hade sikten naturligtvis varit dålig, avdriften stor och loggen osäker på grund av våldsam sjöhävning. Därför var det också si och så med besticket när det led mot femte dagens afton.

Men Larsson var en säker navigatör, som inte tog några onödiga risker. Han räknade och kalkylerade, la ihop och drog ifrån, ritade vinklar och cirklar för ungefärlig Ortsbestämning och tyckte att han borde ha åtminstone en halv grad till närmaste land när han gick till kojs. Och ändå skulle han räkna för knappt. Ty vem vet vad strömmen kan hitta på en sådan där höstvecka när det stått samma hårda kuling dag ut och dag in? Den kan kullkasta de samvetsgrannaste beräkningar och låta den erfarnaste skeppare komma på skam.

Så även här.

Fram mot morgontimmarna stötte Ann-

Marie. Först en lätt skrapning, som knapast kändes, sedan några våldsamma stötar så att hon riste från för till akter. Fockmasten knäcktes och gick över bord, livbåten i lovart slungades ur sina däckar och krossades mot storluckan, som i sin tur sprang läck. Seglen skörades inom få sekunder som om de aldrig varit gjorda annat än av silkespapper och hela däckbetet blev fullt av ett obeskrivligt virrvarr av fall, taljor, block och annan bråte. Vinden tjöt. Över skrovet slog den ena brottsjön efter den andra. För Ann-Marie fanns ingenting annat att göra än att ligga där hon låg och undergivet ta emot de

Över skrovet slog den ena brottsjön efter den andra.

hårda slagen, oförmögen som hon var att resa på sig eller vika undan. Det knakade och riste, det gnällde och kved i nåtar och bord. Hur länge skulle hon hålla ut?

Vid storen stod skeppar Larsson och utdelade befallningar. Nu fick han visa, av vilket kärnvirke han ändå var. Skarp men lugn skar stämman genom dånet och snart hade han fått den vettskrämda besättningen att lystra. Det gällde att få de båda återstående båtarna i sjön oskadade och att dämpa brotten med olja. Snart fick han också se hur efter hård kamp och ihärdigt arbete hans kloka åtgärder buro frukt, ty bägge båtarna gungade under babords kranbalk där Ann-Maries skrov i sitt nuvarande läge erbjöd bästa skyddet. Smedberg hade befälet i snipan, kaptenen själv skulle ta hand om storbåten.

— Alle man överge fartyget!

Larsson räknade in hela besättningen och såg efter att ingen blev kvar. Först därefter lämnade han sin tillfälliga kommandobrygga på en marsefallskorg, klämde till ordentligt med vänstra överarmen om skeppspapper och loggbok samt hasade sig ner i lä, där han äntrade överrelingen i storbåten. Plikthuggaren, som stått färdig med en yxa, kapade fånglinan och ögonblicket därpå rev en sjö farkosten med sig ett långt stycke från vraket.

— Sätt av, skrek han till snipan, som låg längre akteröver, hon tål nog inte mycket mer. Vi ha land tvärs ut i lä.

Just då sågs en man hoppa tillbaka ombord. Han tycktes liksom suga sig fast vid däckbetet med alla fyra. Gång efter annan slog en brottsjö över honom, ty oljan började sina och miste sin dämpande förmåga, men mannen nådde ändå nedgångskappen till hytterna, genom vilken han försvann. Efter en tidrymd, som föreföll skepparen en hel evighet, kom han åter till synes och svängde ett föremål i handen. Men då hade snipan redan kastat loss för att ej kapsejsa i den grova baksjön. Att åter närma sig vraket översteg mänsklig förmåga. Det sista båtbesättningarna sågo var en hoppande gestalt, som fäktade vilt med armarna i luften. Smedberg hade visst blivit tokig...

*

Hela fiskeläget var naturligtvis där. Både gubbar och gummor, tullförvaltaren och fjärdingsman, lotsålderman och den gamle majorn, som

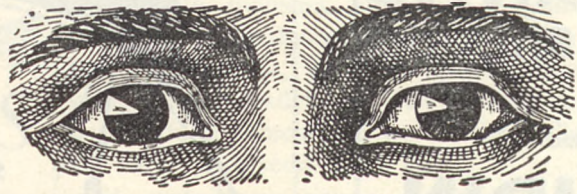
byggt sin villa nere vid hamnen. En gyllenblek höstsol sken in genom de höga fönstren och ritade lustiga krumelurer på stengolvet.

Man väntade sig något extra i dag, ty självaste prostens hade lovat komma. Sådant hände minsann inte för ofta, och därför hade också byn gått man ur huse.

Men det var inte enda anledningen. Fyrmästarns lilla Maj hade kvittrat sig in i allas hjärtan och gubben själv var omtyckt lika mycket för sina historier som för kaffegökarna han aldrig brukade knussla med. Och då föll det sig bara helt naturligt att man ville möta opp både för att se på stäten och visa att man deltog i bedrövelsen. Vem, som var far till tösen visste alla, och man hade också hört ett och annat från Ann-Maries sista kryss.

Det går ett förväntansfullt sus genom mängden nere vid dörren och strax där-

MAZETTIS
CHOKOLAD
och
ÖGON-CACAO

delikat - kraftig - hälsosam

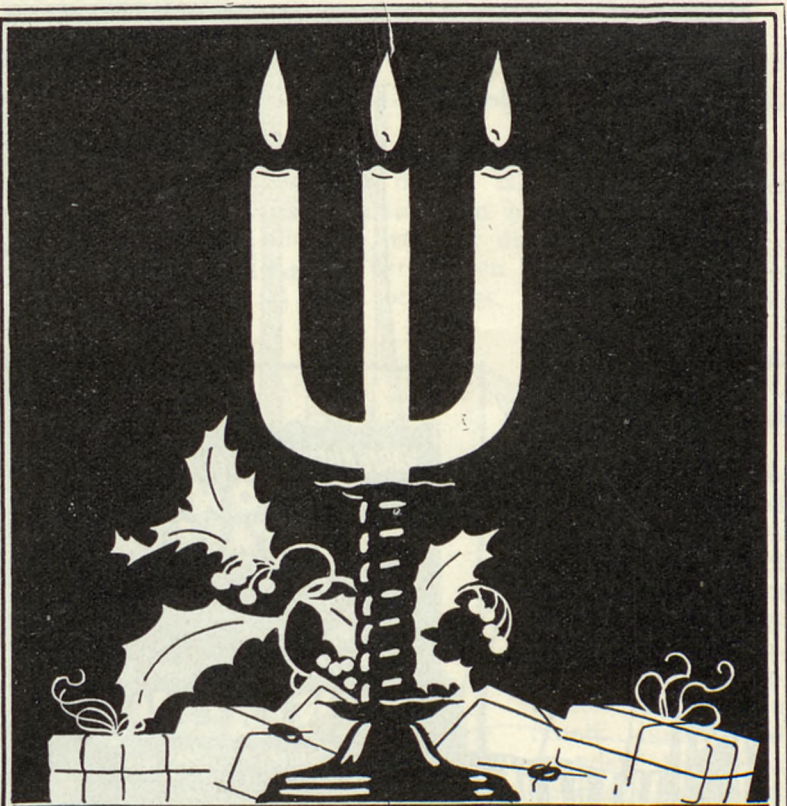
HÖGSTA NÄRINGSVÄRDE - LÄMNAR INGEN BOTTENSATS

Stekning och Bakning

utan smör.

Smörets bakkraft,
bryningsförmåga etc.
återfinnes numera
helt hos

Pellerins
grädd
margarin

MEDELPUNKTEN

*i alla festliga anordningar
till julen är och förblir*

Liljeholmens ljus

GREN LJUS, JULGRANSLJUS
ANTI KLJUS, KULÖRTA LYXLJUS (SPLENDOR)

LILJEHOLMENS STEARINFABRIKS A.B.

STOCKHOLM
Kungl. Hovleverantör

H. KANSSON

VAR FÖRSIKTIG VID VAL AV SALVOR

Använd

MILLIDIN

(Doktor Lindströms hud- & sår salva)

som är framställd enligt recept av Överläkaren Doktor Gösta Lindström, Stockholm. Millidin är en absolut tillförlitlig och effektiv salva vid behandling av hudrodnad, klåda, hudlöshet, eksem, särskilt hos späda barn, skavsår, kyl- & frostsår, såriga bröstvärtor under digivning samt ans av hud- & friska sår. Millidinsalvan har under många år använts på sjukhus. OBS! Vederhäftiga intyg medfölja varje burk. Denna salva bör finnas i varje hemsapotek. Fås å Apotek, Kemikalie- & övriga affärer. Millidin är obegränsat hållbar. Härsknar aldrig. Tillverkare: Millidin-fabriken, Hälsingborg.

INTYG: Härmed intygas, att jag sedan 1917 använt Doktor Lindströms hudsalva (numera Millidin-Salva). Första gången använde jag den med gott och hastigt resultat för att bota en ådragen hudlöshet med sveda och svåra smärtor vid rörelse. Sedermera har jag vid alla jakter och längre fotmarscher använt samma salva till förekommande av sådan hudlöshet och alltid med gott resultat.

Vänersborg i April 1922.

A. NATT OCH DAG, Överste.

Fås å alla Apotek, kemikalie- och övriga affärer till följande priser Kr. 1:—, 2:50, 2:75. Finnes ej Millidin å Eder plats sändes den mot postförskott från tillverkaren.

Vattenlöslig

av
Svensk tillverkning

Begär provtub från Oljefabriks A.-B. Union, Malmö.

VARJE HUSMODER, som använder
**UNIONS
KRISTALLIN**,
vet, att detta är bättre för
hennes tvätt än varje annat
tvättmedel, och
VARJE TVÄTTERSKA, som använder
KRISTALLIN,
vet, att hennes händer till
och med
EFTER 6 DAGARS TVÄTNING
icke tagit minsta skada.
DÄRFÖR har
KRISTALLIN
blivit husmoderns och
tvätterskans favorit.

Ungdomlig
spänstighet,
återvinnes på kort tid,
om Ni dagligen tar en
**SPIECKERS
SANOKAPSEL.**
Bästa medlet att undanröja
trötthet, missmod och sömnlöshet

Finnes i askar å kr. 2,25 och 4,25 å
alla apotek och drogaffärer eller
extra franco pr. postförskott...

HARALD WESTERBERG & CO.
GÖTEBORG

DIPLOMATENS JULMINNE

Tjeckoslovakiets minister i Stockholm Vladimir Radimsky berättar för Idun om ett julminne under tropikerna.

I DECEMBER 1905 FÖRETOG JAG en resa från Bombay (Britiska Indien), där jag då hade tjänstgöring, till norra Indien. Jag styrde färden över Lahore, Amritsar, Peshawer (på Afghaniska gränsen), vidare över Delhi, Agra, Benares och andra platser till Dardjiling i Himalajas fjälltrakter och framkom slutligen strax före jul till Kalkutta, där jag tillsammans med några vänner beslutat företaga en krokodiljakt i Gangesdeltat. Väl utrustade för jakten foro vi på järnvägen till det modernt anlagda men av handelskepp mestadels bortglömda Diamond Harbour, där en ångslup väntade oss. Därifrån fortsattes färden raskt i sydlig riktning utmed en av Ganges bredaste deltarmer, från vilken vi styrde än i östlig än i västlig riktning för att i något lugnare mindre farvatten börja spaningen efter krokodiler.

Ångslupen saktade farten, för att vi med

kikare noggrant skulle kunna iakttaga de djungelbevuxta stränderna. Om dagen ger hela neyden här intryck av den fullständigaste livlöshet med sitt långsamt framglidande vatten och utan en vindfläkt. Blott moskiterna, som i miljarder surra kring våra huvuden, ge den fuktiga malariamättade atmosfären liv — det gäller att vara välförsedd med kinin.

Så småningom vänjer sig ögat i det skarpa solljuset vid de enformiga stränderna och lär sig att på några hundra stegs avstånd snabbt urskilja en på stranden liggande krokodil.

Av infödingarna fingo vi veta, var de flesta eller rättare största exemplaren höllo till och styrde efter deras anvisning rakt in i den i trakten beryktade »människoätarens» farvatten. Vida omkring en sådan enstörings boning finnas inga krokodilkonkurrenser, som skulle våga beträda hans jaktrevir.

I den största spänning vid tanken på att snart få den gamle »människoätaren» inom syn- och skotthåll närmade vi oss helt försiktigt den anvisade bukten av Ganges, då vi plötsligt fingo syn på besten, som låg utsträckt på en sandbank, närmast påminnande om en väldig trädstam. Vi stoppade slupen, stego ned i en roddbåt och försökte med laddade bössor komma krokodilen så nära som möjligt. Då vi smygande närmade oss ungefär 200 à 180 steg från djuret, varseblev det oss, öppnade gapet och gjorde en första förberedande trög rörelse för att glida ned i vattnet. Vi riktade våra bössor mot dess kättar och mot hålorna för

frambenen i dess pansar, och skotten — jag hade en 11 mm. Mannlicher-Schönhauser med refflad stålmantel — brunno av. Djuret försvann i vattnet, men efter en 20 minuter dök det åter upp på annat ställe, plågat av smärtor, under det att vi nu på några stegs avstånd ånyo gävo eld. Därmed fortsatte vi, till dess krokodilen fullständigt förlamad kunde fastsurras vid den under tiden ditkallade slupen och föras i land på lämpligt ställe av stranden, sannerligen icke en lätt uppgift, när bytet är 5 m. långt och den tillskyndande inhemska befolkningen vägrade vidröra dess döda kropp.

Försedda med arsenik, jaktknivar och andra redskap begynte vi flå djuret, vilket arbete varade i flera timmar; och då vi skuro upp dess buk funno vi där bl. a. delar av en människofot och människohår, sannolikt rester av någon bland de döda, som från Ghats (Krematoriet) i Benares kastas ned massvis halvt förbrända i floden.

Dagen nalkades sitt slut, och då vi på aftonen återvände till fartyget med vårt byte, funno vi där ett festligt smyckat julbord med presenter, som sparats till detta högtidliga ögonblick och brev från hemlandet.

Så slutade en av de härligaste juldagar i mitt liv som jägare. På den fortsatta färden utmed Gangesdeltat sköto vi ytterligare några mindre krokodiler och fångade en del byte, som fördes i triumf till Kalkutta.

VLADIMIR RADIMSKY.

på skrapar det i alla bänkar när församlingen reser sig.

Där kommer hela Ann-Maries besättning. Först kapten Larsson i sin guldbroderade mössa med flor om ärmen och handskar på de röda händerna. Skägget står som en grå rotborste om hakan, och han sätter fötterna försiktigt i golvet så att man inte skall höra hur kängorna knarra.

Efter Ann-Maries kock och segelsömmare, som mellan sig bära en jättekran av bruna boklöv med en och annan dalia sparsamt instucken bland kvistarna, kommer Maj vid morfaderns hand. Det lilla ansiktet ser barnsligt ut under sin gloria av ljusa lintottar och i handen håller hon tre mörkröda eterneller. Visst märks det att hon gråtit — kanske mera på grund av alla allvarliga ansikten omkring henne än av verklig hjärte-

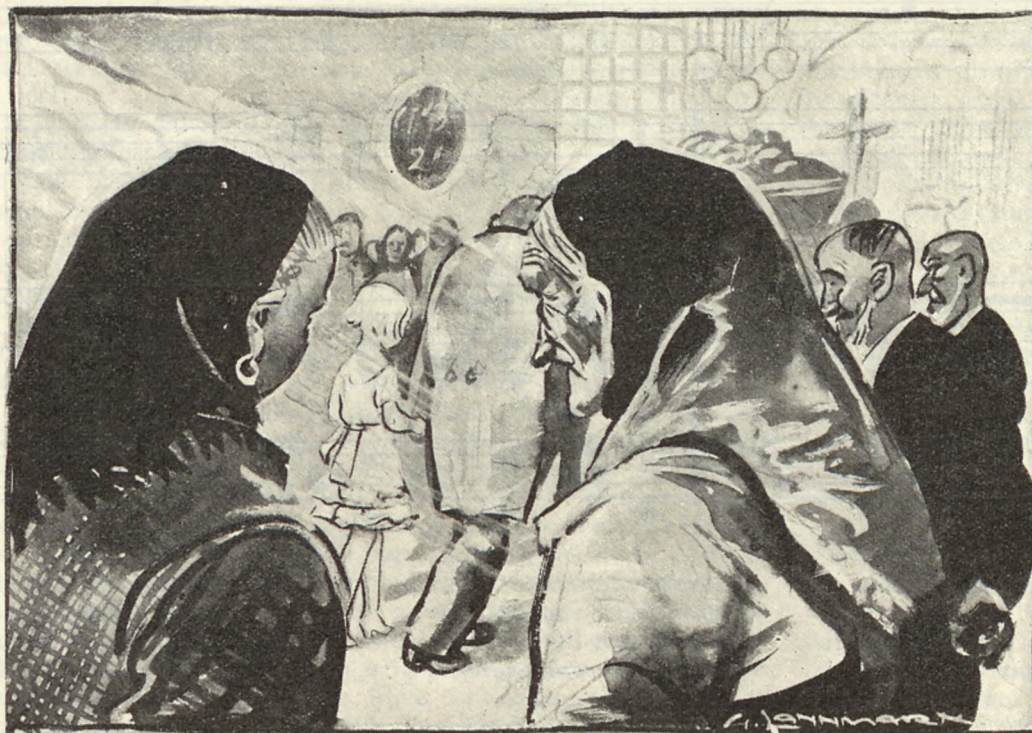
sorg — men inte ens det stridaste tårflöde kan dränka glittret i ett öga, som har solskenet till lekkamrat. Och gummorna knuffa varandra i sidan och nicka vänligt mot den lilla, som går där ensam och försagd.

— Titta du, titta bara, tisslar man i bänkarna medan tåget långsamt skriker förbi, så fint hon har på fötterna. Maj, lilla Maj, var har du fått det ifrån? Ack ja, han var allt en konstig figur, det är då visst och sant. Tänk att han ändå

var så gla' i na' att han skulle komma tebakes på det sättet.

Men var är då Smedberg?

Jo, han finns också där mitt ibland sin besättning, fast man inte ser något av honom mer än en kista, som lyfts högt på breda skuldror. Dagen efter skeppsbrottet hade man funnit honom på stranden. Han låg så underligt, och först när man vände på den våta kroppen förstod man anledningen. Armarna hade stelnat i ett våldsamt famntag ungefär som när man trycker ett barn mot bröstet. Men där fanns ingenting att krama — bara en ask med några små sidenskor uti.

Begravningen i kyrkan: "Där kommer hela Ann-Maries besättning."

NATURLIG FÖRKLARING.

UR FRIDAS SÅNGER. Av BIRGER SJÖBERG.

(Efter ett tisdagsföredrag i Föreläsningstinstitutet, vari skilda företeelsers innersta kärna blottats, avgiver han inför Frida följande naturliga förklaring över ett eget urval fenomen).

Allegretto.

Sång.

Piano.

1. Molnens som skridadäro- var vid vindarnas vals: En
2. Flingan, den fria, den vi- ta, som stjärnformig är, (en

gasbildning, Frida, ej mera, ej vidare alls. Stjärnan som myser så stil- la och
lyckad kopia av tecknet som himmelen bär) dagen och natten den virvlande

ljut i det blå: Ett jordklot, som fry- ser, som ryser i ensamhet
tjusar oss så: den silver- ne- skat- ten är vatten, ej me- ra än-

2.-4. så. — på. —
då. —

Rodnad bak galler
av fläktande hattfloret, den
ibland förefaller
så hemlighetsfull, o, min vän!
Denna förmering
av skönhet på kindernas lott:
en snabb cirkulering,
pulsering
av blodkroppar blott.

Lusten att kvittra
som fågel i vaggande fur,
likt sus och likt zittra,
den är av erotisk natur.
Längtrandets smärta,
som fånglar vår fröjd med sitt lås:
Ett tryck kring vårt hjärta.
En smärta
naturlig, förstås!

Kyssten, den blida,
och Kärlekens arm kring en hals:
en livsytring, Frida —
ej mera, ej vidare alls! — — —
Spörsål, som fara
likt moln över mänskorna små,
jag söker förklara
och svara
naturligt uppå!

TVÅ FURSTINNOR

DEN GAMLA HOVDAMENS JULMINNEN

Ankedrottning Josephine.

PÅ SALONGBORDET FRAMFÖR mig ligger en tjock bok i ålderdomligt praktband. Jag öppnar den, det är utvalda verk av franska mästare. På försättsbladet fransk vers. Under de sirliga raderna i gulnat bläck läses: Josephine och så datum: den 26 okt. 1867.

"Ja, det är länge sedan", säger min värinna, fru Lotten af Edholm, och ler. "Min bröllopsdag! Då fick jag den boken av drottning Josephine. Redan där i slutet: "Les années passent, les souvenirs restent" var be-tecknande för henne, ty minnesgodhet och trofasthet voro starka drag i hennes karaktär. Ni frågade nyss, om jag har många minnen från den tiden. O ja, mina bästa och vackraste!" Och fru Edholm berättar:

»I två och ett halvt år var jag hovdam på slottet hos änkedrottning Josephine. I våningen rätt under bodde prinsessan Eugenie, hennes dotter, som av sin obotliga sjukdom fängslades vid sina rum och aldrig visade sig uppe hos oss eller sin bror konung Karl, som hade sitt hov i andra ändan av slottet. Men så mycket oftare kommo vi på besök till prinsessan — jag minns henne så tydligt där hon satt i sin lilla smala soffa, ständigt insvept i en mjuk, grå schal. Och där, i soffan, bjöd hon var och en, som besökte henne, att slå sig ned — om det var en friherrinna, om det var en kroppsarbeterska. Olyckan — det var hennes stora intresse i livet sedan hon själv drabbats av den, och hon hjälpte var hon kom åt. Därefter kom musiken. Ja, jag måste säga, att musiken var det förenande bandet mellan henne och hennes mor. De hade ju olika religiösa bekännelser — var och en varmt hän-given sin, — och ett helt annat intresse var därför av nöden, i vilket de kunde

mötas. Det blev musiken — trefalt musi-ken, ty jag var också med. Det var ett komponerande, ett författande! Och änkedrottningen var alltid ivrig, alltid intresserad. En dag utbrast hon plöts-ligt: — »Jag skulle vilja sjunga!» — »Vill mamma sjunga?» upprepade Eugenie. »Så roligt!» — »Men vad ska vi välja?» undrade Josefine. Jag föreslog nå-got ur Gluntarna, t. ex. »Här är guda-gott att vara.» Och den blev det. Nåväl, ur denna blygsamma duett — drottningen och jag — utvecklade sig ett mäktigt sångsällskap på 30, 40 personer. Prins Oscar — sedermera Oscar II — och hertiginnan av Dalarna kommo med, samt några f. d. hovherrar, och jag erbjöds föra mina två bröder och min syster in i säll-skapet. Vi hade, innan sällskapet ökats och vi haft en talrikt besökt musikafton uppe i konungens våning, ofta repetitioner i mitt hem, varvid det gick helt enkelt och okonstlat till; det hände sålunda, att drot-ningen stod och vände notbladen när min syster och jag spelade fyrhändigt.

På det hela taget var drottningen under senare år långt mera tillgänglig i sitt sätt än tidigare, kanske omedvetet genom på-verkan av sin livlige och oceremoniöse son, Carl XV. Och hur älskvärd hon var, hur god och naturlig! Därtill hade hon alltid något för händer, man såg henne aldrig sysslolös. Hennes passion var tapis-seriarbeten, mest kuddar. Och det fanns användning för sådana på den tiden! Jag såg ej mindre än sexton broderade kuddar en gång i en soffa på Drottningholm.

Drottning Josephine var mycket omtänk-sam och minnesgod när det gällde hennes omgivning. Mina älsklingsrätter voro släp-ärter, hummer och jordgubbar med fru-sen grädde, något som hon väl kände till. Rätt som det var kunde de där läc-kerheterna stå på bordet, och det hände då, att änkedrottningen leende anmärkte: »I dag får ni jordgubbar för fröken von Heijne har varit snäll.»

Sin dotter besökte Josefine var kväll mellan kl. 6 och 8, då den sjuka prinses-san, som sagt, aldrig lämnade sin våning utom när hon om somrarna reste till Frid-hem på Gottland. Hur efterlängtd hon var på Fridhem! Till hennes dagliga mot-tagning i parken strömmade oavbrutet folk, fattiga, som sökte hjälp, bondhustrur, som ville bjuda på färska bullar från sitt sista bak... Sjukdomen spred ingalunda dyster-het omkring prinsessan varken på Fridhem eller hemma på slottet — prinsessans gemak voro oftare glädjens hemvist. Mycket förtjust i barn, ställde hon titt och tätt till små barnbjudningar och största attraktio-nen var då en rutschbana. Den sattes upp i en nervkittlande lutning genom två sa-longer och fröjdade barnen kolossalt. Se-dan jag blivit gift och själv fått småt-tingar, fick jag låna den en gång hem till oss — med hästar och vagn, ty det omaket krävde transporten.

Prinsessan Eugenie.

Julen firades lika stilla hos änkedrott-ningen som festligt vid kungahovet. Se-dan vi ätit middag, slogos dörrarna upp till en av salongerna och där hade de upp-vaktande sina bord med julklappar. Vi hovfröknar brukade få tre à fyra »fina» klänningar var, solfjädrar, handskar, böc-ker och en hel massa läckerheter av cho-klad och marzipan. En jul fingo vi en pre-sent, som något förvånade oss: var sin bibel. Ty man hade ju den uppfattningen, att ka-tolikerna — och änkedrottningen hörde ju dit — inte ansågo det rätt och riktigt att vem som helst läste i bibeln. Emellertid, när vi besett våra julklappar och tackat, tillkännagav drottningen, att vi voro lediga för aftonen, varpå hon själv gick ned till sin dotter, och så kunde vi fara hem till våra föräldrar med famnen full av gotter. Några släktmiddagar blev det ju alltid under de följande helgdagarna, men an-nars hade änkedrottningens hov en still-sam jul, i motsats till konung Carls hov, där det muntra överdådet härskade med karikatyrer av Dardel och versdeklama-tion, sång och skämt i det oändliga.

Ja, konung Carl XV var glädjens mel-delpunkt, ogillad av några, älskad av många. Men säkert är, att det var svårt att motstå hans älskvärdhet. Den por-lade så otvunget! Jag minns hur jag en kväll i stora slottstrappan på Ulriksdal hörde någon komma springande efter mig. Jag tänkte, att det var min fästman och vände mig om, men i stället fick jag se konungen. Han log emot mig. »God af-ton, Ers pianistiska majestät», hälsade han.

Med sitt friska väsen, sitt öppna, goss-aktiga sätt var det som konung Carl vann så många hjärtan!

Sköjarbaronen. Av Selma Lagerlöf.

HUR MATTE DET INTE HA HARMAT de män, som hade ärvt de gamla gårdarna runt om stranden av den långa sjön Löven, dessa herrar, som ännu visste att berätta om stolta kavaljersbragder, som regerade på sina gårdar som självhärskare, som styrde på sockenstämmor och blevo ärade som konungar på sina födelsedagar, hur måtte det inte ha harmat dem, då det hände på det ena herrskapsstället efter det andra, att äktenskapen inte välsignades med söner, då deras hustrur, som i allt annat voro dem lydiga och underdåniga, tycktes ha ingått med varandra en illvillig sammansvärjning, att inte föda till världen något annat än döttrar.

Under de år, då de många döttrarna föddes, grubblade dessa män säkert ofta över försynens skickelser och tillvarons gåtor. De undrade troligen om detta var något nytt sätt varpå de eviga makterna ville visa människorna sitt misshag, om det var deras mening att sända ut över världen en översvämning, som skulle förgöra syndarskarorna med större framgång än på Noahs tid. De undrade om vårt eländiga släkte, sedan det inte hade kunnat tillintetgöras genom hunger och pest, genom krig och mödor, nu till sist skulle förintas genom att mödrarna förnekades att föda gossebarn, genom att över jorden utsändes en syndafloed av kvinnor.

Förvisso hade de också skäl för sina farhågor, ty låt så vara att det ännu inte var fråga om förintelse och undergång för hela människosläktet, så kunde det dock gälla många gamla släkters fortvaro. Det kunde betyda utdöendet av Sinclaires-

ättens mäktiga brukspatroner, eller av Hedenfeltarnas stolta rad av majorer och överstar. Det kunde betyda utslocknandet av den ädla och vördade prästsläkten, som hade regerat i mer än hundra år i prostgården i Bro, och det kunde förhindra, att någon ättling av den gamle tyska organisten Faber vidare fick traktera med sina lediga fingrar de bölande och trumpetande orglarna i de små Värmlandskyrkorna.

Ehuru det alltså fanns skäl till oro, så vågar jag dock knappast påstå, att den var så djup, att den förhindrade det stora flertalet av herremännen i Bro socken att i frid och lycka njuta av tillvaron. Endast en enda ibland dem var sådan, att han aldrig varken natt eller dag kunde glömma sin längtan efter söner, att han hellre hade velat vara en dagkarl av ringaste härkomst än en baron Löwenborg av det ädlaste stamträd, då han måste bära på det medvetandet, att hans ätt inte skulle komma att fortleva.

Aldrig kunde Göran Löwenborg, denne präktige herre till Hedeby, denne gode arbetare, som ständigt förbättrade sina gårdar och hus, denne rättvis husbonde, som ville göra alla sina underhavande lyckliga, frigöra sig från en känsla av försummad plikt mot landet, mot förfäderna, mot hela mänskligheten, därför att han hade satt till världen fem döttrar, men ingen son, ingen av dessa kärva, fåordiga sträva män, ingen av dessa pliktsälla, duktiga arbets-trälar, som hade varit landet till styrka och storhet i forna tider.

Helt säkert försökte han att vara rättvis och inte lägga skuld på oskyldiga, men

han kunde icke hjälpa, att livet äcklade honom, då han måste leva det i sällskap med idel kvinnor. Han visste ju, att varken hans hustru eller hans syster eller hans fem döttrar eller deras lärarinna voro skuld till hans olycka, men dock hände det ofta, att han trädde in i deras krets som en glädjestörare ur stånd att förlåta dem, att han inte i stället för dessa stillsamma, sediga fruntimmer hade omkring sig en skara bråkiga, odygdiga, storätande pojk-slynglar.

Denna ständiga otillfredshet gjorde honom gammal i förtid. Han visste, att om han hade ägt en son, skulle detta ha skänkt honom själv en ny ungdom. Han skulle ha dragit ut med honom på jakt och företagit långa fisketurer i hans sällskap. Än en gång skulle han liksom i sin glada ungdom ha gett sig ut på dagslånga resor för att få dansa en natt på en bal. Nu gick han omkring i sitt hem i ständig förargelse över detta kvinnliga och ömtåliga och pjåskiga, som omgav honom. Han förebrådde sig själv, därför att han var hård och ovänlig, men han hade gått och insamlat bitterhet, och han hade ingenting annat än bitterhet att bjuda sin omgivning.

Just på den tiden, då Göran Löwenborgs hjärta höll på att stelna till oövervinnelig hårdhet, hände det en dag, att hans bror, Adrian, den eländiga, föraktade landstrykaren, som hade råkat i fiendskap med hela sin släkt, kom körande fram till stora trappan på Hedeby.

Det hade aldrig förr hänt, att denna underliga, förtappade människa, som man brukade få se bland tattare och hästbytare

på marknader och som troddes vara vigd vid en skojartös, hade stannat med sin lilla, magra, raggiga hästråtta och den smutsiga skojarryssen utanför broderns hus.

På de andra herrgårdarna visade han sig stundom med åkdonet fullt av bylten och ungar, av hustru och hustrus mor och mormor och begärde att få förtenna kokkärl, såsom andra av tatarfolket. Men på dessa ställen lät han hästen stanna på bakgården, och det var in till köket han ställde sina steg, då han bad om arbete. Den vinterdagen, då han åter uppsökte barndomshemmet, åkte han rätt upp till stora ingången.

Ingen vet i vad mån det liv, som han fört, hade utplånat minnet av det förflutna ur hans själ. Det rasade sedan flera dagar en förfärlig snöstorm och då skojarhästen långsamt och mödosamt hade pulsat fram genom de upptornade drivorna i allén, som ledde fram till Hedeby, hade baron Adrian kanske drömt sig tillbaka till sin barndom. Kanske hade han tyckt sig vara en liten gosse på väg hem från skolan i Karlstad och hade väntat, att de båda ståtliga föräldrarna skulle stå på förstugubron och hälsa honom välkommen. Han tänkte sig kanske, att tjänarna skulle komma utrusande och rycka upp fotsacken och slädfällen. Ivriga händer skulle slita av honom pälsen, slänga mössan av huvudet, knäppa upp bottforerna. Modern skulle inte fort nog kunna få honom ut ur ytterkläderna för att få kyssa honom, för att få dra honom in till brasan, för att få hålla i honom sjudhett kaffe, för att få se om han vuxit, för att äntligen få sitta stilla och sluka honom med ögonen.

Eller kanske sonen till den sköna Marianne Sinclair i detta ögonblick påminde sig några av sin mors äventyr. Han tänkte kanske på att det inte är i alla hem, som ett vilsekommet barn mötes med öppna dörrar. Det finns också portar, som förbli obevekligt stängda, och vad värre är, det finns hjärtan, som förbli slutna även om dörren skulle råka vara olåst.

Men vad än Adrian Löwenborg hade hoppats eller fruktat, säkert är, att han denna gång inte visades bort från Hedeby.

Det vet man ju, att om vintern, då snöstormsdagarna komma i en lång följd efter varandra, då alla vägar yras igen, och ingen resande vågar sig ut, då äro fönstren på de ensamma lantgårdarna aldrig tomma på spejare. Då finnes där alltid någon, som med långtande blickar stirrar nedåt allén, spanande efter något tecken till liv, väntande på det omöjliga, på man vet inte vad.

Under en sådan där tid av ensamhet och instängning, är till och med ankomsten av en skojarryss en stor händelse, som

rapporteras från rum till rum, så att ännu medan den lilla gula hästen arbetade sig fram genom allén, hade Göran Löwenborg fått veta vem det var, som nalkades.

Det var också han själv, som öppnade förstugudörren och kom ut mot brodern. Men för visso var det inte hans mening att låta honom stiga in i sitt hus. Han insåg nog, att det var omöjligt att neka honom husrum i den piskande snöyran, men han ämnade säga honom, att på Hedeby fanns en drängstuga med sängplats och utrymme för sådana som han och det byke, som följde honom.

Dock medan han stod på förstugubron med sin kärvaste min och endast väntade på att brodern skulle tilltala honom för att ge honom ett så kraftigt besked, att han inte skulle våga varken ett skämt eller en motsägelse, fick han se hur hans bror Adrian, denne föraktade svirare, denne förlorade son, som hade varit honom till skada och skam i hela hans liv, plockade fram ur skojarryssens trasbylten inte mörkhyade skojarjantor eller stortaliga tiggarkäringar, utan detta, som han önskade sig mer än allt annat i livet, detta, som försynen nekat honom, den trogne och rättrådige.

Och inte heller var det något understucket barn, som den trasiga stackarn, med det förstörda galgfågelsiktet lyfte upp ur släden, därtill liknade det allt för mycket porträttet av hans mor, som tronade över salongsoffan på Hedeby. Han kände igen detta förtjusande ansikte, som han så många gånger hade beundrat. Det var inte nog med att brodern ägde en son, även den moderneärvda skönheten, denna oförläpneliga gåva, som ingen av hans döttrar kunde berömma sig av att äga, hade tiggarbarnet fått mottaga.

Men i detta ögonblicket var det inte mycket bevänt med den siste Löwenborg. När hans far lyfte upp honom ur ryssen, hängde han slak på hans arm, ögonen sjönko samman av mattighet och kinder och händer voro blåfrusna.

Därför blev det intet tillfälle för baron Göran att bruka maktord och visa brodern in i drängstugan. Utan när denne kom upp på förstugubron med barnet på armen, och han läste en tveksam fråga i hans blick, då glömde han allt vad han själv hade fått lida för hans skull, han glömde den sorg, som han hade vållat föräldrarna, all den jämmerfulla ångest, varmed hans mor hade väntat, att det skulle bli en man av honom och han öppnade dörrarna till hemmet på vid gavel och förde in honom.

Men längre än in i förstugan gick inte Adrian Löwenborg. Då brodern också öppnade salsdörren, och han såg in till en flammande brasa och till möbler och tapeter, som han mindes sedan barndomen, då stannade han. Han satte ett ögonblick handen skuggande för ögonen och såg in i rummet, därpå skakade han på huvudet.

»Nej, det där är ingenting för mej. Jag skall inte gå längre. Men kanske du vill ta barnet?»

Baron Göran tog emot barnet som en skatt, och han började genast gnida och stryka den lilla kroppen för att få den varm. Han kallade ingen av sina fruntimmer till hjälp. Det visste han ju, att han skulle nödgas göra, men några ögonblick ville han rå om barnet ensam. Och rätt som det var lade han sin borstiga kind intill det lilla tiggarbarnets kalla och smutsiga och kysste den.

»Han är så lik mor», sade han med en röst, som var en smula grötig. »Du är lycklig, du, Adrian, som har en son.»

Och när baron Adrian såg hur brodern slöt barnet intill sig, då visste han, att ägaren av Hedeby var färdig att ge honom föda och bostad ända till döddagar, att upprätta honom till hans forna stånd, bara därför att han hade förstått att skaffa sig en son. Ja, han visste, att brodern hädanefter skulle tåla hans raljerier, hans lättja, hans kortspel, hans dryckenskap, eftersom han hade skaffat till världen en arvinge till Löwenborgarnas ärorika namn.

Men trots detta tycktes han icke känna någon frestelse att stanna, i stället närmade han sig mot utgången.

»Du förstår väl, att jag kom hit nödtvungen», sade han. »Jag har farit omkring så länge med honom i yrvädet, att han höll på att frysa ihjäl för mig. Jag måste fara in hit med honom, annars hade han gått åt. Jag har arbete som väntar mig i prostgården, och dit far jag nu. Jag kommer och hämtar honom, så snart som det är slut på yrvädet.»

Med detsamma, som han hade sagt detta, lade han handen på dörrlåset. Baron Göran svarade ingenting direkt. Det var ovisst om han alls hade hört

Baron Görans broder kom upp på förstugubron med barnet på armen.

honom. Han tänkte inte på något annat än barnet.

»Hör du, Adrian, han är visst förfrusen», sade han. »Vi får nog försöka gnida honom med snö. Vill du inte ta in litet?»

Adrian Löwenborg mumlade något otydligt, som liknade ett farväl och tack för mig, och öppnade dörren. Baron Göran trodde hela tiden, att han gick ut för att hämta in snö, såsom han hade bett honom. Men om ett par ögonblick hörde han klingandet av en liten bjällra och blickade ut. Då såg han hur hans bror åkte bort från gården. Han piskade sin lilla hästkrake, så att den satte av i full fart, och den lätta yrsnön stod omkring dem som ett moln.

Han kunde ju lätt tänka sig, att det var mycket, som gjorde det svårt för brodern att vistas inom det gamla hemmets väggar, och han förvånade sig inte över hans flykt. För övrigt voro alla hans tankar sysselsatta med barnet. Han hämtade själv in snö för att gnida liv i de valna fingrarna och medan han arbetade med detta, tänkte han redan på hur det skulle ordnas för det i framtiden. Ty aldrig skulle han tillåta, att den siste Löwenborg skulle bli uppfostrad av brodern, bland hans vilda stallbröder.

Vad Adrian Löwenborg hade haft för avsikt, då han hade rest bort från Hedeby, det vet ingen. Det är möjligt, att det hade varit hans mening, att snart komma tillbaka för att hämta barnet och på samma gång få tillfälle att glädja sig åt broderns vrede och harm över att ha blivit lurad, för att skratta ut honom, som han gjort så ofta förr.

Han borde ju nu redan ha skrattat högt för sig själv, då han åkte bort genom yrvädet vid tanken på hur väl hans spratt hade lyckats, hur fullständigt hans bror hade låtit sig bedragas, hur han hade lagt sin kind intill tiggarbarnets och smekt det i tanke, att det var en upprätthållare av namnet och ätten, som han höll i sina armar.

Men hur det nu kom sig, så drog in tet leende över hans ansikte. Han satt med skinnmössan djupt neddragen över ögonen och åkte vägen fram utan att tänka på vart det bar. Det måste ha varit djupa tankar, som rörde sig inom honom, ett beslut av förfärlig betydelse

En visa.

*Nu hänga molnen tunga och grå
lågt över berg och skogar.
Jag sitter och minns en majrymd blå
högt över röda logar.*

*Då blommade lönnen på vår gård,
och björkarna lyste gröna.
Då ville våren all mörk och hård
lång vinters längtan löna.*

*Gräsbacken blev ett firmament
med blåa och vita stjärnor.
När Valborgs bröllopsbål blev tänt,
fram dansade tusen tärnor.*

*Majgreven kom, kom ridande
med stor och ståtlig svit.
Majbruden stod där bidande,
en ungbjörk vän och vit.*

*Då skriade trana, då spelade trast,
ur kälen kröp upp en viol.
Allt hårt och kallt, allt vilt och vasst
smalt bort i stigande sol.*

KARL-ERIK FORSSLUND.

mognade och begärde, att bli satt i verkställighet.

På prostgården i Bro, där han hade sagt, att han hade arbete, visade han sig aldrig, och då nästa morgon ett bud från Hedeby infann sig där, för att fråga efter honom, visste ingen besked om var han fanns.

Men kort stund efteråt kommo några bönder, som hade varit ute för att köra snöplog på de igenrade vägarna, fram till Hedeby för att meddela baronen, att de hade funnit hans bror, landstrykaren, liggande död under sin ryss, som hade valt ner i ett djupt dike.

Ingenstans kan det vara lättare att taga miste om vägen än på de stora slätterna omkring Bo kyrka, där under ett yrväder allt jämnar ut sig till ett spårlost snötäcke, så att man väl kunde tänka sig, att Adrian Löwenborg, skojarbaronen kallad, hade tagit miste om vägen och brutit nacken, då släden välte.

Man behövde inte alls tro, att han hade sökt döden, därför att hans barn skulle få stanna kvar i den goda tillflyktsort, som

han i ett anfall av sin vanliga spefulla elakhet, hade vetat att skaffa det.

Han hade varit en nästan förryckt människa, denne Adrian Löwenborg, det är inte lätt att tyda hans handlingssätt. Men man visste, att han hade omfattat just detta sitt yngsta barn med en rörande kärlek. I dess ansikte hade han sparat sin mors drag, och han hade känt, att det hörde honom till på ett helt annat sätt än de mörkhyade tattarungar, som förut hade vuxit upp omkring honom. Det tycktes inte omöjligt, att det hade väckt hos honom en så stark kärlek, att han gav sitt liv för att skydda det för fattigdom och uselhet.

När han hade kommit körande fram till Hedeby, då hade han väl inte haft någon annan tanke än att spela ännu ett spratt åt denne förträfflige bror, som förtärdes av längtan efter söner. Men när han hade kommit inom hemmets portar, då han hade känt ljuvheten av gamla tiders minnen omge sig, då han hade känt trygghet, redbarhet, välvilja strömma emot sig, då hade han sagt sig själv, att han ville, att detta hans yngsta barn, det enda, som riktigt var hans eget, skulle få stanna här, att han måste ställa sin resa så, att han aldrig behövde komma tillbaka och hämta det.

Men vem vet hur det verkligen förhöll sig? Vem vet?

Hans liv var väl ingen kostbar skatt för honom att kasta ifrån sig. Det var kanske en länge hyst önskan, som nu kom till verkställighet. Han var kanske nöjd, att han inför sig själv hade funnit en förevändning för en handling, som han endast hade uppskjutit av slöhet och liknöjdhet.

Och vem vet, kanske att det ännu i dödsminuten fröjdade honom, att han ännu en gång fick spela ett spratt åt sin ende bror, denne som alltid hade varit i stånd att hålla sig på livets rätsida. Kanske att han tyckte om att gäcka honom en sista gång, att åter låta honom känna hur det smakar att bli narrad och förrådd? Drogo sig manne hans läppar till ett sista illfundigt leende vid tanken på att barnet, som han hade lagt i hans armar, även det var en flicka, att det endast var en förklädnad, som hade öppnat fädernegårdens portar för den unga, eländiga tattardottern?

THEBE-Preparater:

Cold-Cream och
Cold-Cream-Tvål

— YPPERSTA SKÖNHETSMEDEL —

Finns att tillgå i varje välsorterad
Parfym-, Färg- och Kemikalieaffär

Så fort mina smättningar blivit så stora, att de kunnat börja med fast föda, har jag gett dem Örebro Kex, och det har de mått väl av. Ja, du vet själv, hur duktiga de alltid varit.

ÖREBRO-KEX

Len

Skriv upp

på inköpslistan för Julen, vad Ni skall köpa för slags choklad och konfekt. — För kalasen och Julbordet rekommenderas *Cloettas Praliné à la Russe* — en läckerhet för gourmeter. För ungdomsbjudningen och för bonbonnieren på bordet äro *Cloettas Mjölksnäckor* förträffliga. Likaså *mjölchokladen i Napolitains och Croquettes*.

Till hembredning av helgdagarnes desserter skriv upp *Cloettas Guldcacao* och *Vaniljchoklad N:o 4*. Tillsammans med den blandade frukten äro *Cloettas Mignonpraliner* de förnämsta.

Önskar Ni nya, fina recept, så sända vi Eder gratis på begäran vår receptbok "Läckerheter av Cacao".

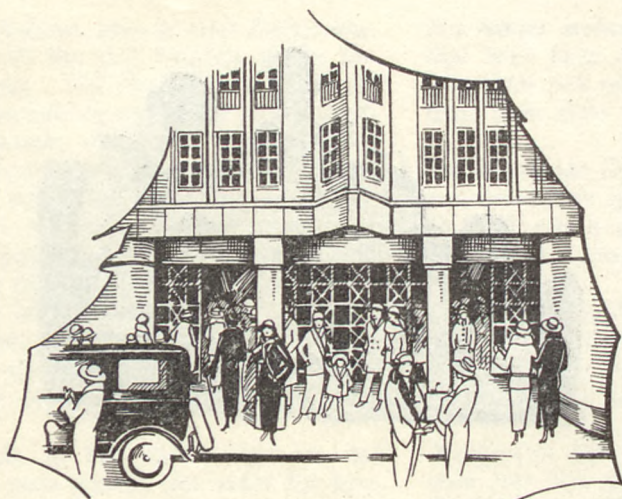

Cloetta

Tag det rätta - tag Cloetta

Len

Gå in genom N. K:s portar

och Ni har runt omkring Eder praktiskt taget allt, som lämpar sig för julklappar. Intet besvär med onödigt "spring" från affär till affär i rusk och kyla!

A/B NORDISKA KOMPANIET

Möbler
Orientaliska mattor
Italienska bomullstapeter
Tyger - Gardiner
Träarmatur

A.-B. ARKITEKTKONTORET

M. ALVIN

12 KUNGSTRÄDGÅRDSGATAN 12

STOCKHOLM

216 59, 301 75

NORR 121 16

Operasångerskans triumf!

"O, vilken tvål — o, vilken tvål!
Nu jag vunnit har det mål,
vartill jag strävat uti dagar, stunder.
Ty Yvy, Yvy, Yvytvål det är
som gjort min hy så vit och skär,
min skönhet har bevarat. — Vilket under!
Allt annat fabrikat jämnförelse ej tål.
Nej, du är min för livet, sköna YVY-tvål."

AKTIEBOLAGET YVY-FABRIKEN
YSTAD

Et julminne från Sverige

av Werner Söderhjelm

Finlands minister i Stockholm dr. Werner Söderhjelm skildrar ett juläventyr som höll på att sluta med deportation.

DET VAR 1916. ATT FRÅN FINLAND komma över till Sverige erbjöd ganska stora svårigheter. Jag hade gjort ett försök i början av året, fått pass, men blivit under skymfliga former returnerad från Torneå såsom misstänkt för politiska stämplingar samt förbjuden att tills vidare lämna Hälsingfors. Då jag för slutförandet av ett större litterärt arbete nödvändigt måste till Stockholm, gjorde jag, efter det någon tid förgått och vederbörande kunde antagas hava lugnat sig, starka och ihållande ansträngningar för att få lejd, däri verksamt understödd av svenska vänner och t. o. m. av svenska myndigheter. Men ingenting hjälpte. När jag äntligen i oktober erhöi den efterlängade tillåtelsen, var det genom mycket märkvärdiga kanaler, som icke löpte i väster utan i öster — men det är en annan historia. Utan äventyr anlände jag med ett tre månaders pass till Stockholm. Guvernören i Nylands län hade på det bestämdaste uppmanat mig att icke försitta de tre månaderna, utan återvända inom dem, annars svarade han icke för att jag finge återvända. Men kom jag lojalt tillbaka, kunde jag vara säker på att efteråt erhålla nytt pass.

Naturligtvis ville jag följa hans råd, i synnerhet som jag fick tillbringa julferierna hemma. Lastad med nyttiga julklappar — den tiden kunde man ju icke få någonting i Finland — steg jag på tåget till Haparanda den 19 december och hade glädjen att i vaggonen träffa på ett par yngre bekanta från Hälsingfors. Allt var gott och väl. Men redan samma kväll närmade sig oss, och särskilt mig, en för oss obekant medelålders landsman, vars påträngande sätt och hela smygande väsen icke ingav det ringaste förtroende. Han lämnade oss emellertid icke, och när han presenterade sig som Kommersrådet X. från en stad på västkusten, kunde vi ju icke avfärda honom utan vidare. Först då han begynte direkt tala politik och utveckla en särdeles närgången uppmärksamhet i fråga om mina planer, avklippte jag samtalet mycket kort. Sedan drog han sig tillbaka till sin kupé. Men hans uppträdande hade givit mig åtskilligt att tänka på, om också icke beträffande min egen situation.

Då jag i Haparanda går fram för att låta stämpla mitt pass, överränner mig tjänstemannen ett telegram. Jag minnes icke den exakta ordalydelsen, men det innehöll att avsändaren fått i

uppdrag meddela mig, att till mitt hem framförts varningar beträffande min återkomst; gendarmerna skulle hotat anhålla mig på grund av bevismaterial, som de förskaffat sig från Stockholm. Telegrammet saknade underskrift. Goda råd voro dyra — om en kvart skulle överfärden till Torneå ske. Mitt resällskap sökte ivrigt beverka mig att icke fortsätta. Jag beslöt i alla händelser vänta en dag och överväga.

När jag tagit avsked av mina vänner, begav jag mig till hotellet för att söka rum. Där mötte mig ett telegram av precis samma ordalydelse som det förra. Rum fick jag icke, allt upptaget — Haparanda var under krigstiden, som man vet, ett väldigt affärs- och jobbarcentrum. Man anskaffade emellertid logis hos en privat familj, där en del accessoarer voro mer än lantliga, vilket särskilt gjorde sig kännbart i den temperatur av 39°, som härskade. Efter att hava tagit rummet i besittning, återvände jag till hotellet för att äta. Där såg jag kommersrådet från resan lägrad invid en flaska bourgogne i sällskap med en person, vilken var vida känd i Finland såsom en synnerligen nitisk gendarmregimens hantlangare och spion. Ingermanländare till börd och behärskande både svenska och finska, gjorde han tjänst som rysk konsul i gränstaden. De båda herrarne ägnade mig ett livligt intresse, och kommersrådet försökte närma sig, mumlande någonting om orsaken, varför han dröjt kvar här. Men han fick ingen uppmuntran.

Jag begynte allt mer luta åt att icke riskera färden. Jag visste att det förra gången varit starka krafter i rörelse, som sökt få mig deporterad till Ryssland. I varje händelse kunde försiktighet icke skada, och jag hade tillräcklig erfarenhet av nöjet att befinna sig i gendarmernas våld. För säkerhets skull telegraferade jag till Stockholm med anhållan om namnet på avsändaren till de två mystiska telegrammen. Det befanns vara en för mig personligen obekant svensk, som jag visste var gift med en landsmaninna. Jag bad honom om besked, han svarade i ett långt telegram att vid stationen i Hälsingfors min familj, som trodde han skulle hinna fram innan jag avrest, bett honom meddela mig att mina studenter erfarit det gendarmerna skröto med att vara i besittning av fotografier, där jag uppträdde tillsammans med Konni Zilliacus och Jonas Castrén — vilka jag icke ens sett i Stockholm — och detta skulle naturligtvis vara tillräckligt fällande!

Jag beslöt då definitivt att återvända till Stockholm. Dit anlände jag julaftonsmorgonen tillsammans med mina julklappar. Jag glömmer icke promenaden från Centralstationen till mitt hotell i den grå morgondimman, och hela den dagen, det var en trist och tyst söndag.

Hos släktingar tillbragte jag sedan julkvällen. Men det var icke vidare glatt.

Först på våren, efter den stora revolutionen, kunde jag återvända till Finland.

Något år efteråt, då jag en gång passerade genom tullspärren i Malmö, hejdade mig en tjänsteman där med frågan, om jag icke i december varit i Haparanda. Jovisst, men hur så? Jo, han hade den gången varit kommenderad till tjänstgöring där uppe och fått reda på, att ryska konsulin i Haparanda allarterat bevakningen på ömse sidor gränsen, emedan en »farlig revolutionär», professor S. skulle passera. En dag hade han haft glädjen finna mitt namn på Stadshotellets tavla. Han tog sig till att lägga alla möjliga försåt för den farlige revolutionären, tills han konfronterades med denne, som befanns höra hemma i Sverige och fullständigt oskyldig till all opposition mot den ryska makten. Besvikelsen hade blott stegrat hans nit. . . .

Det tröstade mig i alla fall att se, hur rätt jag gjort i att vända om. Ty den julaftonen hade annars säkert blivit mycket värre än den blev.

Two misstänkta figurer.

NY JORD. Av Hasse Z.

FRU ALLMÉN GICK ENSAM HEM-
ma och stökade på förmiddagen. Det var
hennes lugnaste tid på dagen. Mannen
hade gått till kontoret och barnen voro i
skolan. Fru Allmén dammade och städa-
de, vattnade sina blommor och ringde
till speceriaffären efter allt det hon skulle
ha hem till middagen. Och då hon blev
trött, satte hon sig i den stora stolen vid
fönstret åt gatan och läste morgontid-
ningen.

Från våningen inunder hörde hon piano-
musik. Det var kaptenens Ebba, som öva-
de sina skalor. Tänk att kunna sitta och
spela piano mitt på förmiddagen, alldeles
som det vore en allvarlig sysselsättning.
Fru Allmén var inte musikalisk, om hen-
nes barn visade några anlag åt det hållet,
skulle hon åtminstone försöka att få dem
att spela fiol, ja, rent av blåsa flöjt. Spela
piano var ju bara klink.

Fru Allmén gick ut i köket. Där stod
husan och tvättade strumpor, och medan
hon arbetade med sina grova händer och
armar i den stora baljan, sjöng hon den
senaste revymelodin. Fönstret stod öppet
åt gården och där nere piskade man mat-
tor. Det var direktörens tre trappor upp.
Fru Allmén tänkte: det är nu inte till-
låtet att piska mattor på gården, men de
där människorna göra ju vad de behaga.
Så gick hon tillbaka in i våningen. Solen
låg in i matsalen, lyste på mässingslam-
pan i taket och strök i en smal strimma
fram till den gamla björksoffan. Där såg
fru Allmén en synål lysa på mattan. Hon
tog upp den och stod just och höll den
i handen, då det ringde på tambur-
dörren.

Fru Allmén lade nålen på matsalsbor-
det, tog av sig förklädet och gick ut
för att öppna. Under vägen tänkte hon:
vem kan det vara? Posten har ju kom-
mit och Elof kommer ju inte ännu på
en timma från skolan.

I förstugan stod en stor, grov karl,
som bar en trälåda på axeln. Han tog
av sig hatten med den lediga handen
och sade:

— Jag ville bara höra, om frun vill ha
sina blommor omsatta. Det är bäst att
göra det nu på våren. Jag har jord med
mig och det blir inte så dyrt.

Fru Allmén brukade själv sätta om sina
blommor. Hon köpte jord i fröhandeln
och ibland även nya krukor, ty de gamla
blevo för små då blommorna växte. Fru
Allmén såg på mannen med den stora
lådan och tänkte: det blir bekvämare om
han gör det och det är kanske inte så
dyrt.

— Det tar inte lång tid, sade mannen.
Har frun många blommor?

— En tio, tolv, sade fru Allmén. Hur
mycket kostar det?

— Tre kronor — ska vi säga tre kro-
nor? sade mannen och satte ned lådan i
förstufönstret.

— Jag kan ju göra ett försök, sade fru
Allmén, stig in. Och mannen, som satte
om blommor, lyfte upp den stora trälå-
dan, som var fylld med jord, och steg in.

Fru Allmén gick före och talade un-
der vägen:

— Om vi skulle ta det i barnkammaren,
så stöka vi inte till så mycket. Kom den
här vägen, så ta vi det på stora bordet
därinne.

Fru Allmén lade gamla tidningar på
bordet i flera varv och så gick hon efter
alla sina blommor. Där var stora och
små krukor, där var hortensia och kaktus
och Flitiga Lisa, som var så stor och
vacker att den främmande måste säga att
ett så vackert exemplar hade han bara
sett en gång förut, och det var hos Bärn-
hjelm på Nådhammar, men där var ju
också ett stort orangeri.

— Jag är så mån om mina blommor,
sade fru Allmén. Om det skall bli något
med blommor, måste man se till dem och
vårda dem var dag. Det är inte bara att
vattna dem, man måste så att säga um-
gås med dem.

— Det hörs att frun förstår sig på sa-
ken, sade den främmande. En sådan vac-
ker pelargonja. Den måste skötas. Det
är absolut nödvändigt att blommorna få
ny jord varje vår. Annars trivas de inte.
Det är som med människorna. Man behö-
ver omväxling, nya förhållanden. Och
tänk då på en blomma, som står stilla
i en kruka. De måste sättas om var vår.

Mannen tog upp blommorna ur kru-
korna och hällde den gamla jorden på
tidningarna. Han gjorde det så väl och
behändigt, att man genast såg, att han
hade vana vid arbetet. Litet jord lät han
sitta kvar vid rötterna, ty alldeles bara
få de inte vara. Så tog han ny jord
ur sin låda och med den planterade han
om alla blommorna i sina krukor, den
ena efter den andra. Blommorna satte
han ned så fint och varsamt han kunde
och jorden packade han helt lätt omkring
dem, inte för hårt, ty då blir det som en
press på rötterna.

Det blev en stor hög av den gamla jor-
den på tidningarna, och då allt var färdigt,
var den stora trälådan nästan tom.

Mannen ställde krukorna i en rad och
bad sedan om en trasa för att torka av
dem och då det var gjort, stodo de där röda
och vackra i sitt tegel och sågo ut alldeles
som nya.

Fru Allmén tänkte: det här var ju rik-
tigt praktiskt och så behändigt. Det här
skall jag göra varje vår.

— Så där ja, sade mannen, så var det
med den historien. Och så tog han upp en
liten spade ur fickan och öste den gamla
jorden från bordet ned i den nästan tom-
ma lådan.

— Går ni i många hus, sade fru Allmén.

— Åhja, sade mannen. Det är rätt myc-
ket att göra. Jag är ju utan plats för till-
fället och då får man ta vad man kan få.
Det här är ju ett säsongarbete — det är
inte så lätt nu för tiden.

Fru Allmén tyckte alltmer om sin nye
trädgårdsmästare, det var nog en hygglig
karl. Det var mycket aktningvärt att ta
sig för ett sådant arbete. Kanske hade
han familj. Så sade hon:

— Får jag kanske bjuda på en dricka?

— Tack, sade mannen, men inte något
starkt, jag nyttjar inte det.

— Men en pilsner?

Så fick mannen en pilsner, som han
själv drog upp, inte besvär med korkskruv
för min skull, och så gav fru Allmén
honom de tre kronorna han skulle ha och
så gick han med sin stora trälåda.

— Adjö och tack för mig, sade han,
och nästa vår kommer jag kanske igen
— det var vackra blommor det här och
sådana ska man sköta.

Fru Allmén följde honom ut i tamburen
och öppnade för honom och då han hade
gått, gick hon tillbaka i barnkammaren och
såg på alla krukorna där de stodo med ny
jord i en lång rad. De gamla tidningarna
lågo på bordet, men hennes gamla jord var
borta. Den hade mannen lagt i sin låda.
Plötsligt ryckte det till i fru Allmén's hjär-
na och hon tänkte snabbt och fort: han
tog med sig min jord! Vart gick han med
den? Och varifrån kom jorden, som han
hade med sig hit? Här var något galet!

Fru Allmén sprang ut i förstugan efter
mannen. Hade han gått upp eller ned?
Fru Allmén stod stilla och lyssnade, så
hörde hon en dörr öppnas i våningen ovan-
för och så hörde hon den främmande
mannens röst:

— Jag ville bara höra om frun vill ha
sina blommor omsatta. Det är bäst att
göra det nu på våren. Jag har jord med
mig och det blir inte så dyrt — det är
gjort i en handvändning.

Fru Allmén hörde att mannen gick in,
hon hörde dörren stängas och hon såg
sig själv springa upp för trappan, ringa
på och säga till frun däruppe:

— Han där är en bedragare! Han går
omkring i hela huset och bara byter jord
på blommorna. Ni får min jord och jag
har kaptenens jord eller kanske grosshand-
larens jord. Vi ä lurade allesammans. Tre
kronor i varje familj! Det blir pengar.

Men fru Allmén rörde sig inte ur fläc-
ken. Hon stod orörlig kvar i sin förstuga
och tänkte: dom kan gärna ha det! Dom
får min gamla dåliga jord — den kan dom
gärna ha, när dom tar sig till att piska
mattor på gården som är förbjudet.

En timme därefter, då Elof hade kommit
från skolan och fått sin frukost, stod fru
Allmén vid fönstret, där hon ställt sina
blommor på deras gamla platser. De voro
ändå riktigt vackra och friska och de
skulle nog hålla sig.

Men ut genom porten kom mannen som
satte om blommor. På axeln bar han sin
stora trälåda full med jord och med lugna
säkra steg gick han tvärs över gatan till
det stora huset mitt emot. På gården hos
fru Allmén piskade man ännu mattor och
uppe i köket stod husan och drog de
våta, tvättade strumporna på sina bräden.
Fönstret stod öppet och hon sjöng den
sista revymelodien.

Hasse Z

DEN MODERNA SAGAN OM IDUN

Det var en gång en gudinna vid namn Idun som i sitt förvar hade ungdomsäpplen vilka besutto den förunderliga kraften att när man åt av dem blev man förnygrad, tröttheten försvann, blicken blev åter klar och livlig, sinnet spänstigt.

Den moderna Idun är icke en åsynja från Valhalls höjder utan en tidning. Men uppgiften är densamma: att verka livgivande, förnyande, glädjande, omskapande.

Namnet förpliktar. I medvetande härom strävar tidningen Idun att vara en publikation som likt ungdomsäppet både syresätter blodet och ger förfinad njutning.

Den berömda franska skådespelerskan Sarah Bernhardt hade till valspråk det enda ordet *Exelsior!* Det är en förnämlig paroll som Idun gott kunde göra till sin. Det ordet talar om ett sinne som sätter sin uppgift högre och högre, som aldrig slår sig till ro med en framgång utan av denna blott sporrar att skapa något ännu bättre.

Det är som nu börjat gråna i skägget skulle kunna vittna om allt det Idun utträttat under 1923 till gagn och gamman för sin läsekrets. — Man skulle behöva hålla på länge för att räkna upp den rikedom av goda uppslag som kännetecknat Idun under året och som kommit dess läsarinor att i brev uttrycka sitt tack och sin belåtenhet.

Det är ett uttryck i denna korrespondens från älskvärda brevskriverskor som återkommer ofta. Det tycks osökt glida ur pennan:

Idun min vän, säga damerna.

Har härmed inte i få ord givits det bästa betyg en tidning överhuvud taget kan få?

Varför läser man en tidning? Ibland för att stilla nyfikenheten, för att fördriva tiden en stund, för att ögna igenom några historier som man i nästa ögonblick kastar undan och glömmer. Men håller man en tidning därför att man tycker om den som en *vän* är därmed knutet ett band som håller, som är starkt och trofast.

Under året nya avdelningar i Idun visa hur tidningen söker göra förbindelsen med sina läsare allt starkare: porträttgalleriet, ungdomssidan, diskussionsklubben, förmedlingsbyrå, korrespondensklubben — för att

Prins Wilhelm

Iduns teaterkritiker under 1924.

nu endast nämna en del. Att vara nyttig på samma gång som nöjsam har varit Iduns strävan och skall så bli för framtiden.

Under det nya år som stundar skall Idun alltjämt med ospard möda arbeta på att ge läsekretsens endast *det allra bästa, det nyaste, det mest ändamålsenliga, den bästa familjeläsning man någonsin kan önska sig.*

Iduns husällsavg. har fått en synnerligen lycklig förnyelse, då Idun här erhållit som medarbetare Gunilla-skolans sakkunniga och uppslagsrika föreståndarinnor, fröken *Anna Schenström* och fröken *Karin Gerle*. På denna avdelning komma att, förutom recept o. dyl. i riklig mängd, lämnas vägledning rörande olika detaljer av hemmets skötsel och kökets inredning. Även vår Handarbetsavg. har blivit rikhaltigare och mångsidigare.

Bland nya avdelningar, som vi förbereda till nästa år, kan nämnas: *En kurs i kroppskultur och hygien*, vari några av våra främsta kvinnliga läkare och experter i kroppskultur och gymnastik komma att medarbeta. Av särskilt stort intresse bli däri de råd och anvisningar, som komma att av experter lämnas för *de kritiska perioderna i kvinnans liv* och likaså en utredning och vägledning av dr *Lydia Wahlström* m. fl. om *Den kvinnliga ohälsans problem*.

Bland det som väl särskilt förtjänar framhållas för våra läsare under det stundande året är att Idun har äran och nöjet att även under 1924 få räkna som medarbetare

Prins Wilhelm

vars teaterkrönika "Efter ridåfallet" väl hör till de mest lästa artiklarna i svensk press för närvarande.

Med uppriktig tillfredsställelse kommer helt visst vår stora omdömesgilla läsekrets att mottaga underrättelsen att

En ny roman av Elin Wägner,

Silverforsen, kommer att medfölja Idun under det nya året.

För Iduns läsekrets är presentationen av Elin Wägner nära nog en överloppsgärning. Hennes utomordentliga berättarkonst har i den nya romanen åstadkommit en av dessa

samtidsskildringar som från första stund skaffat henne en rangplats i svensk litteratur.

Utan besvär med samlande av kuponger kommer denna roman även alla lösnummerköpare till godo!

Iduns litterära traditioner för övrigt upprätthållas på förträffligaste sätt därigenom att som Iduns litteraturkritiker inträtt

En av de Aderton i Svenska Akademien, författaren Tor Hedberg.

Med Tor Hedberg som vägledare har man de allra största garantier att få samtids litterära alstring värdesatt med oväld och tillförlitlighet och Idun hälsar därför hans medarbetarskap som ett av sina lyckligaste förvärv.

Iduns julnummer kommer varje år som en mycket omtyckt julkupp,

vilken gratis tillfaller våra prenumeranter. För att emellertid än mer höja värdet av Idun för det nya året utges ytterligare tre stora extranummer: ett **Vårnummer** i Mars, ett **Midsommarnummer** i Juni och ett **Höstnummer** i September, vilka rikt illustrerade och med bidrag av de mest framstående pennor komma som en ny och omtyckt present åt Iduns prenumeranter.

Trots de utvidgningar och de ökade kostnader som allt detta nya betingar, kommer Idun att behålla sitt nuvarande pris för det nya året.

På en över hela landet spridd reklamskylt står att läsa: det finnes massor av tidningar men bara **en Idun, Damernas Egen**. Besinna detta när Ni nu går att prenumerera på Edra tidningar för det nya året.

Idun hjälper.

Idun råder.

Idun vägleder.

Fråga mig om allt,

Jag svarar på allt,

säger Idun.

Elin Wägner

skriver en ny roman för Idun 1924.

Tor Hedberg

Iduns litteraturkritiker under 1924.

Sätt Idun i hand på Sveriges kvinnor! Det är det moderna ungdomsäppet.

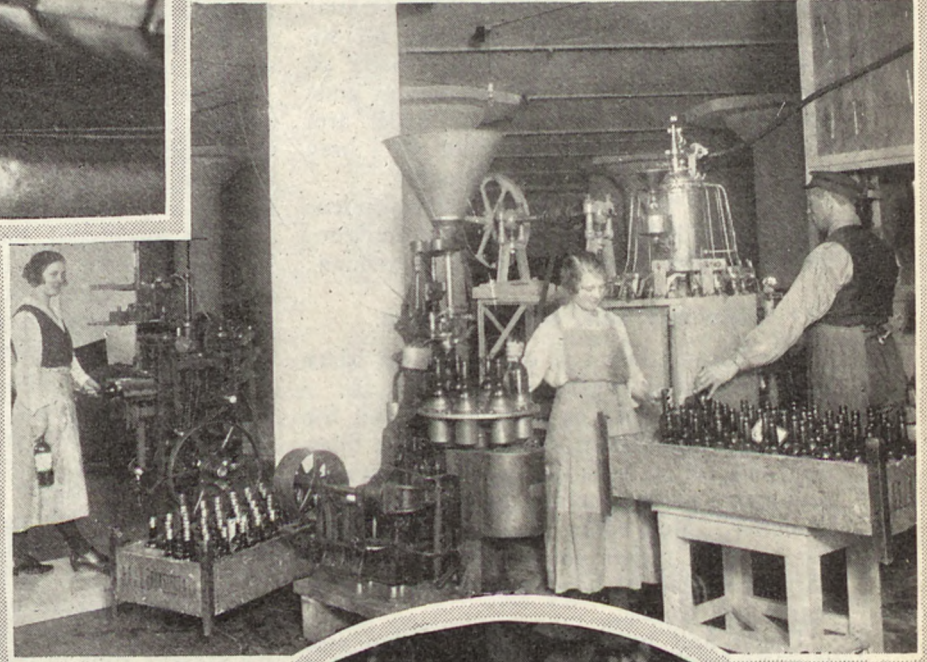
KRYDDORNA TILL JULENS STORA HÖGTID

Grosshandlare Axel Eliasson inför de många förslag till julkort, som i jullid gå landet runt.

Omslaget till jullidningen tecknas.

Julglöggen tappas på buteljer.

Julgotterna tillverkas.

Juldikten skrives — mitt i sommaren.

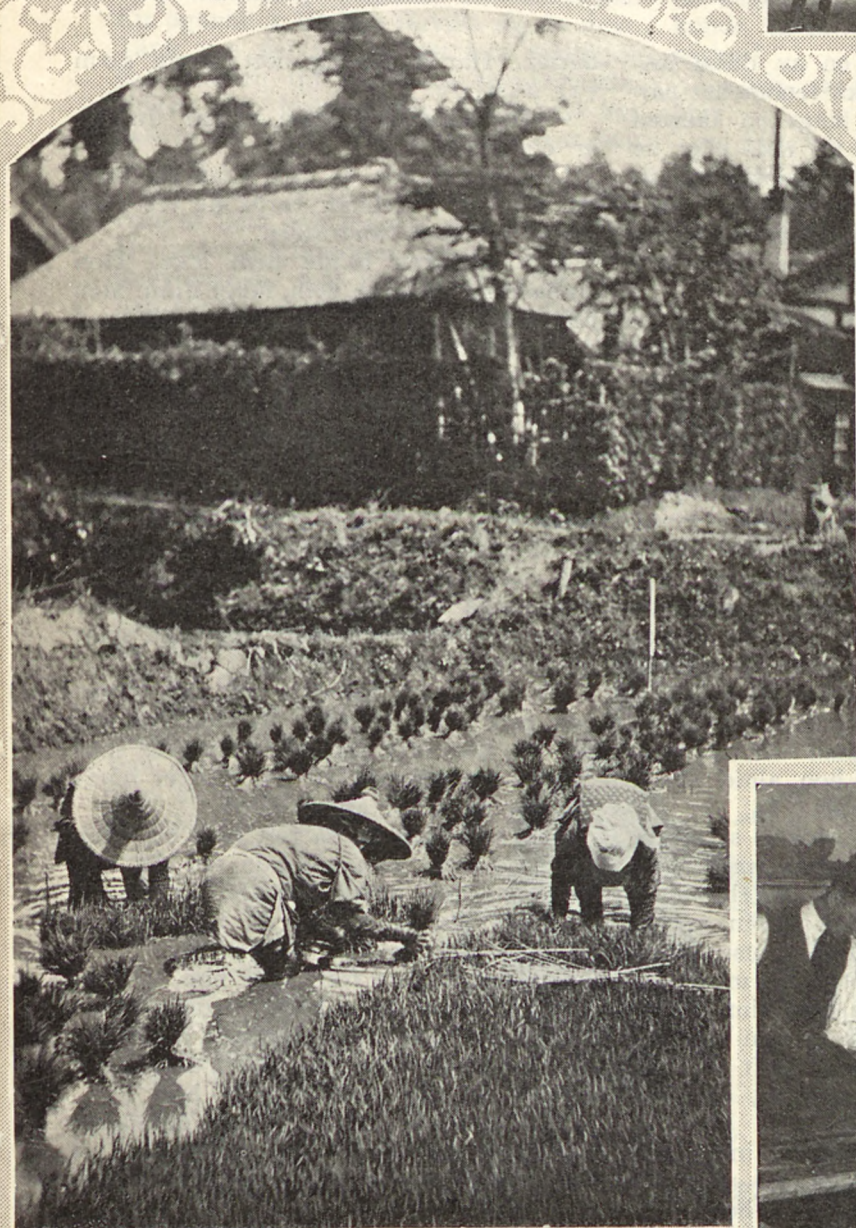
D GÖRAS I ORDNING LÅNGT I FÖRVÄG

Lutfisken — d. v. s. spillångorna — upphängd till torkning
å det bohustlänska fiskläget.

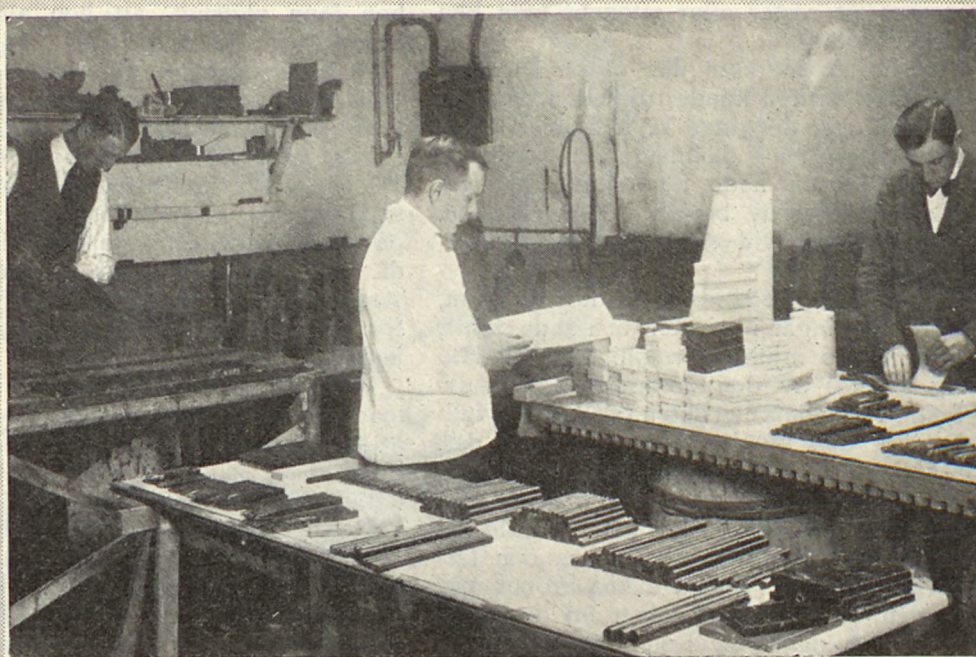
Julstakarna pyntas å Skansen.

Där "risgrynsgrölen" växer. Bild från
ett japanskt risfält.

Julklapparna under arbete.

Lacket färdigt till klapparna. Bild från en modern lackfabrik.

Av ELIN WÄGNER.

SOLEN STOD HÖGT PÅ HIMLEN, och under henne låg en vidsträckt, småkullig slätt med blågröna havre- och vete-fält, mörkgröna rovåkrar och rågfält, som redan började gulna. Men överallt, spridda ut över den odlade jorden, lågo små tätta lövdungar med mjukt rundade konturer och en grönska, som var tonad i övergångar från ekgrönt till björkgrönt och hasselgrönt och mönstrad av rönnblom och oxelblom. De skapade en skärgård i slättens hav, de voro utlöpare, spejare åt skogsfastlandet, som drog horisontlinjen i norr, medan i söder slätten, redan blånande av avstånd och solrök, gled ut i en ötom långsmal insjö.

Solen stekte, insjön glittrade, fältens gräs vajade sakta och på landsvägen, som sträckte sig i öster och väster, såg man dammoln röra sig, snabbare om där kommo häst och fordon, mera långsamt om de gömde en fotgängare.

De flesta vandrare, som gingo vägen fram, brukade långtande se sig omkring: åt norr efter skogens svalka, åt söder efter insjöns, åt väster efter aftonens, alla lika långt borta.

Men just nu kom där vägen fram ett par, som varken kände trötthet, törst eller längtan. Ja, de gingo så lätt, de två, att det nästan icke dammade alls omkring dem, men så hade de också, ända sedan vandringens början i soluppgången, haft kärleken vid sin sida som följeslagerska.

De betraktade landskapet, dess rikedom, dess skiftningar i solgrönt och skuggsvart, dess linjers mjuka harmoni, och de läto sig smekas av den doftande, humlesur-fyllda tystnaden. Utsikten borde varit fullkomlig, den kunde så lätt ha varit det. Men ett drag fanns i landskapet, som störde dem. Det var de svarta kronorna av döda träd, som stucko upp överallt ur dungarna, brytande konturernas och färgernas harmoni. Dessa nakna kronor mot himlen, högre till på köpet än de andra trädens, bildande ett dystert inslag, följde vandrarna som en skugga, en obehaglig viskning vid deras öra, vid deras hjärta. De hade medlidande med de arma träden och beslöto slutligen vika av från

vägen och tränga in i en av dessa lövholmar, för att undersöka fenomenet närmare. De veko så av längs en åkerren utan att fråga kärleken till råds eller be henne följa med. Det var kanske oklokt av dem, ty det ingick egentligen icke i hennes planer, att de skulle intressera sig för något annat än varandra. Men hon följde dem likväl.

Då de kommo in i dungen, funno de snart trädens dödsorsak. De voro alla från marken upp till vandrarnes midjehöjd avskalade runt om med en yxa djupt in på bara veden. Därmed var förbindelsen avskuren mellan rot och krona, och som dessa icke kunde undvara varandra, så dogo de båda, först kronan, sedan roten.

Vilka voro dessa misshandlade träd? Vandrarna gjorde en undersökning, och funno, att de alla voro aspar. Yxan hade icke skurit ens en gren från de andras huvuden. De slogo sig ner på marken bland melampyrum och smultronplantor, grubblande över orsaken till att detta vederfarits asparna. Kvinnan var upprörd, hon fann plötsligt, att hon alltid älskat aspen över alla andra träd.

— Inga träd ha så vackra stammar, sade hon, runda och raka med grågrön sidenblank bark, som är broderad i svart och guld av en fin liten mossa. På hösten är intet träd så trotsigt gult, så upproriskt, rasande rött. Och minns du, på dessa röda och gula blad finner man då fullt av svarta tecken, som om det stode på dem en hemlig skrift att läsa för teckentydare, en klagosång, en glädjesång...

— Fullt så fint är det väl inte, sade mannen godmodigt skämtande.

— Skratta inte åt mig, sade hon. Förklara du i stället denna förföljelse mot det stackars trädet.

Han kunde inte, han hade ingen aning om orsaken.

— Gissa åtminstone, sade hon. Tror du det är därför att det träd, varpå man korsfäste Vår Herre, var snickrat av asp?

Återigen skrattade han: för det första, hur vet du, att Vår Herres kors var av asp?

— Vet! därför att det alltid ryser och

darrar. Har du aldrig hört: darra som ett asplöv?

— Jo, sade han, men menar du det är ett bevis?

Och så tvistade de litet, utan att komma till något resultat, varpå de reste sig för att fortsätta vandringen.

Men kärleken följde dem icke. Hon ämnade icke överge dem, långt ifrån. Men hon kände sig sällsamt gripen, i släkt med de förtorkade träden. Hon kunde helt enkelt icke gå vidare förr än hon tagit reda på hur det hängde samman med deras öde. Och därför, när de två andra gingo bort, blev hon sittande kvar vid foten av ett av de döda träden, lutad mot dess torra stam. Och som hon alltid tar färg av sin kärleks föremål grånade hennes hy, och hon såg med ens så åldrad ut, den evigt unga kärleken. Hon lyssnade efter ljudet av röster och steg. Jag skall snart hinna fatt dem, tänkte hon.

De två andra fortsatte sin väg. Kvinnan gick raskt framåt. Mannen gav akt på, att hon ofta spanade framöver med handen för ögonen, ett par gånger höjde hon sig på tå för att se bättre.

— Varför går du så fort med ens? frågade mannen, som undrade vad det var, som fångslade henne i väster vid synranden. Hittills hade hon, då hon vandrat vid hans sida, aldrig sett framåt.

— Jag går inte fort, sade hon. Det är du som börjat gå saktare. Hon nickade vänligt över axeln men fortsatte med samma brådska. Men du själv då, varför vänder du dig om? frågade hon.

Han svarade icke, ty den misstanke han hyste var så ny och så orimlig, att han bävade för att fästa den i ord, ord, som skulle ge den gestalt, ord, som aldrig skulle kunna tas tillbaka. Men han fortfor ändå att allt som oftast se sig tillbaka. Omedvetet saktade han sina steg, och avståndet mellan dem blev allt större. Hans hjärta isades av skräck och brände i nästa ögonblick av en glödande smärta. Hon märker icke, hon märker icke att jag blir efter.

Slutligen ropade han på henne, och hon vände sig om: Vad nu, blev du efter? skynda dig!

Men då han i stället blev stående som en dåre mitt på vägen i en plötslig lust att pröva henne, tog hon motvilligt tre steg, icke flera, tillbaka: vad är det, vad går åt dig?

— Har du inte märkt det själv? frågade han. Kärleken — —

— Man skall inte jämnt tala om kärleken —

— blef efter. Hon är borta. Kom, låt oss gå och söka efter henne.

Kvinnan bet sig i läppen. Han trodde, att hon blev mycket ond, ja sårad, men det var inte så farligt som det såg ut. Hon var alltför förströdd och borta i sina tankar för att kunna samla sig ens till en verklig vrede mot honom.

— Tok, sade hon, dåre, nu har du sagt det ord, som skrämmar kärleken. Ända till det ögonblick, då du uttalade det ordet borta, var hon med. Om hon nu ger sig av, så är det ditt fel. Akta dig väl. Återkalla det, om du vill behålla kärleken.

— Tror du inte jag vill det, svarade han, saktmodigt tagande förebräelserna. Ett ögonblick lät han förvillig sig av dem. Tänk, om det var så, att han verkligen bar skulden till kärlekens försvinnande. Vilken stor, förkrossande skuldbörda bar han ej då. Ack. Varför, varför, var han så klen i tron?

Hon gick redan vidare. Hennes steg voro så lätta och snabba, som aldrig förr. Hon sörjde åtminstone inte över kärlekens försvinnande, hon tröstade sig lätt över den förlust, som gjorde honom utom sig av smärta. Han förstod det icke, han förstod alls ingenting mer.

Utän ett ord vände han och började gå tillbaka i deras egna fotspår. Han märkte icke, att hon kastade en snabb blick över axeln och såg, att han vänt om. Men hon låtsade icke om att hon sett det utan fortsatte att gå. Vad han är dum, tänkte hon, kärleken är ju inte bakom, hon är framför mig. Han förtjänar sitt öde.

Han hörde henne gnola en visa, och han tänkte: och det sägs att kvinnor äro barmhärtiga och trofasta!

Han visste nu, att han haft rätt, och hon orätt. Men nästa ögonblick var han åter intagen av självförebräelser och av önskan att göra avbön. Han ropade. Men hon hörde honom icke. Då vek han av vägen och satte sig rådlös på den dammiga dikeskanten. Han orkade icke framåt, han orkade icke tillbaka. I denna stund var det honom, som om han nått slutstationen på sin väg.

Vad hände mera? Så mycket är säkert, att då kärleken en stund senare kom

vägen fram, fanns han icke längre i diket. Det var alltså icke slutstationen.

Men ännu satt kärleken på samma plats vid den döda aspens fot.

— Varför skedde dig detta? sade hon.

Aspen svarade icke, den var ju död, men runt om svarade träden, blommorna, gräsen och säden på åkern:

— För vår skull! Ömka icke aspen, den är ett girigt träd, som sänder sina långa, mäktiga rötter vida omkring, långt ut i åkern. Den sög ut jorden, så att vi andra förtvinade, och runt kring lövholmen var ett brett bälte, där säden blev låg, och rovorna torra och små. Därför dödar människorna henne, och det gör de rätt i, du gråa, gamla kvinna där.

Kärleken förskräcktes över tilltalet. Hon flyttade sig bort från dödens närhet, ty hon förstod att dess skugga var farlig för henne. Men slita sig alldeles lös, förmodade hon icke. Vemodig betraktade hon aspen och förstod nu ganska väl varför hon haft sådan medkänsla. Hon kände igen anklagelsen. Sade man inte även till henne, att hon var girig, och att intet kunde trivas och växa frodigt i hennes närhet?

— När skadhöggs de trädet? frågade hon.

— För tre år sen, svarade grannarna icke utan skadeglädje.

— Varför dödade de det icke med ens, med ett enda hugg? Det hade varit barmhärtigare.

— Om människorna huggit ned trädet med ens, för tre år sen som du föreslår, fick hon till svar, så hade det hugget tjänat till ingenting, eller snarare hade det gjort saken värre. Vid det här laget skulle det då stått omkring den huggna stubben en hel yvig ungskog av asp, som skulle närt sig ur trädets rotnät. Aspen kan endast dö långsamt. Det tar tre år att torka ut rötterna, och så länge måste

den stå och misspryda i landskapet. I höst blir den fälld, och vi alla andas lättare. Vi är inte så giriga som hon. Ser du, att vi tillåter grödan att växa lika vacker ända upp mot kanten av lövön?

Kärleken behövde icke veta mera. Hon var så gripen, att hon glömde de två, som kivades på vägen, hon hörde icke hur den ene ropade efter henne i öster och den andra i väster.

Hon hade en sådan ärelystnad att vara trofast och förblivande, den stackars kärleken, hon hade de bästa moraliska ambitioner. I detta ögonblick var hon sällsamt upprörd, fann sig lika förorättad som aspen. Människorna klagade över hennes flyktighet, över hennes suveräna infall att komma och gå, att benåda, att döma till döden. Hur orättvisa voro de icke! De behandlade henne ju som aspen. På samma sätt skadhöggs kärleken, när hon skulle rotas ut i en människa och fick stå och tvina genom åren, tills hon var död. Men kärleken dog icke så fort som aspen, hon hade än längre rötter, det tog flera år, mera smärta. Tre gånger tre år, sade Kärleken, icke utan stolthet mitt i bedrövelsen. Det var icke evighet, men ett stycke på väg ändå. En kort tid, en lång tid att stå med vissnande grenar, att mödosamt bilda några fattiga knoppar den första hösten ändå, att söka driva dem fram till blad och blom om våren och lyckas så ömkligt att man blev till ett spektakel.

Kärleken kved över all den tortyr hon lidit med människorna och genom dem. Varför, varför? klagade hon. Jag måste försöka ändra min natur, så att jag blir tåld av dem och får leva. Jag får försöka att tåla andra känslor bredvid mig. Jag har ju alltid velat gå ensam och drivit bort de andra. Jag får försöka tåla dem. Och hon kallade på dem, sina rivaler,

på Barmhärtigheten, Tålmodet, Vänskapen, Fliten, Vetgirigheten, och satt så alldeles stilla under trädens gröna valv, lyssnande efter svar, efter steg.

Hon hade åter förändrats. Hennes hy var icke mera grå och torr, hon såg inte mera så gammal ut. Tvärtom blev hon för varje andetag allt barnsligare. Ingen av dem, som känt henne förr, skulle förstått att det var hon. Hon såg ut som en liten flicka, som letade röda bär, icke hjärtan, i skogen. Den lilla janttan skulle inte skrämman någon, inte fröjda någon, icke tvinga någon att ta fram yxan till skadhugg. Hon kände sig lätt och lugn. Se vad marken var full av söta bär! När hon plockat bär en stund gick hon mun-

Kärleken knöt förbindelsen på nytt.

SKALDER BLAND JULGRANS GRENARNA

INGEN JUL UTAN SIN SOCKERBAGAREPOESI

ETT LJUST MINNE FRÅN MIN barndom stiger fram: kvällen då julgranen klädes. Far i gungstolen, att övervaka och kritisera, bror Yngve uppflugen på en stege för att fästa stjärnan i toppen. Matsalsbordet översållat med flaggor, silvergirlander, gnistrande bomullstomar, granna röda äpplen och först och sist papperskarameller, stora och små, i alla färger. Platta, fyrkantiga, med bilder av sköna damer och snölandskap; långa, runda med deviser, snoende sig som ormar.

Det var också karamellerna, som lockade mest. Jag hängde trofast över dem, beundrade bilderna och stavade på verserna. Jag läste att Cupido sköt fel, att Ödet må straffa den grymma, att livet är en maskerad och att allting försvinner som snö och kände mig högst betagen och uppbyggd av alltihop.

Nåväl, karamellerna ha våra julgranar kvar. Granna pappersomslag fröjda oss alltjämt, brokiga bilder likaså, men verserna äro försvunna. Kanske har man ansett dem för naiva för vår kräsna tid!

Sak samma — hur vore det, om vi skulle gräva upp ur glömskan litet av denna sockerbagarpoesi?

Den är visst inte alltigenom dålig. Det finns både humor, filosofi, moral och tröst för den sorgsne i dessa karameller. I Kungl. Bibliotekets gömmor kan man komma över stora, tätttryckta ark med bara den sortens skaldekonst, och om än kvalitén förbluffar mindre än mängden, är åtskilligt roande nog. Låt oss välja ut några dussin verser ur högen. Vi börja med vad som ligger närmast till hands: kvädena om julen:

"November är rägnig och ruskig och kulen,
man håller sig hemma och rustar för Julen.
December är glädjens månad i Norden,
man lägger in klappar och dukar julborden."

tert vidare neråt vägen. Hon hade glömt allt det som förut kvalde henne, mindes endast så mycket som att hon blivit befriad från något tungt och bittert, och att hon beslagit människorna med lögn, som sagt, att kärleken var hopplöst hopvuxen med smärtan, och att man icke kunde döda den ena utan att döda den andra. Ty nu var smärtan död och själv levde hon.

Där hon gick på vägen mötte hon mannen, som vänt tillbaka.

— Har du sett kärleken? frågade han.

— Så dumt du frågar, jag är ju kärleken!

Han såg medlidsamt på henne med sina sorgsna ögon, tog upp en slant och gav henne, med en klapp på huvudet. Och så gick han vidare. Hon såg häpen efter honom. Hittills hade aldrig någon kommit sig för att ge henne en så liten slant.

Hon gick vidare och fick så syn på en asp, hög och oskadd vid vägen. Så långt

En kärlekskrank ungersvän sänder sin flicka en karamell med frågan:

"Behöver jag väl truga
din mun att på mig suga
Konfekt är julekost,
ger kraft mot julefrost."

En annan meddelar:

"Julen nalkas, låt oss skalkas!
Liten är jag — men stor sak,
faller gör jag i din smak."

En tredje ber:

Bland granens alla färger bjärta
häng mig att lysa — in i ditt hjärta!"

En avvisad friare mjukar upp den hårda damens hjärta med en liten strof:

"Tung är alltid sorgen
att så här få korgen;
nu i Julen värre än —
nyår kommer jag igen!"

Och med en sympatisk innerlighet utbrister en svärmisk poet:

"Ack, vore jag den karamell,
som du suger julekväll!"

Ja, det mest omtyckta temat är givetvis kärleken. Och den håller sig ju inte bara till julen, utan grasserar året om. Är det månne en mycket bekväm eller mycket vidlyftig herre, som bekänner:

"Ljuv och skön visst kärlek är,
men ett hiskeligt besvär!"

Med varm hand skänker en bedragen älskare sina bittra erfarenhetsrön åt de oprövade och godtrogna:

"Tro ej kärleken en mänskenskval,
ljuv, men smältande som caramell!"

Med sydländsk glöd kväder någon annan:

"Kunde opium jag lägga
häruti — din eld att egga!"

Och med humor konstateras:

"För kyssar gives intet mod:
en sned, en vind är lika god!!"
"Fosforos är flickor
och gossar svavelstickor"

kvädes helt kvickt och:

dess frodiga krona kastade sin skugga ut över fältet, var säden tunn och låg, men det bekymrade den icke. Dess styva, mörka blad smällde muntert i vinden som kastanjetter.

Kärleken skyndade fram till trädet.

— Du är i fara, ropade hon, människorna stå dig efter livet. Bliv en björk, en rönn eller vad som helst, annars måste du dö.

— Jag kan inte bli en björk, sade aspen, om det så gällde livet. Kunde du?

— Nej, jag —

— Ja, vem är du?

— Jag är kärleken.

Å, är du kärleken? sade aspen, litet misstrogen. Nyss gick en kvinna här förbi, hon sjöng en visa om kärleken. Men du svarar inte mot beskrivningen, flicka lilla.

Kärleken hörde inte aspen till slut, hon lyssnade utåt slätten. Man ropade på henne, från öster, från väster ivrigt, ångestfullt, bedjande. Ur sin korta förströdd-

"Ofta är en confiture
likt Captens kommando: fyr!"

Trohet är en vacker dygd. Också den lyser på karamellremorna. Hör bara:

"Förr skall en stänka bliva
en kunglig karaffin
att jag skall övergiva
dig, söte Josephin."

Så komma vi till filosofien och de visa råden:

"Tro icke den vän, som svär vid sin heder,
trohetens män begagna ej eder."

"Döm ej någon, hör till regeln:
ställ dig själv först framför spegeln."

"Tro inte den, som bugar mäst,
ty lagom uti allt är bäst."

"Den, som vill hinna lyckans höjd,
får börja med att vara nöjd."

"Hos flickan gör man den upptäckten
att man kan luras på konfekten."

"Mången oskuld fann sin grav,
i en strut konfekt man gav."

Vin och dryckjom ha naturligtvis sina speciella skaldestycken:

"När jag med vin har släckt min törst,
så bliver jag vältalig först."

"Kyssar och vin, en pipa och ett glas,
se där en krigares kalas!"

"Bachus är din enda vän,
ingen mer har du igen",

kväder en nykterhetspoet och en annan försöker med ironi:

"Töm ditt glas och spela kort
så har du ändock något gjort!"

Till slut låta vi en läckergom uttrycka sina känslor för den sötsak, som varit upphovet till och medlet att sprida dessa poetiska utgjutelser bland en större allmänhet. Han försäkrar:

"Ett ömkligt liv man levt i forna da'r,
när Karamell'n ej ännu upptäckt var!"

het, då hon sysslat blott med sig själv, väcktes hon åter till medvetande om sina förföljare och tillbedjare och förbindelsen knöts på nytt. Hon var inom deras räckhåll, och verkan därav var ögonblicklig. Allt kom triumferande tillbaka: smärta, maktbegär, ömhet och lust.

— Man förföljer mig, man svälter ut mig, men hör vilket rop, vilket skri, vilken förskräckelse, då jag är borta! Hon log ett grymt litet leende, som aldrig ett barn kunnat. Och nu var hon åter sig själv i all sin farliga glans.

En rysning genomfor aspen, en hemlighetsfull aning om släktskap och ödesgemenskap.

I nästa ögonblick var den underbara synen försvunnen, förgäves spanade trädet ut över slätten mot solnedgången, in under skogsrandens skuggor, eller åt öster, varifrån hon kommit.

— Ja, sade aspen, detta var verkligen kärleken.

Arboga margarin

Smakar

som smör. Arboga smörblandning »Mejerit» och Växt äro delikata på smörgåsbordet. Obs! Dessa kvaliteters goda, rena smak och delikata smörarom!

tryner

som smör. Det är ett nöje att steka i Alfa-Ko och Växt, som bryna bättre än något annat margarin! Det stekta blir vackert brunt och doftar som stekt i smör.

takar

som smör. Alfa-Ko till bakning kan ej nog värdesättas. Baka med Alfa-Ko och Ni får ett delikat bröd av läckert utseende och väl uppbakat. Till bakning är Arboga Alfa-Ko minst lika bra.

SOM SMÖR

Mezeta

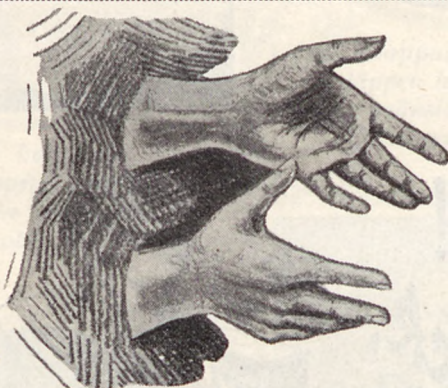
Den bästa julklappen

ett friskt och vackert hår
lämnar Eder

F. Pauli's

AZYMOL-STIMULUS

Förordas av svensk läkare.

Röda, spruckna och sträva händer behöver ingen kvinna hava!

Den husmor som deltagar i de dagliga sysslorna måste tänka på att skydda sin hud

Den kvinna, som arbetar med sina händer, i hushållet eller annorstädes, kan knappast undgå att få dem illa behandlade. Och alla, som sätta värde på snygghet, måste erkänna att röda händer äro obehagliga för en själv och för omgivningen. Härvidlag hjälper icke medvetandet att händernas fula utseende är en oundviklig följd av flitigt arbete. "Ack, vad skall jag göra med mina händer", är ett uttryck man ofta hör en kvinna fälla. Vi kunna lämna svaret: **använd Syster Ellas**

Hudcrème. Dagligt bruk av denna hudcrème skall avlägsna bekymren för händernas utseende, göra huden hel och mjuk. En burk Syster Ellas hudcrème, som **kostar endast 2 kronor**, är så pass dryg att det blott går till cirka **5 öre om dagen** att hålla händernas hud fraiche. Är icke detta mål värt obetydlig utgift?

För 5 öre om dagen kan Ni med Syster Ellas Hudcrème undvika röda, spruckna händer.

Glöm därför aldrig att varje afton ingnida händer och ansikte med Syster Ellas salva (Hudcrème)

Ensam tillverkare:

FABRIKS A.B. ELLAS, STHLM.
RIKSTELEFON 827 62

KONTROLLANT:

LABORATORN VID FARMACEUTISKA INSTITUTET
APOTEKAREN YNGVE FUNCKE

SYSTER ELLAS PREPARATER OÖVERTRÄFFADE

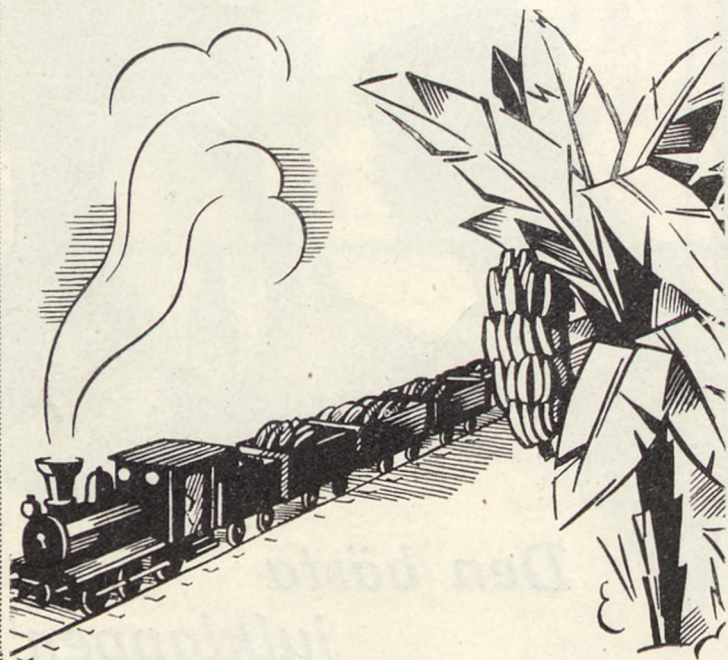

- Syster Ellas särsalva pr burk ..... Kr. 2: 50
- Syster Ellas barntvål pr st. .... " 0: 60
- Syster Ellas champonpulver a) med viol pr st. " 0: 25
- b) med 10% äggula pr st. .... " 0: 35
- c) med lukt- och färglös tjära pr st. " 0: 35

Efter behandling med Syster Ellas Salva (Hudcrème) kan Ni utan risk låta Edra händer beskådas

BANANBANAN

på Jamaica tillför en trött mänsklighet
ny livskraft i lättsmält form och
hygienisk förpackning.

För den gifta kvinnan

MAKAN OCH MODERN är det en bju-
dande plikt att på det livligaste biträda
mannens avsikt att livförsäkra sig till
trygghet för barnen och henne själv.

En tillräcklig livförsäkring i ett solitt
bolag avvärjer åtminstone den ekono-
miska katastrofen i händelse av dödsfall,
och detta även om blott en enda års-
premie hunnit erläggas.

Välj det säkraste och klokaste sättet att
spara, försäkra Eder i

Allmänna LIF
försäkringsbolaget

Starka, väl räntabla tryggt
placerade fonder. R. går
prospekt! Ring R. T. 71882
Strandväg. 5 A, Stockholm.

EN HUSMORS JULTANKAR

gå inte alltid i lyrisk stil. De praktiska bestyren och
de stegrade utgifterna ge henne åtskilligt annat att
tänka på. Inte minst är jultvätten henne en källa
till bekymmer, i synnerhet om hon fått fatt i något
mindrevärdigt tvättmedel som skörat och slitit på
det dyrbara linneförrådet.

Det bekymret kan hon dock lätt komma ifrån ge-
nom att uteslutande använda sig av *det idealiska
tvättmedlet*

VERSALE

som är *det enda* som går ut under Husmodersriks-
förbundets garanti och som kontrolleras av Statens
Provninganstalt.

Smör!
nej tack,

"men var god och sänd oss ett
kilo Vandenberghs Extra Växt,
vi föredra det, ty det är lika gott
och lika drygt som smör, men mycket
billigare."

**VANDENBERGHS
MARGARIN**

När elaka herrar voro snälla gossar.

Tolv barnporträtt som sätta läsarnas gissningsförmåga på prov.

Med surströmming han gommen relar
Och ännu efter »Urbs» han letar.

Han varje konstnär ger en snärt
Ty han på konst är styv expert.

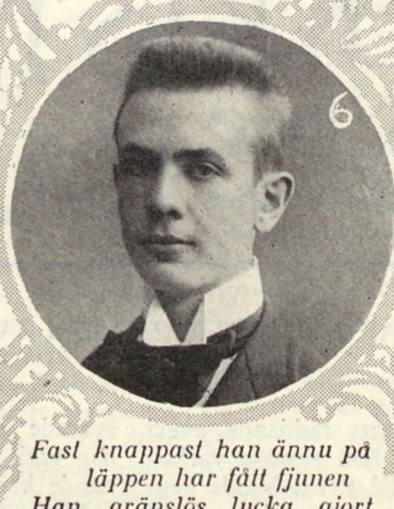
Den snärt som han ger, den känns eller hur?
Det bitit sig in — den går aldrig ur.

När med obol'n i munnen han fraktas över Styx
Den blygaste bland blyga för första gången blygs.

Se denna kvantings nuna med uppsyn glad och lätt
Han kanske redan där står och gnolar en kuplett.

Fast knappast han ännu på läppen har fått sjunen
Han gränslös lycka gjort ifrån revytribunen.

Han skriver om en yngling och hans broder
Samt även om hans fader och hans moder.

Den gossen slitit har en hund
För Tant och lilla Söderlund.

Han ritar med tusch och han skriver med bläck
Med bössan i hand är han jössarnas skräck.

Av klockarn i »Nilouche» han lånat signaturer.
De le nu åt varann som tvänne augurer.

Den här är mycket lugn (han hör ej till de bråkiga)
Han vet att alla sätt ä bra utom de tråkiga:

Tänk »om vi nu» skulle gissa på
det allehanda pillen upp-leva må.

Här ser ni ett dussin fotografier av ungdomar från den tiden då "oskulden och friden" tätt följde deras spår. Var och en av dem är numera känd för sin satiriska och skämtsamma penna, ty de avbildade äro Carl Laurin, Herman Seldener (Bon Soir), Hasse Z., Karl-Gerhard, Dan, Celestin, Ludvig Nordström, Knut Stangenberg, Emil Norlander, Ane Randel (Den in-

bitne), Nils Ringström och Georg Paulsson (Den blyge). Porträtten, sevärda i och för sig, bli ändå mera ägnade att studeras eftersom vi överlåta åt läsekretsen själv att med ledning av sin skarpblick och åtföljande verser placera de rätta namnen till varje bild. När detta har lyckats Eder sänder Ni före den 15 januari 1924 Eder nummerade lista under adress Iduns

Julnummertävlan och avvaktar därefter utgången. Det först öppnade rätta svaret tilldelas ett pris som innebär en stor lockelse. Genom välvilligt löfte av de här avbildade författarna får nämligen den lyckliga vinnaren ett arbete av var och en bland dem försett med respektive författares egenhändiga namnteckning. Priset blir alltså en originell och roande bokgåva.

AV EN AV DE ADERTON I SVENSKA AKADEMIEN FRIHERRE CARL BILDT.

DET BORDE ALLTID VARA ROLIGT att vara en vacker flicka med en tjusande sångröst, men det hade likväl sina sidor i Rom under nådens år 1676—89, då Innocentius XI satt på Petri stol. Denne stränge herre ivrade för vad han kallade sedlighet, och fruktade och förföljde allt vad teater och musik hette. Dessa voro ju, som väl bekant för alla heliga män, bland djävulens verk sammaste redskap för att locka ungdomen till synd. Och dem som befattade sig med dessa Hin Ondes påfund måste man hålla efter.

Redan Sixtus V hade förbjudit kvinnor att uppträda på scenen i Rom, men på senare tider hade man icke varit så noga härmed, och talrika undantag hade givits. Nu blev det emellertid allvar av. Förbudet förnyades och upprätthölls orubbligt. Teatern skulle klämmas på alla sätt: de manliga opera-sångarne fingo ej längre skaffa sig biförtjänst med att sjunga i kyrkan, skiljoväggarna mellan logerna skulle borttagas för att hindra att någon hemlig kurtis bedrevs i halvdunklet, och — värst av allt — all biljettförsäljning förbjöds. Samtidigt lystes alla låghalsade och bararmade kvinnodräkter i bann, och polisen skickades ut att i tvättstugorna lägga beslag på urringade lintyg och andra otillräckligt blygsamma plagg. Tänk om en påve kunde taga sig för något dylikt i våra dagar! Då skulle hans sbirrer minsann få litet mer att göra.

Teatern var emellertid lamslagen, och den dramatiska konsten förde endast ett tynande liv under form av sällskapsspektakel hos de exterritoriell frihet åtnjutande ambassadörerna och i synnerhet hos vår drottning Kristina. Hon kan verkligen sägas ha va-

rit den romerska teaterns räddande ängel under dessa år, och hon skydde varken möda eller kostnader. Så t. ex. kunde hennes kapellmästare, den unge sedermera så namnkunnige Alexandro Scarlatti förfoga över mer än hundra personer för körer och kapell, när Kristina under karnevalen 1681 lät i sitt palats uppföra operan "Lisimaco". Vid en serie konserter drottningen gav 1687 räknade kapellet 150 och kören 100 personer.*

På duktiga solister var det ingen brist. Roms sångskolor stodo sedan länge högt i ropet och de fortforo att utbilda kvinnliga elever som voro livligt eftersökta i hela det övriga Italien. Bland dessa *cantarine*, eller *Romanine*, såsom de också kallades, hade Kristina lätt att rekrytera sin stab. Hon stod dessutom i ständig förbindelse med hovet i Mantua, och mellan detta och teatern i Palazzo Riario, där Kristina residerade, försiggick ett regelbundet utbyte av deras bästa krafter. Den regerande hertigen Ferdinando Carlo Gonzaga svärmade liksom Kristina varmt för teatern, och också en smula för det täcka könet.

Det var likväl just honom förbehållet att skaffa *le cantarine* nya svårigheter på hal-sen. Våren 1686 var han på besök i Rom, och när han gjorde påven sin avskedsupp-vaktning, frågade Hans Helighet honom vad han mest beundrat i staden. Innocentius trodde naturligtvis att svaret skulle bli Peterskyrkan, eller samlingarna i Vatikanen, eller kanske Coliseum. Men hertigen

svarade lika uppriktigt som oväntat: "Det har varit en ung flickas sång. Något liknande har jag aldrig hört förut."

Flickan hette Angela Voglia, men kallades vanligen *la Giorgina* efter sin styvfader, en fiskmånglare vid namn Carlo Giorgini, vilken bekostat hennes utbildning. Hon var då knappt femton år, men hade redan hunnit skaffa sig ryktet att vara en bland Roms främsta sångerskor, och hon var obestridd den vackraste. Alla samtida enas om att berömma hennes sällsynta fågning liksom hennes stora begåvning såväl å huvudets som hjärtats vägnar. Ingen av de många, som skrivit om henne har underlåtit att framhålla den egendomliga tjusningskraft, som utstrålade från henne så snart hon visade sig, och som stegrades till djupare känslor hos de lycklige som hörde henne tala eller sjunga. Hertigen, som var en förståsiggpåare, dolde ej det intryck hon gjort på honom, och sände henne efter den konsert där han hört henne en skål av ciserat silver, vägnande 15 *libbre*, och en ask av förgylt silver "med några juveler", såsom det heter hos en samtida.

Hans oförsiktiga ord hade emellertid givit påven litet att fundera på. Var detta kanske ett nytt tecken på ondskans makt? Hade den Heliga Stolen måhända ej varit nog sträng? — Resultatet av funderingarna blev ett nytt edikt av 4 maj 1686, som bl. a. påbjöd att alla sångerskor som uppträdde offentligt skulle antingen lämna Rom, eller flytta till något kloster.

Som Angela ej tycktes vilja göra varken det ena eller det andra, infunno sig sbirrer efter få dagar i hennes styvfars bostad för att bringa den gensträviga i säkert

* Detaljer om Kristina och teatern i Rom kan den intresserade finna i min artikel med detta namn i Ord och Bild 1897, häftet 6.

Ferdinando Carlo Gonzaga, hertig av Mantua. Samtida kopparstick.

förvar. På motstånd var ej att tänka, men Angela fick tillstånd att gå in i ett annat rum för att byta om kläder, och väl där hoppade hon ut genom fönstret — lät oss tro att det var från nedra botten — och sprang med all kraften av sina femton-åriga ben till Palazzo Riario för att anropa Kristinas skydd. Drottningen lät sig utan svårighet beveka och upptog henne i sin tjänst.

Så gott som genast blev hon Kristinas förklarade gunstling. Hon fick två stora och vackra rum, alldeles över drottningens egna, och tilläts bjuda såväl sin moder Catarina, som sin yngre syster Barbara, att bo hos sig långa tider. Men någon kurtis ville Kristina ej veta av. "Mitt palats är bättre än något kloster", svarade hon dem som dristade sig undra om hon ej gjort påven emot, och hon ålade sin skyddsling att tvärt avbryta en öm förbindelse, som just tagit sin början. Hjälten i romanen, en fransk bildhuggare vid namn Théodon, lär ha haft mycket svårt att trösta sig, men för den av alla firade och bortskämda Angela gick det lättare. — En egendomlig ödets nyck har velat att Théodon längre fram skulle kallas att utföra en relief för Kristinas gravvård i Peterskyrkan.

Ibland, men ej ofta, lät Kristina dock övertala sig att låta Angela uppträda även utanför Palazzo Riario, och så hände det att hon i januari 1688 kom att sjunga på en fest hos hertigen av Bracciano, Don Flavio Orsini, gift med den under det förfranskade namnet "princesse des Ursins" sedermera beryktade Marie Anne de la Trémoille. På främsta platsen bland åhörarna märktes en ståtlig ung man med regelbundna drag och stora mörka ögon, klädd med utsökt prakt och elegans. Det var den nye spanske ambassadören, den tjugusjuåriga Don Luis de la Cerda, markis av Cogolludo, arvtagare till hertigen av Medinaceli och till Spaniens största förmögenhet. I dessa tider var detta nog för att försäkra honom om en lysande bana i statens tjänst, och det sades redan att Don Luis var bestämd att bli vice-konung i Neapel efter välförrättat värv i Rom. Under tiden tog han sin syssla som ambassadör makligt och lätt, men han hade alltifrån början förstätt att göra sig populär genom de storartade fester han gav. Ett verksamt biträde därvid hade han i sin gemål Donna Maria de las Nieves, en dotter till hertigen

av Osuna, rik, högättad och praktälskande som han själv.

Att se och höra Angela och förälska sig i henne var ett för den eldige spanjoren, och egendomligt nog delades denna förtjusning av Donna Maria. Det säges att Angela å sin sida genast vid detta första möte skall ha besvarat Don Luis' ömma låga, men i så fall var det en hemlighet hon väl gömde i sitt hjärta. Det skulle ännu dröja mer än ett år tills de åter fingo råkäs. Hennes beundrare gjorde väl flera försök till ett närmande, men de strandade alla på den försiktighet, varmed Kristina vakade över sin kära sångfågel. Fästet i Palazzo Riario var svårt att storma.

Men där fanns förräderi inom borgen, fast det ej var för Don Luis det arbetade. Angelas moder Catarina hade i sin ungdom ej försmått att slå mynt av sin skönhet och hon hade redan från sina döttrars barndom föresatt sig att vinna välstånd för dem och sig själv genom en vänsterförbindelse med någon hög kyrklig dignitär, helst naturligtvis med en kardinal. Det var då för tiden det högsta och säkraste trappsteget inom den romerska halv världen. Men det var ej alltid så lätt att få tag i en kardinal, och därför nöjde sig Catarina med att lova bort Angela till en monsignor Vaini, en rik och förnämlig kanik i Peterskyrkan, som lät guld och gröna skogar hägra för den samvetslösa moderns ögon. Stackars Angela anade ej de onda anslag som hotade henne från det håll hon minst kunde ana.

Kristinas insjuknande i början av 1689 och den slapphet i vakthållningen i palatset, som därmed följde, syntes för Catarina vara ett tillfälle hon ej borde försumma. Hon flyttade, jämte Barbara, på några dagar till Angela, köpte sig hjälp av ett par av lakejerna och lät göra falska nycklar, som hon gav Vaini. Och så kom den tragiska händelsen.

Natten till den 4 mars 1689 lyckades Vaini smyga sig in i palatset och uppför de två trapporna till Angelas rum, där han mottogs av Catarina och av henne släpptes in till offret. Över vad som då skedde vilar mörker och tvivel, men säkert är att där blev starkt buller. Det hördes i våningen inunder där Kristina sov, och två av hennes vakthavande drabanter rusade upp för att se efter vad som stod på. De bröto sig in, höllo fast Vaini och sände ett ilbud till drottningens vän kardinal Azzolino för att begära förhållningsorder. Kardinalen skickade på ögonblicket sin brorson markis Pompeo Azzolino till stället med befallning att undvika skandal, uppseende och buller, som kunde skada den ännu under sin konvalescens svaga Kristina.

Vaini avlägsnades i tysthet genom en liten trädgårdsport och fördes till sin bostad, där han hölls under bevakning. De övriga fingo sig ålagda den strängaste tystnad, och då Kristina på morgonen frågade vad som inträffat, svarades det att tjuvar försökt ett inbrott, och att Angela låg sjuk av skrämelse.

Drottningen var ännu så klen, att hon ej brydde sig om några vidare förklaringar, men snart blev hon starkare, och då längtade hon att få återse sin älskling och lyssna till hennes ljuva sång. En dag i första hälften av april lämnade Angela för första gången sina rum och kom ned till Kristina. Snyftande kastade hon sig för hennes fötter, omfamnade hennes knän och berättade vilken skymf hon lidit. Visserligen hade hon lyckats bevara sin oskuld, men hon var ännu

Don Luis de la Cerda, hertig av Medinaceli. Samtida kopparstick.

djupt uppskakad av vad hon upplevat och full av oro för framtiden. Vaini hade väl blivit förvisad från Rom på någon tid, men hon darrade vid tanken på den fara hon undgått och som kanske kunde återkomma.

Har Angela talat sanning? Det frågade sig också de samtida. De flesta synas ha trott det, och de fakta forskarna samlat tala även därför. Kristina tvivlade ej ett ögonblick på hennes ord och ville genast skaffa sin skyddsling upprättelse och hämnd. Sinnesrörelsen hade dock varit den gamla för stark, och snart därefter fick hon ett slaganfall, som den 19 april ändade hennes dagar.

Angelas förtvivlan var gränslös. Ej nog med att hon förlorat sin välgörarinna, hos vilken hon funnit det stöd hon ej fått av sin egen ovärdiga moder, men hennes sorg förbittrades ytterligare av medvetandet att hon själv, om än ofrivilligt, bidragit att förkorta den kära gamlas liv. Och nu stod hon ensam i världen, ensam med sin skönhet och sin sång i en värld, vars styresmän höllo dessa hennes enda skatter för djävulens verktyg.

Tänkte hon kanske i sin nöd och smärta på den unge spanjoren, vars varma beundran ej var henne obekant? Det veta vi ej, men både markis Cogolludo och hans gemål visade genast att de ej glömt Angela. Knappt fingo de veta Kristinas död förrän de sände henne en inbjudning att flytta till spanska ambassadens palats i egenskap av "hedersdam" hos Donna Maria de las Nieves.

Men de kommo ett ögonblick för sent. Även viceguvernören i Rom mindes gott Angela och 1686 års edikt. Redan innan Cogolludos bud hann fram, hade hans sbirrer fört henne till ett kloster vid kyrkan S. Maria Maggiore, och ambassadören måste öppna långa och besvärliga underhandlingar för att befria den unga *cantarina'n* från detta fängelse.

Det skulle nog gått fortare, om ej ett oväntat hinder uppstått. Även hertigen av Mantua hade ej glömt henne, och han anmälde sig nu som mellankommande part, återopande sina förbindelser med Kristina och det utbyte av konstnärer, som länge ägt rum mellan hennes teater och hans egen. För två år sedan hade han lånat Kristina sin sångerska Barbara Riccioni för en serie konserter, och drottningen hade behållit

DE OSYNLIGA VID JULBORDET

Litet om gammaldags julskrock som delvis lever kvar ännu.

KRING JULEN HAR KANSKE DET mesta skrocket hopat sig. Bara bruket att ge julklappar — det var inte alls från början, som man tror, en belöning och uppmuntran åt snälla barn, utan det var helgat åt jordens fruktbarhet.

Månheten om, att det kommande året blir lyckosamt och överflödande torde väl ha varit grunden till allt julfestande, åtminstone hos oss svenskar. Ty — gott ger gott igen! Kan man f. ö. annars förklara det plötsligt påkommande ödslandet med mat och dryck i tider, då böndernas liv var så enkelt och mödosamt? Säkert inte. Det kostsamma festandet skedde utan tvivel med den undermeningen, att det skulle vankas »likå gott tillbaka.» Intet för intet! Överflödet skulle, som Nils Keyland förklarar i sitt arbete »Julbröd, Julbockar och Staffansång», skapa

nytt överflöd, skulle bringa naturens dolda rikedomar att utlösa sig. Växelverkan, helt enkelt! Hemligheten med julen var sålunda, att allt vad som då hände, det skulle också i fortsättningen hända.

Att man strödde ut halm på golvet i stugorna julafton, — även i kyrkorna på en del orter — förklaras stundom så, att man ville ordna en viloplats för de dödas andar, som under julen gästade sina forna hem. Utrymde man däremot sängarna, som ibland hände, och låg själv i halmen på golvet, så skedde det för att andarna skulle disponera den bättre liggplatsen. Julbordets fägnad, mat och dryck, var till för att delas med de dödas andar, vilka, även de, hade kroppsliga behov och nu, en gång på året, böra få riktigt smörja kråset; därför skola inga rätter borttagas från bordet på julkvällen, utan stå kvar

under natten. Stillhet, försiktighet, undvikande av bullersamt arbete var strängt föreskrivet, ty, såges det, man fruktade att skrämma de osynliga gästerna, vilka hade stor makt att bestämma över den husliga härdens framtida välfärd och ofärd. Man älskade sannolikt inte deras närvaro, snarare avskydde man den, men man måste ju finna sig i det oundvikliga, då julnatten så att säga var de dödas egen natt.

Inte bara för att göra det bekvämt för andarna strödde man dock ut halm på golvet. På sina håll hade bruket en annan mening. Halmen symboliserade den växande grödan — och man resonnerade så här: »Vad som händer halmen på golvet, det händer också säden på åkern. Som man ligger i halmen, krokig eller rak, så blir säden nästa sommar.» Halmstrån

henne fyra månader. Det vore ej för mycket att han nu i sin tur finge mottaga *la Giorgina* i sin tjänst. Dyliska skäl vägde väl ganska lätt för de påvliga myndigheterna, men hertigen envisades och gick ända därhän, att han vände sig till regeringen i Madrid med begäran att den måtte ålägga sin ambassadör att avstå från sina anspråk på Angela.

Först i augusti, efter fyra månader, tog striden slut, och Cogolludo fick hämta den sköna och föra henne till sitt palats vid Piazza di Spagna, där hon officiellt inträdde som hovdam hos ambassadricen. Och nu började mellan de två en idyll som endast döden skulle upplösa. Donna Maria de las Nieves synes, i trots av vad en tidens midvisa berättar, ha utan svartsjuka åsett det kärleksförhållande, som utvecklade sig under hennes ögon. Tröstade hon sig kanske på sitt håll? Vem vet? Papperens tysta språk förmåla därom intet.

För Angela var denna vändning i hennes liv inledningen till en ny serie triumfer. Beundran och applåder kommo henne rikligt till del på de konserter och spektakel Don Luis älskade att giva. De onda tungorna tystnade inför Donna Marias vänskapsbetygelser, och av fiskmåglarens styvdotter hade det blivit en fulländad världsdam. Hela ambassaden låg för hennes fötter. En av dess medlemmar, Don José de Villanueva, tvekade ej att gripa till svärdet då han en gång ansåg henne förfördelad därigenom att en markisinna Ruspoli låtit sin vagn köra förbi hennes. Hon var ju numera en dam av hög rang! Den förälskade ambassadören, som 1691 vid sin faders död blivit hertig av Medinaceli, överhopade henne med juveler och andra skänker, och hon var alljämt Roms förnämsta skönhet.

År 1696 befordrades Medinaceli till vicekonung i Neapel, och Angela kallades att dela en ännu mera lysande ställning. Vid det vice-kungliga parets festliga intåg i Neapel åkte »la Giorgina» i en av de främsta galavagnarna tillsammans med sin syster Barbara, som nu också upptagits i Donna Marias hovstat. I sviten syntes styvfadern Giorgini i egenskap av kapten vid livgardet. Det kunde man kalla en befordran.

Vice-konungen intresserade sig livligt för operan på S. Bartolomeo-teatern, som han lät förstora och försköna, och dit Italiens främsta krafter kallades, men Angela fick endast undantagsvis uppträda där. Hon hade nu för hög rang, förklarades det. Egentliga skälet var dock att Medinaceli var svartsjuk. Väl tillät han sig själv några snedsprång, bl. a. med den vackra och kvicka Barbara, men han återvände alltid, mera kärleksfull än någonsin, till Angela, över vilken han vakade lika noga som förr i världen Kristina. En gång märkte han på teatern att prinsen av Santo Buono alltför uppmärksam riktade sina blickar mot logen där Angela satt. Dagen därpå fick prinsen befallning att genast återvända till sina gods, och det ville mäktiga förböner till för att få honom benådad. En spansk vice-konung i Neapel var ej att leka med.

Barbara blev 1697 bortgift med en viss Don Bartolomeo di Specchio, som utnämndes till guvernör i Orbetello, och 1698 firades deras förstföddes dopelse i det kungliga palatset i Neapel med samma högtidligheter, sades det, som om det gällt en infant av Spanien. Sedan hör man ej vidare talas om Barbara, men Angelas namn är fortfarande ständigt förknippat med Medinaceli's. Naturligtvis dömde man dem strängt, och talrika satirer och nidvisor riktades mot

dem. Angriparne måste dock vara försiktiga. En gång t. ex. satte hertigen ett pris av 8,000 scudi (ungefär 32,000 kronor) på huvudet av en av dessa smådare, och det var tur för denne att han undkom.

Efter några år i Neapel återkallades hertigen till Madrid, där han snart trädde i spetsen för regeringen. Angela följde honom, tog sin bostad i palatset Medinaceli och stod troget vid hans sida som den kloka och osjälviska rådgiverska hon ständigt visat sig vara. Men år 1710 var deras saga all. Hertigen anklagades för förräderi, fängslades först i Segovia och sedan i Pamplona, där han dog följande år. Även Angela fördes till kastellet i Segovia, och där fick hon försmäkta ända till 1714, då hon frigavs och fördes till Rom. Om hennes senare öden förmåla arkivens luntor intet.

Gärna skall jag ha velat bjuda Iduns läsare på en bild av »la Giorgina». Säkertligen har nog Medinaceli låtit avmåla den högt älskade kvinnan, men något porträtt har ännu ej kunnat återfinnas. En annan spansk ambassadör i Rom, den nyss avgångne markis de Villa Urrutia, som grundligt genomforskat allt som rör den sköna Angelas liv — hennes tjuvningskraft varar ännu efter döden — har förgäves genomletat samlingarna i Madrid, Neapel och Rom. Det lär finnas ett album av tolv kopparstick, utgivet i Rom av J. Fontana, över operan »Amazonernas rike», däri hon spelat huvudrollen, och vari hon förmodligen varit avbildad, men det är mycket sällsynt och vi ha ej lyckats få tag i det. Idun får nöja sig med de två förnämsta av hennes samtida beundrare.

kastades mot taket, och fingo, om de fastnade, kvarsitta, för att bröd ej skulle saknas i huset nästa år. I Finland kastades julmorgonen halm under åsen, och så många strån, som fastnade, så många rior råg skulle det bli på gården nästa sommar.

Julbrasan hade också en magisk verkan. Genom att kasta sitt sken på husets bohag, kopparkittlar, silverskedar, pennningar, gav den kraft att föröka dessa härligheter under det kommande årets lopp. En trevlig sed var den med »julstocken». Den har levat längst kvar på Gotland och tedde sig så här: En stor stock, gärna den största man kunde få fatt i, lades i julbrasan. Den var ofta så stor, att det behövdes flera man att bära in den, ja, ibland kunde den inte bäras utan den måste rullas in och den ur spisen utskjutande ändan fick vila på en pall. Den makades in med stor högtidlighet — mestadels skedde det strax före kvällsvard, då allt arbete var slut för dagen, och man gjorde sig ingen brådska; allmellanåt vilade man sig från »makandet» och tog plats på stocken. När stocken väl var i brasan och omsorgsfullt lagts på det rätta sättet, kom ännu ett bestyr: bönderna traskade omkring och beskådade varandras stockar, ty det var en ära att ha den största. Därvid bjöds förstås på julöl och önskades god jul. Julstocken, inlagd julafton, skulle räcka allra minst till nyår, ja, för många varade

den till tjugonedag-Knut. Den fick inte heller brinna upp helt och hållet — sista biten gömdes eller kastades i rågbåset, för att man skulle få ymnig skörd, eller i fårhuset, för att ge »god lammelycka». Det försäkrades av välunderrättat folk, att det inne i stocken satt en gök, som man kunde få höra ropa under julnatten eller strax innan stocken var utbrunnen.

I Grekland, där man har samma »julstockssed», låter man stocken brinna så länge som möjligt för att bli skyddad mot hemska och underliga varelser, till hälften människor, till hälften djur. Varelser med så rysliga vanor måste man utestänga; därför röker man huset, märker det med korstecknet och låter julstocken brinna.

Överhuvud taget är julen en spöktid. Albaneserna låta sin spöktid börja redan den 15 november och räcka ända till Trettondagen — ju längre det lider mot julen desto värre blir det, och när julen står på sin höjdpunkt, vågar man inte för sitt liv i mörkret gå ut och dricka vatten vid brunnen eller hänga ut kläder i det fria. Och i Rumänien slå sig varulvarna på allvar lösa vid jul; man vet till och med precis på dagen när de börja sitt spel: det sker i ottan den 30 november.

Häruppe i Norden har det mest varit de dödas själar, som trots vara i farten vid juletid. Under första hälften av julnatten höllo de gudstjänst i kyrkan, och

det var mycket viktigt, att de inte blevo störda under denna sin andakt.

Tjugonedag-Knut kör julen ut, heter det, och då rensade man också huset från de dödas andar. I Norge jagade man t. o. m. i väg dem med björkris. Folk gick omkring med kvastar, ropade och slog i varje hörn och slutade vid dörren. På sina håll skedde detta redan annandagen. Stora och små beväpnade sig med störor och stänger, ty ofta biter ett ris inte på en ande — slogs under sängar och skåp och ropade: »Ut dvärg om dörren, in korn åt korna!» Här ha gästerna tydligen varit andra än de döda, men även älvor och troll kunde behöva visas på dörren, så besvärliga voro de!

Man gjorde inget försök att hålla de övernaturliga julgästerna borta, men man skyddade sig på alla sätt mot de faror, som deras besök kunde medföra. Därför märkte man husen med kors, eller gjordes kors av strid halm, vilken sedan lades på marken framför alla dörrar, t. o. m. framför hundkojan. Även en så enkel sed som den att gardinerna ej rullas ned för fönstren på julafton och juldagsmorgonen härstammar, från respekten för »de osynliga». Nu tjänar den rätt och slätt illuminationen när folk går till julottan på juldagsmorgonen, men förr trodde man helt visst, att ljuset, som strömmade ut i vintermörkret, hade makt att skrämja bort det »otyg», som därute drev sitt spel.

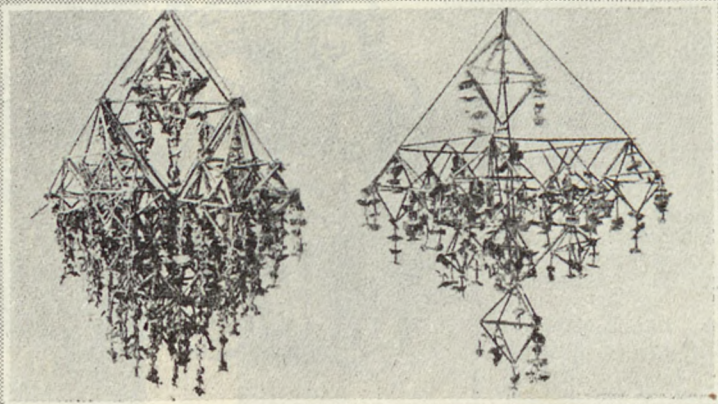
Julbocken av halm hör sedan gammalt med till julen. Man trodde i forntiden att den livgivande alstringskraften i halmfiguren skulle meddela sig åt det kommande årets växtlighet.

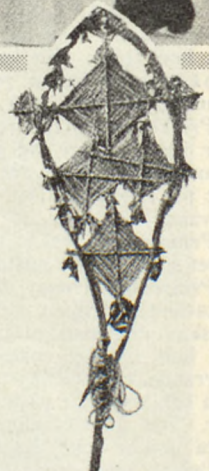
Julbock med skinnfäll från Sko socken i Upland.

Ungdomen med julstjärnan. Främst Judas i svart fårskinnspäls, därefter de andra Staffanssångarna. Bilden är från Kvistbro socken i Närke.

Julkronor från Dalarne. Förfärdigades av vasspipor och olikfärgade lappar.

Julrönn, en hopfästad rönnklyka med halm-törningar och kulörta tygrosetter, sattes fördom julaftonen på gödselstaden och stod där hela julen.

PRINSESSAN OCH TROLLEN

SAGOSPEL I TVÅ AKTER

av MARGIT EKEGÅRDH

Scenen föreställer en skog. T. v. en hög sten. Därifrån går en stig fram åt höger. Vintermorgon. Det prasslar bland buskarna.

Prinsessans sköterska (ännu ej synlig): Prinsessa, vart tänker ni gå? Ni vet, att er mor förbjudit er gå så långt in.

Prinsessans röst: Jag skall ha en gran, ju.

Sköterskans röst: Här finns små granar här också.

Prinsessans röst: Inte så små, att de passa till julgran åt min docka.

Sköterskan (fram): Å, jo här är en så'n rysligt liten söt (pekar på en gran vid vägkanten).

Prinsessan (fram): Inte så söt, som den jag vill ha.

Sköterskan: Ja, längre in kan vi inte gå. Här ligger snart trollberget. Ni vet, vad er mor, drottningen, berättat om det berget.

Prinsessan (trotsigt): Gå, fröken, och sök åt andra hållet — så går jag hitåt.

Sköterskan (allvarligt): Att ni nu skall göra mig ledsen igen, prinsessa, det är bra tråkigt. När skall ni lära er lyda en gång?

Prinsessan: Trollberg — det är bara i sagorna som sådant förekommer.

Sköterskan: Sagorna äro till för att visa människorna verkligheten med dess goda och onda sidor.

Prinsessan: Kan man inte se verkligheten själv lika väl? —

Sköterskan: Jo, men då är det ofta för sent. När man möter trollen ute i världen är det svårt att fly. Hade man först hört dem beskrivas, kunde man sett dem på långt håll och flytt innan man mötte dem.

Prinsessan: Jag är inte rädd.

Sköterskan (allvarligt): Inte rädd att bli trollfångad?

Prinsessan: Jag skall nog tala om för dem vem jag är...

Sköterskan: Kära barn, det bryr inte trollen sig om. Tvärtom — de skulle vara stolta över ett sådant byte.

Prinsessan: Jag skulle allt ge dem för byte (kastar en snöboll åt det håll, där berget ligger).

Sköterskan: Nu vända vi! (tar prinsessans hand).

Prinsessan (spjärnar emot): Nej, jag vill inte. Jag skall ha min gran.

Sköterskan: Gå då ensam (går ut åt höger).

Prinsessan: Kan jag visst det (gör en gest, som om hon frös). Jag kan visst gå ensam.

Sköterskan (ropar på henne): Nåå, kom nu. — Annars går jag. Nåå —

Prinsessan (står orörlig): Jag ska ta en gran här först (sätter sig på huk och drar i en liten gran alldeles intill den stora stenen. Då prasslar det till i skogen. Det låter som om en björn kom klivande).

Prinsessan (rycker till): Isch, vad är det nu? (Det stånkar och pustar och prasslar ännu värre).

Prinsessan (ropar åt det håll, där sköterskan försvann): Fröken, fröken — stå kvar. (När sköterskan inte svarar blir prinsessan så förskräckt, att hon ramlar omkull och blir liggande i fasa stirrande på trollföljet, som kommer genom skogen och styr rätt på stenen, bakom vilken hon ligger. Det är trollpappan Drummelman med sina fyra pojkar Icke, Kläfinger, Rufs och Duns.)

Prinsessan (stönar för sig själv): Mamma, o, mamma, lilla mamma.

Drummelman (till sönerna, som samlats runt fadern mitt på scenen): I dag skall ni alltså upp till slottet.

Duns: Varför det då nu igen, vi var ju där i förgår.

Drummelman: Jo, prinsessan behagar vara vid dåligt humör i dag också, så det är bara, att passa

på. Du Rufs, får ta hand om hennes hårborste som vanligt.

Rufs: Ja, det är livat. När prinsessans sköterska skall borsta den lilla argbiggan, så passar jag på att kittla henne bakom örat, så hon blir otålig och rycker till sig borsten. I samma minut drar jag den ur prinsessans hand och kastar den utåt golvet, så det ser ut, som om prinsessan själv hade gjort det.

Drummelman: Rätt, Rufs, och du min käre Kläfinger, sätter dig uppe på bokhyllan. När prinsessan kommer i närheten, lockar du henne att ta ner den stora sagoboken i förgyllt praktband, den, som hon är absolut förbjuden att läsa i ensam. När hon bläddrar i den drar du henne i armen, så minst ett blad lossnar.

Kläfinger: Jag skall nog få ur flera blad än ett — här ska du se på en som har fingrar (visar klorna).

Duns: Men vad skall jag göra?

Drummelman: Du får vara med under danslektionerna och stampa i golvet, när prinsessan är envis och inte vill dansa mjukt och nått. När hon då själv hör stampet får hon ännu mera lust att retas och hoppar omkring så hårt och lustigt, som vore hon en trollflicka i stället för ett prinsessebarn.

Duns (kastar sig flera gånger handlöst i marken av bara förtjusning): Hui — Hui — så livat — Hou.

Drummelman: Och du Icke lilla, du får laga, att prinsessan nekar till det hon har gjort. Något galet, förstår du, som jag skall låta henne göra. Det får ni se sen. Laga nu bara, så ni alla uträdda vad jag lagt er på svansen. Så ni visa, att ni äro pålitliga och riktigt odrägliga troll. Och läs väl trollformeln, så ni äro fullt osynliga.

Alla fyra trollen på en gång: Lita bara på oss. Vi äro inte ute för första gången.

Drummelman: Neej, men så äro ni också i det närmaste fullvuxna — du Icke är ju snart tvåtusensexhundrafemtio år. Nå, får jag höra trollformeln nu, så är du riktigt säker. Hur är den nu? —

Trollen på en gång: Retas, ratas, bitas, bast. Slängas, hängas, dängas fast; synas minst och vara värst — pirst, pirst, parst, parst. Smyga, smida, smeda, smack, pack.

Prinsessan bland trollen i skogen.

Drummelman: Bravo, mina små drummelungar. Gå nu upp och ställ till så mycken oreda som möjligt för prinsessan, så ska ni få ormsoppa och grodkompott till middag. Men kom ihåg, att akta er, så att ni inte tänka på prinsessans goda sida, för då kan hon bli snäll.

Kläfinger: Var sitter den sidan då, far — så vi vet var vi inte ska komma åt henne?

Drummelman (i viskande ton): Till vänster i bröstet — där ni äro ihåliga — där sitter den. Den kallas för hjärtat. Det är det farligaste som finns. Människor med stort hjärta kunna döda troll. Tvi! (Spottar)

Rufs: Vi ska nog akta oss.

Drummelman: Ja, så ge er iväg då, lufsa på bara. Tjafs på er!

Trollen (viifta med svansarna och försvinna inåt skogen. Drummelman snyter sig i yttersta svanstofsen och lunkar tillbaka åt det håll varifrån de nyss kommo): Tjafs.

Prinsessan (snyftar och skakar av köld och rädsla): O, så förfärligt, så förfärligt. Jag vill inte vara elak. Jag vill inte. Jag är inte elak, snälla någon, snälla någon, hjälp mig hem. Jag lovar att bli snäll, så snäll, om jag bara, bara får komma hem till mamma och pappa igen. (Gråter högt.)

En mild röst i skogen: Lilla barn, du skall få komma hem.

Prinsessan (rycker till): Vem är det, är det fröken?

Rösten: Nej, det är granen.

Prinsessan: Granen — vilken gran. (Den lilla granen invid stenen böjer sig sakta mot marken.) Å, är det du, kära då, så snällt, kan du tala? Aldrig har jag hört en gran tala.

Granen: En julgran får den förmågan, för att kunna säga farväl åt skogen. I den stunden, då den skall ryckas upp med rötterna ur den kära, gamla jorden, bär vinden ett ljud genom barren. För människornas öron låter det bara som en susning, men ett prinsessebarn, som är fött en söndagsmorgon, kan nog höra, att det är ord. Och dem skall du få höra. Men nu vill jag hjälpa dig. För jag vet, att du inte är elak, fast du ibland är oförståndig. Trollen, som sutto här nyss, vore inga andra än dina egna dåliga egenskaper. Dem kan man besegra, om man bara vill.

Prinsessan: O, snälla gran, säg mig då hur. Jag vill så gärna få bort trollen. O, jag är så rädd för dem.

Granen: Ser du, trollen frukta solen. I mörkret trivas de och i de svarta tankarna. I soluppgången ta de till flykten.

Prinsessan (ser upp mot himlen): Men om inte solen vill gå upp då?

Granen: Ditt goda leende är din sol. Är din själ ljus och glad bli dina tankar ljusa och din panna ren som en morgon. Tänk på det och försök att adrig känna dig trotsig och missnöjd. Då går din sol upp och intet troll skall våga komma i närheten.

Prinsessan: Men om jag inte kommer hem till pappa och mamma, hur skall jag då kunna bli glad mer? —

Granen: Jag skall göra mig lätt att dra upp ur jorden och så tar du mig med dig och jag skall beskydda dig hela vägen hem. Där hemma skall du tända ljus på mina grenar och vi två skola hälsa julen välkommen.

Prinsessan: Skall du då skiljas från skogen för min skull (drar försiktigt i granen, som med lätthet släpper jordfästet). Kära, kära lilla gran (kysser en gren).

Granen: Tack lilla prinsessa. Gå nu utan fruktan. Ingenting är farligt för den som har ljusa tankar.

Prinsessan: Skall du säga farväl till skogen nu.

Granen: Ja, jag skall säga farväl till skogen.

Prinsessan: Då skall jag lyfta dig riktigt högt, så du kan se över den. (Håller granen ännu högre)

Undersök noga varje skokrämsort, jämför dem med Viking, välj därefter den bästa. Jämför Vikingkrämens djupa, smettfria glans med andra sorters matta, klubbiga, iakttag uppmärksamt de olika sorternas instylande på lädret, hela skalan ned från den naturliga smidighet och elasticitet, som Vikingkrämen förlänar lädret, till den hårda, sönderspruckna ruin av läder, som de sämre fabriken lämna. Välj därefter.

Industri-Ättelbolaget Viking, Örebro
Kunskapsföreningen

Gyllenhammars HAVREGRÖT

ger god vigör, gott humör

PROESSDORF

Dr. Dralle's
BIRKENWASSER
är ett absolut osvikligt medel mot MJÄLL och HÅRAV FALL samt utomordentligt angenämt och uppriskande vid toaletten.
Erkännt och använt över hela världen på grund av sin värdefulla sammansättning.

Dr. Dralle
LUNDTNS

FLORODOL-TVÅL

För Hygienisk Hudvård

Parfumeri
FLORA, GEFLE.

Kungl. Hofleverantör.

Med särskild tanke på den kvinnliga läsekretsen

har Dagens Nyheter i höst börjat utgiva-
det av ännu en söndagsbilaga. Tidningen
åtföljes sålunda numera varje söndag av
tvenne bilagor.

Innehållet i den nya bilagan handlar
icke enbart om hushåll, mat och kläder,
fastän stor uppmärksamhet naturligtvis
ägnas åt dessa evigt aktuella ämnen. Men
kulturella företeelser och aktuella frågor
som röra kvinnorna bli där föremål för
behandling av olika kvinnliga pennor.

Tack vare sitt lättlästa och mång-
skiftande innehåll, sina nyhetsartiklar
och med personligt temperament skrivna
kåserier har Dagens Nyheter kunnat gläd-
ja sig åt en år från år alltmer vidgad
kvinnlige läsekrets. Den nya bilagan, ge-
nom vilken Dagens Nyheter tagit ytterli-
gare ett steg för att erbjuda sina läsarin-
nor en lektyr som skänker nöje och be-
hållning, nytta och förströelse, kommer
alldeles säkert att göra Dagens Nyheter
ännu mera populär bland kvinnorna.

Prenumerera på Dagens Nyheter för 1924

GÖTEBORGS AFTONBLAD

ÄR EN AV GÖTEBORGS ÄLDSTA
TIDNINGAR OCH KAN GLÄDJA SIG
ÅT EN JÄMT ÖKAD UPPLAGA

GÖTEBORGS AFTONBLAD

HAR ETT RIKHALTIGT OCH OM-
VÄXLANDE INNEHÅLL, VARFÖR
DEN MED STORT INTRESSE LÄSES
OCH ÄR ETT GOTT ANNONSGRAN
ANNONSPRISERNA ÄRO BILLIGA
OCH VID FORTLÖPANDE ANNON-
SERING LÄMNAS RABATT

BEGÄR ANNONS- O. KOSTNADSFÖRSLAG FRÅN

GÖTEBORGS AFTONBLAD
GÖTEBORG

HELSINGBORGS POSTEN

ÄR

NORDVESTRA SKÅNES

STÖRSTA

OCH

BÄSTA

TIDNING

K V I N N O R

MED KRISTLIGA OCH SOCIALA INTRESSEN
FINNA ALLTID DESSA TILGODOSEDDA

I

SVENSKA MORGONBLADET

PRENUMERERA
D Ä R F Ö R P Å

SVENSKA MORGONBLADET!

PRENUMERERA Å EDERT POSTKONTOR ELLER — FÖR
STOCKHOLM — LILLA VATTUGATAN 25, STOCKHOLM
TELEFON 7 87 NORR 9 24

Sång (efter mel. Videvisan):

Så farväl min skog — farväl
kära gamla tuva,
Här jag lämna vill min själ,
här hos skogens duva.
Hon ger den gestalt och ro,
Här vill jag för evigt bo.
Tack för månet minne.
Nu är julen inne.

II AKTEN.

Scenen föreställer prinsessans rum. I fonden en byrå, på vilken ligger en ofantligt stor hårborste. T. v. rakt ut från väggen står prinsessans vita säng. På högra väggen en bokhylla. Överst på denna ligger en stor bok i guldband. Bredvid står en kristallvas med röda blommor. Mitt på golvet ett bord. Ovanpå detta står den lilla granen från skogen. Den är klädd endast med vita ljus, som ännu inte äro tända. Under bordet tittar Klåfinger fram och på huk invid bokhyllan sitter Rufs och river sig i det rufsiga håret.

Klåfinger (i det han varligt sträcker fram handen och lägger en tändsticksask på bordet bredvid granen): Ja, nu kan hon få komma. Det första hon gör, så tänder hon granen, för det vet hon, att hon inte får.

Icke (hoppas fram vid Klåfingers sida): Och sen, sen nekar hon till, att det är hon som har tänd den.

Rufs: Ja, ja, ni är så duktiga så. Men vänta bara tills jag får henne att dra ut bladen ur den stora sagoboken här uppe. Det blir något det. Men var är Duns nu?

Duns (kryper fram bakom sängen): Plong, plong, plafs. Här är jag.

Klåfinger: Joo, det hörs.

Duns: Jag måste öva mig i valsen, som prinsessan skall lära sig till julgransplundringen. Herr von Sprätt, hennes lärare, kommer snart hit och skall hålla lektion. Så här (gör fantastiskt klumpiga skutt kring golvet) tycker jag hon skulle göra. Inte lögn? Den här krumeluren anstår en prinsessa, tycker ni inte? (Bröderna skratta åt honom)

Rufs (går fram till byrån, tar ned hårborsten, spottar på den och svänger den i luften): Nu, må ni tro. Det gör riktigt ont i ögonen när jag tittar på stråna, så vassa är dom.

Duns: Pysst, nu kommer hon bestämt.

Klåfinger: Ni ska få se, hon tänder granen först.

Rufs: Hon kammar sig nog först.

Duns: Först slänger hon upp dörren och sen snavar hon över mattan.

Alla trollen mumla på en gång: Retas, ratas, bitas, bast, slängas, hängas, dängas fast. Synas minst och vara värst, pirst, pirst, parst, parst. Smyga, smida, smeda, smack, Pack. (De krypa undan och gömma sig var på sitt håll.)

Prinsessan (in tyst och stilla, stänger försiktigt dörren efter sig och går på tå fram till bordet, tar tändsticksasken och tänder granen. Klåfinger fnittrar ljudligt och räcker lång näsa åt Rufs): Så, kära lilla gran, nu är du vacker. (Hon går fram till fönstret och tittar ut.)

Sköterskan (in): Men vem har tänd granen (får syn på prinsessan vid fönstret och ruskar på huvudet).

(Prinsessan vänder sig hastigt om. Icke gör grimaser där han ligger under bordet och ruskar på huvudet så mycket han orkar.)

Prinsessan (utan tvekan): Det har jag gjort. Jag tyckte den såg så ledsen ut, så där mörk. (Icke är så förargad så han knappt kan ligga stilla)

Sköterskan: Men ni vet, att er mor förbjudit er att röra tändstickor. Inte sant?

Kungen anför långdansen kring granen.

Prinsessan: Joo —

Sköterskan: Jag trodde ni hade varit nog olydig i dag, när ni sprang ifrån mig i skogen. Näja, försök nu lägga det här på minnet också. Det var i alla fall roligt att höra, att ni inte narrades. Nu ska vi kamma oss. Herr von Sprätt kan vara här när som helst (hämtar borsten från byrån, kastar en liten vit krage över prinsessans axlar och börjar borsta hennes hår med nervös iver. (Rufs kommer fram och kittlar henne bakom örat).

Prinsessan: Aj —

Sköterskan: Gör det ont?

Prinsessan (nära att brusa upp men behärskar sig): Ånej, inte så värst. (Sköterskan fortsätter kamningen. Rufs kittlar igen. Prinsessan slår ofrivilligt till honom på fingret så han hoppar på ett ben med fingret i munnen).

Sköterskan: Vad var det?

Prinsessan: Ingenting. Får jag ha mitt ljusblå sidenband i dag?

Sköterskan: Nej, det måste vi spara till julgransplundringen. Vi tar det vita i dag.

(Prinsessan suckar bara stilla och Rufs hoppar upp och ner av förargelse över att inte kunna reta prinsessan.)

Sköterskan (i det hon knyter rosetten): Så där ja, det var en snäll flicka. Nu ringde det på trädgårdsporten (tittar genom fönstret och nickar). Jaha, det är herr von Sprätt; så blir det att skynda på och byta skor. (Tar fram prinsessans skor ur garderoben, lägger tillbaka hårborsten och går ur rummet.)

Prinsessan (går fram till bordet och smeker granen): Nu var jag väl inte otålig — vet du, det gjorde så gräsligt ont. Hon drog vet du, så hon drog. — Men jag tänkte, om jag nu blir ond, så kanske det kommer ett troll och det vill jag inte. Hör du mig verkligen nu när jag pratar med dig; ja, det ser jag. Det var ett ljus som blinkade. Det var därför du ville att jag skulle tända dina ljus, för du skulle kunna blinka åt mig ibland. (Rufs vrider sig som i plågor, håller ena handen för pannan och den andra på magen. Det knakar på dörren, som sakta öppnas.)

Herr von Sprätt (in): God middag, min bästa prinsessa (bugar sirligt och svänger med taktpin-

nen). Hur kan takten må i dag? Och de små fötterna, som gjorde så ont sist.

Prinsessan (gör en graciös nigning): God middag, herr von Sprätt, och mycket tack för er fråga, men i dag är jag alldeles bra i fötterna. Nu skall jag bara sätta speldosan i gång. Får jag dansa vals —

Herr von Sprätt: Vals kunna vi börja med, ja; tre fjärdedelstakt — pling, plång, plang (prinsessan dansar. Duns och de andra trollen komma fram och sätta krokben för både henne och dansläraren, nyper dem i benen och göra en hel del annat puts.) Jag förstär inte vad det är, pling, plang, plång, så motigt som i dag har det väl aldrig gått (hoppas och skuttar). Vad kan det vara? Pling! Plång!

Prinsessan: Åhjo, jag tror mig veta det. Vänta, hur var det dom sa i skogen (läser upp trollversen. I detsamma blir hon osynlig för von Sprätt).

Herr von Sprätt: Men — men — vart tog prinsessan vägen? Pling, plang.

Prinsessan: Här är jag!

Herr von Sprätt: Var, var? (dansar sökande omkring). Plang, pling! (Prinsessan schasar ut trollen som förskräckta rusa ut genom dörrar och fönster. Därefter kommer hon fram bakom granen.)

Prinsessan: Här är jag ju.

Herr von Sprätt: Åh, så väl, jag började bli riktigt orolig. Pling, plång. Nu börja vi igen. (Prinsessan dansar lätt och mjukt efter musiken) Så går det ju superb, magnifikt, ni verkligen gläder mig, prinsessa, för att inte tala om vad ni överraskar mig, det är ju alldeles charmant. Jag måste verkligen hämta er mor. Fru drottningen är tvungen att se detta — hon skall känna sig lycklig över sin dotter, och detta med rätta, pling, plång, plang, håll dosan i gång, jag skyndar bara ner att kalla på er mor, pling, plång, plång, överdådigt, överdådigt, magnifikt (ut).

Prinsessan (dansar fram till granen): Nåå, vad tyckte du om valsen? Så här skall jag dansa runt omkring dig på julgransplundringen och då skall du blinka åt mig som nu med ljusen och ingen skall veta något om någonting mer än du och jag. Jag är så glad, för nu känner jag, att jag aldrig mer kan bli otålig och ond. Söta du, hjälp mig nu dansa riktigt fint och håll speldosan i gång, så där ja — (dansar runt bordet, när Kungen, Drottningen, Sköterskan och Herr von Sprätt inträda.)

Herr von Sprätt till Kungen: Detta är *Prinsessan Solsken* —

Kungen (mysande): Jaa, det måtte det vara. Här lyser ju i hela rummet.

Drottningen: O ja, så ljust här är. Det var märkvärdigt.

Herr von Sprätt: Så är det nu en mörk dag på slottet, så är det bara att kalla på prinsessan Solsken, så dansar hon ner för trappan och runt i rummen. Det är ju storartet.

Drottningen (tar prinsessan i famn): Kom då i min famn, lilla solskensprinsessa, och krama mig riktigt ordentligt. O, så varm jag blir långt inne i hjärtat. Hur tror du det kan komma sig. Det är ju mitt i vintern och tusen grader kallt —

Prinsessan (med ett hemlighetsfullt tonfall): Det är granen som värmer. Det är ljusen, förstär du, mamma.

Sköterskan: Det är nog prinsessan Solsken som värmer.

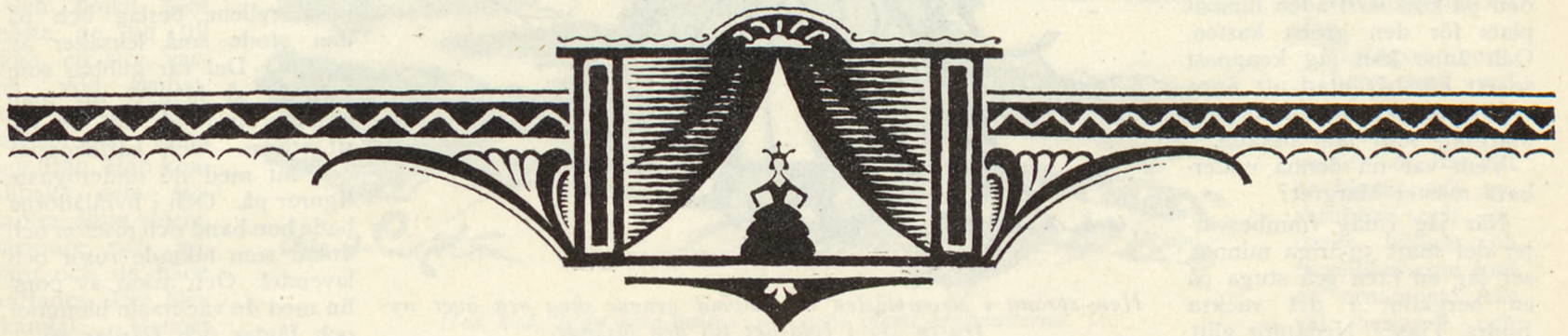
Drottningen: Ja, det tror jag också.

Kungen: Bara vi alltid finge ha henne så!

Prinsessan: Det lovar jag, att ni ska få. För all tid (skämtsamt). Men då ska ni också vara glada.

Kungen: Ja, titta på mig. Har du sett något gladare någon gång, så vill jag inte regera en minut längre. (Han nickar så kronan kommer på sned på ena örat, tar spiran och anför långdansen kring granen, medan speldosan, som herr von Sprätt dragit upp, spelar "Nu är det jul igen".)

R I D A.

MOSTER MARGRET

Av ALBERT ENGSTRÖM

— MAMMA, NÄR FAR VI resa och hälsa på moster Margret? Tror mamma att hennes bigarråer är mogna än?

— Nej, min lille gosse, det dröjer nog många, många dar, innan vi får resa.

— Men våra körsbär är ju nästan mogna.

— Kallar du dem mogna! De är ju inte större än ärter och alldeles gröna. Låt bli att röra körsbärskarten, hör du det!

— Men hennes bigarråer mognar ju mycket tidigare än våra körsbär. Varför det, mamma?

— Därför att det är mycket varmare och vackrare och tidigare i Tjust än här.

— Men i sommar är det ju ovanligt varmt, mamma, och kanske hennes bigarråer har mognat ovanligt tidigt?

— Seså, gå ut och lek nu, min lille gosse, men låt bli körsbärskarten. Du kan få ont i magen.

— Inte! Dom har nästan kärnor, åtminstone snart, mamma!

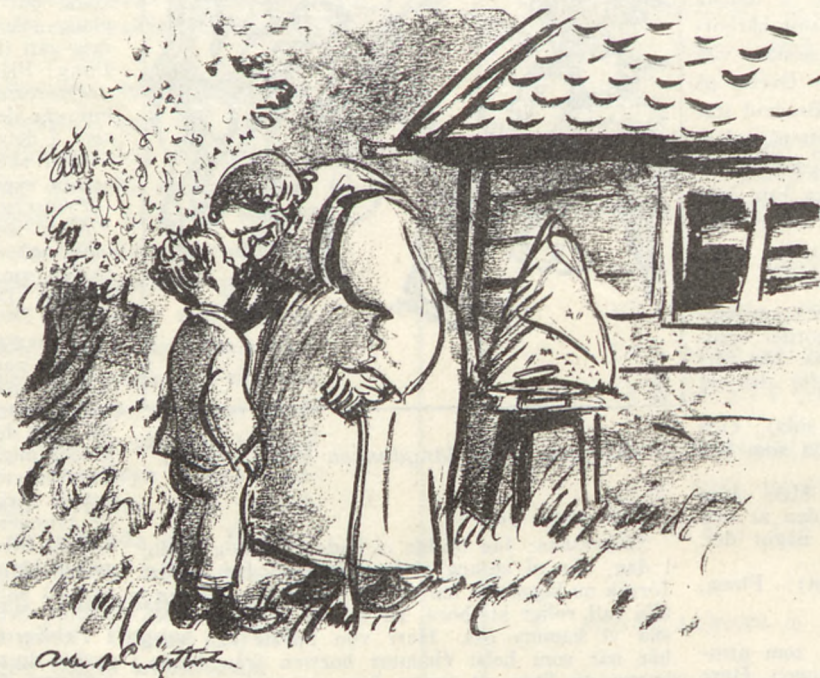
— Nu låter du bli karten, det kommer vi överens om. Och om du är riktigt snäll, så kanske det inte dröjer så förskräckligt länge, innan vi reser till moster Margret. Ut och lek nu! Låt bli karten och jaga inte Lisabetta, stackarn!

Lisabetta var en av våra bästa värphöror, som jag brukade springa efter tills hon utmattad lade sig ned och lät sig bäras och smekas. Måhända åstadkom den dagliga motionen att hon ständigt höll sig i god värpform. Hon haltade något, ty hon hade en vinter förfrusit den ena foten, fick bo i köket i en korg och blev tamare än någon annan fågel jag träffat. Jag tror att hon sprang bara för att roa mig. Ty hon var aldrig och klok, under det jag var mycket ung och ovis. Jag hoppas nämligen att läsaren vill tro att detta inte hänt på mina äldre dar.

Ovan citerade replikväxling upprepades under en följd av år mellan min mor och mig i början av juli, då blombladen på körsbärsträden lämnat plats för den gröna karten. Och ännu kan jag knappast se ett körsbär utan att ägna ett ögonblicks tanke åt moster Margret, som jag älskade.

Vem var nu denna underbara moster Margret?

När jag i dag frambesvärjer det snart 50-åriga minnet, ser jag en liten grå stuga på en bergklint i det vackra Södra Tjust. Nedanför glitt-

En liten, liten gumma icke stort längre än jag själv.

rar en sjö i solsken — skogklädda höjder blåna — landskapets linjer bölja. Och doften är lavendel blandad med något av honungskaka. Jag ser stora röda pioner, tjärblommor och liljekonvaljer och hör surr av insekter — jag minns en timmerman med de långa spröten, som kommit ned på min rygg innanför skjortan och kröp omkring där. Jag trodde att jag skulle dö och tjöt — Och moster Margret stack ned handen efter djuret och visade att det inte var farligt och sade att det var snällt och lät det krypa på min arm. Sen dess har jag aldrig varit rädd för timmermän.

Men det viktigaste av allt var två stora

garn. Jag frågade henne: — Varför har moster Margret ullgarnshår?

— Därför att Gud har tagit bort mitt riktiga hår.

— Har moster Margret varit stygg, när moster Margret var liten?

— Ja, mycket stygg, lille Albert!

— Fick moster Margret dask i svansen då?

— Jaha, min lille vän, det fick jag och det riktigt ändå, fast inte på det sättet du tror. Men nu skall du gå ut i trädgården. Akta dig bara för bina! Gå stilla förbi kupan.

— Har moster Margret flintskalle?

— Ja, det har jag, men gå ut och lek nu!

— Kan jag få se på flintskallen? Jag trodde det bara var farbröder som har flintskalle.

— Gå ut nu, min lille vän!

Jag gick ut och undrade storligen över allt det nya jag fick uppleva hos moster Margret. Men nog kunde hon ha visat mig sin flintskalle, då hon visat mig så mycket andra märkvärdiga saker! Hon hade en konstig bukig byrå med gyllene beslag och på den stodo små leksaker av porslin. Det var gubbar som grinade så hemskt att man kunnat bli rädd, om de varit större. Och kaffekoppar och fat med de underligaste figurer på. Och i byrålådorna hade hon band och rosetter och dukar som luktade rosor och lavendel. Och askar av porslin med de vackraste blommor och fåglar och fjärilar på.

Hon sprang i strumplästen en halvmil genom skog och över nyfrusen sjö i baldräkt till den älskade.

Det var som om byrån skulle ha varit full av sagor.

När hon visade det, varför kunde jag inte då få se något så enkelt som en flintskalle?

Ja, livet var fullt av gåtor, men jag fick nästan dagligen löfte att få deras lösning bara jag ville vänta tills jag blev gammal. Nu börjar jag bli gammal, och inte förstår jag mera för det — — — Inte har någon berättat något som förklarar något? Anej!! Det akta de sig för, de som ha reda på saker och ting!

Jag förstod inte då, att moster Margret måste ha varit mycket fattig. Hennes stuga var ovanligt liten och bestod av bara ett rum och kök. Jag kommer ihåg att golvet var mycket knaggligt och fullt av kvistar som man fick akta sig för. I ett hörn stod en underlig möbel, en pall vars sits var urholkad. Det var en välingsbänk — de lärde få reda ut saken, ty jag har inte tid. Det finns i alla händelser ett begrepp bänkvälling. I ett annat hörn tickade en Moraklocka allvarigare än någon jag senare hört klaga över sekundernas flyktighet. Och minst tre gånger om dagen fylldes köket och kamraren av den obeskrivligt suggererande doften av kornkaffe. Men över det hela, över rummen och gården och det vackra landskapet låg något oförklarligt som sitter kvar i min hjärna som en juvel bland barndomsminnen, dunkla visserligen men när det enda störande är en timmerman som krupit ned på min rygg, får jag inte klaga.

Moster Margret dog — jag minns inte när, men jag måste ha varit mycket ung och hon var mycket gammal. Jag fick andra bigarråträn att skatta och bättre drycker än kornkaffe med rågskorpor.

Men när jag blev äldre fick jag reda på att moster Margret var en avlägsen släkting till vår familj. Hon hade fötts på solsidan i en herrgård någonstans nere i Småland och hennes namn finnes i Anreps ättartavlor. Hon var vacker och glad — och i skogarne därnere påstås kärleken växa kraftigare och rödare än under palmer. Va vet jag?

En gammal dam av vår släkt berättade så mycket hon visste av moster Margrets historia. Hon var kär i en barndomsvän, en galen pojke som måste ge sig till sjöss, en stor, vacker, vild krabat, som gjort något sattyg och körts hemifrån. Han kom tillbaka som sjökaptan ännu större, vackrare och vildare och de båda träffades. Det blev skandal. Hennes

Den gamla skepparen berättade.

mor hade gömt alla hennes skor en vinterdag, då hon var bjuden på bal hos kaptenens far, ty föräldrarna voro övertygade om att hon skulle försöka ta sig dit trots förbudet. Det blev natt och alla hade gått till sängs. Utan skor kunde ju Margret icke gå dit en gnistrande kall vinternatt. Men när föräldrar och jungfrur somnat öppnade hon sitt vindskammarfönster, firade sig ned i snön och sprang i strumplästen en halvmil genom skog och över nyfrusen sjö i baldräkt till den älskade.

Ni må icke tro att hon fick lunginflammation — ånej! Men hon fick en liten flicka i stället. Och båda fäderna förbannade sina barn. Sjökaptenen och Margret reste och försvunno för åtskilliga år, kommo hem igen och bodde på åtskilliga platser i Sverige, reste åter — och så småningom hamnade Margret på ett litet torp i Tjust, som köpts för det sista av mannens pengar. Han bodde hos henne ibland, tog plats som styrman eller matros, då han händelsevis inte var kapten. Och

Några äro sönderslagna — en finns på Nationalmuseum — hör du, vad hette din släkting?

Jag nämnde moster Margrets namn.

— Gosse — Herre Gud, vad jorden är liten! Hennes man var kamrat med min far. Han var den galnaste och djärvaste och bästa sjöman som stått på en kofferdist. Men han var som sagt tokig. Far min har berättat om 'en — — —

— Han drunknade —

— Nej, han blev skjuten i San Francisco, då han skulle ta en kines i försvar, som blev anfallen orättvist. Frisco var bara en bondby då — jo han drunknade, för dom kasta' liket i sjön. Det var väl på 40-talet nån gång. Eller kanske tidigare eller kanske senare. Men var de verkligen gifta? Hon har emellertid en dotter som lär leva än och vara närmare 100 år — eller 90 — eller 80 — eller 70, ute i Norrköpingskärgården och som bara läser adelskalendern och Söderköpingsposten. För fadern var ju adelsman också. Den skulle du ta reda på — gumman,

menar jag! Men nu skall du följa med ombord och ta en grogg — för detta är intressant! Tänk vad världen är småväxt. Jag skulle vilja blåsa upp den ett slag.

Vi gingo ombord. Å herre gud vad det är vackert att vara ombord på en vacker båt, där allt är blankt och nyskrubbat och ändarne hänger på nagelbänkarne som ett ornamet! Allt väl beslaget och

Han hade legat hela natten och sovit bland krokodilerna.

ordning i alla hörn! Det är som en aning om himmelriket, där väl allt måste vara i ordning, för slarv skulle störa den eviga sällheten — åtminstone för en gammal sjöman. Men också för mig, som verkligen fått nos för detta slags behag.

— Jo, min gosse, det är historier för dej, allt som min far berättade om Kruse — (vi kan kalla honom Kruse). Han var ohyggligt stark och vig och söp ohyggligt också. Men det var som om spriten inte skulle kunna få bukt på hans kropp — han var för frisk. Och vacker var han. Alla flickor blev galna i honom ögonblickligen.

Men han brydde sig inte så mycket om flickor — nej då! Men han hade ett sjuhelsickes humör och det spelade ingen roll om han var kapten eller jungman på en skuta — var det någon som var knölig så slog han till med ens. Det duger om man är kapten, men inte om man är jungman. Men far min tyckte om honom; för han var alltid rättvis om han också var litet häftig. Far min påstod att han var så stor och grann och vig och stark så att en sådan aldrig har uppträtt på en cirkus, sa han.

Han var borta så långa tider, att frun — om de nu var gifta, — hade det väl svårt. Men far min var med honom hem en gång — de hade en liten gård nästan i någon skärgård och det kom folk som skulle göra utmätning hos honom. Det var en fjärdingsman och en nämndeman och några andra. Allright — dom kom in till en och sa att de ville göra utmätning.

— Jag kom hem igår och har pengar, svarade han.

— Visa det, då, sa fjärdingsman.

Och Kruse gjorde helt hastigt en frivolt framför dem på golvet. Det blev fart på utmätningmännen. De gjorde helt om och sprang, för han såg hemsk ut. Men inte vill jag påstå, sa far min, att han skötte sina affärer. Men han var sådan, att antingen måste folk tycka om en eller vara rädd för en. Det finns en del som är så inrättade. Och när flickor fick syn på'n, så stog de och hickade och darrade. Fast han brydde sig nog inte stort om dom. Han var kär i den här moster Margret, som du kallar henne. Ja, det finns ju så beskaffade karar också, fast de är sällsynta. Vi bägge som är karar förstår det där.

Men den bästa historien som far min berättade om Kruse, den måste jag dra för dej, Albert! Han seglade matros på en brigg som gick till Galveston i Texas — du har inte varit åt dom krokarna och nu är ju Galveston en stor och viktig stad. Men på den tiden var den bara som Sandhamn eller något sån't. Där var en sandbank och ett floddelta med allt som kunde göra det svårt för en seglare där. De skulle väl hämta bomullsfrökakor eller kanske de redan hade börjat med petroleum. Emellertid hade skutan kastat kroken innanför banken och där skulle den ligga för gott nog så länge. En dag skulle besättningen, — den som inte hade vakt — ut och roa sig. De var mest ros-

Julsol.

*Brutna herrgårdstaket
lyste vitt av snö,
knutens träd stod naket,
frusen låg vår sjö.
Stängd av is var fjorden,
och i hårda jorden
sov det sådda frö.*

*Långa nätter skredo,
dagen hastigt rann.
Djupare vi gled
under mörkrets bann.
Stilla kom adventet.
Sist på firmamentet
röda solen vann.*

*Julen kom med ljuset!
Livet valde tog.
In i herrgårdshuset
helgens ande drog.
Året sjönk med kvalen
kring vår gran i salen,
där vart öga log.*

*Bibeln låg på bordet.
Mor i soffan satt,
läste högt ur Ordet,
fromma hjärtans skatt.
Barnen sjöngo psalmen
om ett barn på halmen
i den helga natt.*

*Oskuldsrena minne,
onda tankars död,
skänk mig frid i sinne,
fjärma själanöd!
Sol, ur natten boren,
lys mig genom åren,
blända morgonröd!*

FREDRIK NYCANDER.

piggas och gottlänningar. De tog en skeppsbåt och rodde inåt för att fiska och fixade ihop en massa metgrejor och fick just ingenting. Men på en ö i deltat träffade de en massa negrer och började på med byteshandel. De fick någon förskräcklig sprit och blev fulla förstås. Där blev dans och supning och slagsmål och allt trevligt, men till slut blev negrerna för svåra och för många, så de tyckte det var mest praktiskt att ge sig ombord igen. Men rätt som det var upptäckte de, att Kruse inte var med i båten. Han hade väl ramlat över bord, trodde de. Men en sån oppåtvänd karl klarar sig i alla förhållanden, menade de, så vi ror väl ombord. Han reder sig alltid.

Men när de kommit ombord, frågade kapten: — Var har ni Kruse?

De tittade på varandra och kunde inte svara.

— Nu går ni och lägger er, fyllbultar, sa kapten, men i morron bittida, när ni har nykrat till, ror ni ut igen och tar reda på kamraten!

De gick och la sig, men tidigt på morron vaknade styrman av dåligt samvete och lät sätta båten i sjön. De rodde inåt land. På en sandbank fick de se några underliga långväxta gökar som gav sig i sjön när båten kom till stranden. Det var alligatorer, tjockt med alligatorer. Men en alligator låg kvar — de trodde att det var någon död dito. De gick i land och då var det ingen alligator utan Kruse som hela natten legat och sovit mitt ibland alligatorerna. De väckte honom och han bara frågade vad klockan var. För han var alltid noga med vakterna, ombord. Sjöman var han för den delen! Och adelsman var han också. Men han hade ett förskräckligt humör.

*

Nu i år kom jag ut i Östergötlands skärgård delvis med syfte att uppsöka moster Margrets dotter. Men hon fanns inte där. Hon hade flyttat norröver till några släktingar, sades det. Men inte hade hon släkt här uppåt krokarne! Det lät konstigt.

Men i juli detta år — nådens år 1923, reste jag med en motorbåt för att utanför Dalarö träffa en gammal kamrat. På en fjärd mötte vi ett egendomligt liktåg. En sköteka med motor i aktern töffade i sakta och högtidlig takt. Den var lastad med folk, män och kvinnor. Männerna voro iklädda gamla stormhattar som voro borstade åt galet håll, och svarta allvarliga, något korta och ålderdomliga bonjourer. Kvinnorna pryddes av begravningschaller. Skötekan hade på släp en vanlig roddbåt, och på dess botten stod en svart blomstersirad kista.

En kamrat ombord hos oss ropade an: — Vem är död?

Madam Kruse från Högarön! svarades.

Madam Kruse?? Kunde det vara moster Margrets dotter? Men madam? Det betydde ju att hon varit gift med en man, som hette Kruse.

Jag bad min värd: Sätt full fart på Högarön! och han gjorde det.

Jo, det var moster Margrets dotter som gift sig för ett halvt århundrade sedan med en fiskare Mattson, som av aktning för hustruns adelskap bytt om namn. Och inte blott av aktning, utan emedan de andra gubbarne börjat skoja med honom därför att han giljade till den gamla flickan som inte kunde något av fiske men bara läste böcker och hette Kruse.

Jag vet inte var moster Margrets dotter ligger begravnen. Men två människöden ha fläktat förbi min tinning. Har jag burit mig illa åt på något sätt? Jag vet inte. Men var och en får klara sig själv här i denna hårda och obevekliga tillvaro. Det är inte livat att leva egentligen.

Allt tydligare ser jag för mig moster Margrets bild och goda ögon. Jag tycker mig även se dotterns något robustare typ och faders kropp av stål och vildhet.

På fjärden kom ett egendomligt liktåg.

I varje bildat
hem

I VÄSTRA
SVERIGE
LÄSES

GÖTEBORGS
MORGONPOST
Göteborgs största morgontidning

"DAMERNAS EGEN"

IDUN

UTGIVARE:
BEYRON
CARLSSON

PRENUMERERA
I GOD TID FÖRE JUL.

JÖNKÖPINGS-POSTEN

(GRUNDAD 1864)

DAGLIG LÄNSTIDNING FÖR JÖNKÖPINGS STAD OCH LÄN

LÄNETS ÄLDSTA, MEST SPRIDDA
OCH LÄSTA TIDNING SAMT MEST
ANLITADE ANNONSORGAN

VARANNANDAGSUPPLAGAN

JÖNKÖPINGS LÄNS NYHETS-
OCH ANNONSBLAD

UTKOMMER

MÅNDAGAR, ONSDAGAR OCH FREDAGAR

Vid annonsering i dessa tidningar samt halvveckouplagan
SVENSKA POSTEN, spridd över hela landet, och HUSKVARNA
POSTEN — sammanlagt över 30,000 ex. — alla utgivna från
samma officin, billiga gemensamhetspriser.

LÄMPLIGASTE ANNONSORGAN
FÖR LANDSKRONA MED OMNEJD

ÄR

KORRESPONDENTEN
LANDSKRONA TIDNING

GRUNDLAGD 1836

NI KAN ICKE ERHÅLLA
NÅGOT BÄTTRE ANNONS-
ORGAN I NORRLAND!

SUNDSVALLS TIDNING

NORRA SVERIGES STÖRSTA OCH
MEST SPRIDDA TIDNING. LÄSES
INOM ALLA SAMHÄLLSKLASSER.
DAGLIGA UPPLAGAN 14,000 EX.
BEGÄR ANNONSOFFERT.

TIDNING
FÖR FALU LÄN OCH STAD

DALARNES ENDA DAGLIGA TIDNING, ÄGER
JÄMN SPRIDNING ÖVER HELA LÄNET, FÖR-
NÄMLIGAST BLAND DEN MERA BURGNA OCH
KÖPSTARKA PUBLIKEN

FÖRDELAKTIGT ANNONSORGAN FÖR DALARNE

KRISTIANSTADS LÄNS TIDNING

DAGLIG MORGON-
TIDNING FÖR KRIS-
TIANSTADS STAD
--- OCH LÄN ---

EFFEKTIV
ANNONSTIDNING

Nerikes-Tidningen ÖREBRO

är med sin upplaga
C:a 11,000 ex.

ÖREBRO LÄNS MEST
SPRIDDA TIDNING
OCH SÅLEDES LÄNETS
FRÄMSTA ANNONSORGAN

Alla närkingar böra läsa Nerikes Tid-
ningen och alla affärsmän och industriidkare
som vilja erhålla förbindelse med Närikes befolk-
ning, annonsera i

Nerikes-Tidningen

IDUN

KVINNORNAS TIDNING

ÄR ETT AV LANDETS FÖR-
NÄMSTA ANNONSORGAN

SÖDERHAMNS- KURIREN

NYHETS OCH AN-
NONSTIDNING FÖR
SÖDRA HÄLSINGLAND

HAR STOR OCH JÄMN SPRID-
NING BÅDE I STADEN OCH PÅ
LANDSBYGDEN OCH LÄSES
INOM ALLA SAMHÄLLSKLASSER

Den som vill nå den stora publiken
inom detta område annonserar därför i

SÖDERHAMNS - KURIREN

GOTLANDS FÖRNÄMSTA DAGLIGA TIDNING

ÄR

GOTLANDS ALLEHANDA

VILL NI GÖRA AFFÄRER
PÅ GOTLAND, BÖR NI

ANNONSERA I

GOTLANDS ALLEHANDA

UPPLAGAN 8,000 EX.

DÅ GOTLANDS FOLKMÄNGD ÄR
C:A 56,000 PERSONER, KAN NI
LÄTT RÄKNA UT ATT

GOTLANDS ALLEHANDA

LÄSES I VAREND A STUGA PÅ ÖN.

Annonser om LEDIGA PLAT-
SER och PLATSSÖKANDE

införas för 10 öre ordet
i båda upplagorna av

NORRLANDSPOSTEN

GEFLE

Minsta annonspris kr. 1:50

Frimärken mottagas

i likvid

!

Jämtar i övriga delar av landet

bibehåll kontakten med hembygden
genom att prenumerera på

JÄMTLANDS TIDNING

som innehåller allt nyhetsmaterial av
värde från de olika orterna i länet.
Utkommer i modernt, 6, 8 och 12-
sidigt format.

Den som vill träffa den köpkraftiga
publiken av alla samhällsklasser bör
annonsera i

JÄMTLANDS TIDNING

PRENUMERATIONSPRIS:

Helår kr. 10.—. Halvår kr. 6.—. Kvartal kr. 3.50.

VÄSTERVIKS-POSTEN

är Norra Kalmar läns enda mor-
gontidning och till följd därav
ortens bästa annonsorgan. Utkom-
mer även söndagar. Innan an-
nonsorder uppgöres för 1924 torde
herrar annonsörer göra klokt uti
att först infordra offert av oss.

VÄSTERVIKS-POSTEN

VÄSTERVIK

NYASTE

KRISTIANSTADSBLADET

KRISTIANSTADSBYGDENS
OJÄMFÖRLIGT MEST
SPRIDDA TIDNING

PRENUMERERA PÅ
ANNONSERA I

NYASTE

KRISTIANSTADSBLADET

Upsala Nya Tidning

Upsala stads och läns
mäst spridda tidning

TOTALUPPLAGA
C:a 17,000 EX.

Glöm ej att annonsera i

Upsala Nya Tidning

Kalmar

KALMAR LÄNS TIDNING

ÄR KALMAR LÄNS ÄLDSTA OCH BÄSTA
ANNONSORGAN

GOD VERKAN

gör annonsering i

ÖRESUNDS-POSTEN

(GRUNDAD ÅR 1847)

HÄLSINGBORGS OCH ORTENS
ENDA FRISINNADE TIDNING

Spridd inom alla klasser

Khasana

Att skänka bort
och för egen räkning
köpa sig

Khasana-Fabrikat till julen

är redan sedan länge en kär vana. Men vad blir till en vana?
Det, som verkligen är livskraftigt, det som motsvarar männi-
skornas behov och smak.

“Khasana“-fabrikaten uppfylla dessa villkor!

Att ställa kroppens vård såsom grundval för all skönhet, behag och hälsa, det var den lära, som utgick ifrån och reglerade livet bland den gamla världens kulturfolk. Den bröt sig ny väg med den kultur, som, en gång förlorad, sedan århundraden åter långsamt växer fram. Men ännu veta blott ett fåtal, vad som egentligen menas med kroppens vård och kultur.

Vad menas då med kroppens vård?

Vad menas med att vårda en planta? — Att dag för dag sköta om den och tillföra den de beståndsdelar, som äro lämpade för dess beskaffenhet, som stärker, underhåller och förskönar den. På samma sätt förhåller det sig med den mänskliga kroppen. Även den kräver daglig, omsorgsfull vård med de för densamma lämpade medlen.

Bland “Khasana“-fabrikaten kan var och en finna de medel, som svara mot hans behov och önskingar för en vård av hela kroppen, från foten upp till håret.

“Khasana“-fabrikaten äro därför nödvändighetsartiklar, som likväl på grund av sin utomordentliga samman-
sättning och parfymering samtidigt bliva lyxartiklar.
De tillfredsställa högt uppskruvade fordringar.

Man köper “Khasana“-fabrikat
i enkel förpackning åt sig själv
i elegant lyxförpackning åt andra.

Finnes i flera tusen affärer!

Starkt parfymerad Khasana-Fickalmanacka bibehåller
doften oförsvagad. Fås mot insändande av 25 öre.

DR. M. ALBERSHEIM
FRANKFURT A.M.

Fabrik för finare Parfumerier
Grundad 1892

Representant för Sverige:
A. W. Galle,
Köpenhamn,
Lövstr. 8

*

KHASANA finnes på lager såsom: parfym, puder, talkpuder, tvål, sachet, hudcrème, hårvatten, toilettvatten, Eau de Cologne, rums-
parfym, stängpomada, kristallbrillantine, stängbrillantine, badsalt, raktvål, fickpuder (fast puder).

En tidning för hela landet

är

STOCKHOLMS-TIDNINGEN

som har den största spridningen
av alla Sveriges dagliga tidningar.

Meddelar snabbast allt senaste
nytt och har i övrigt det trevligaste
och mest omväxlande innehåll.

Prenumerera före jul!

Prenumerera före jul!

Rikt illustrerad söndagsbilaga

med bidrag av de förnämligaste
författare och konstnärer samt
omväxlande avdelning för
kvinnan och hemmet.

STOCKHOLMS-TIDNINGEN

är

den bästa tidning Ni kan läsa

Har Ni inte redan

gjort bekantskap med

Stockholms Dagblad

i dess nuvarande redigering
— vaken, lättläst, påpasslig
och underhållande —
så gör det genast.

Julklassen

som alla husmödrar önska sig är en gedigen kokbok.

Välj därför

IDUNS KOKBOK

Ny upplaga

Fullständigt omarbetad och utvidgad av
ELISABETH ÖSTMAN-SUNDSTRAND

Oumbärlig för alla svenska hem

Pris kr. 8: —

Rekvirera genast från närmaste bokhandel eller direkt från
IDUNS EXPEDITION - STOCKHOLM

Mot postförskott.

Portofritt.

PRENUMERATION

å

NYA DAGLIGT ALLEHANDA

är en julgåva, som ingen ångrar!

Obs.! Den nya veckobilagan, vars
illustrationer äro tryckta med

"OSYNLIG FÄRG"

medföljer gratis.

Den, som vill nå den köpstarka
publiken, inför sina

ANNONSER

i

NYA DAGLIGT ALLEHANDA

OBS.! Platsannonser endast 10 öre pr rad.